

Van: [REDACTED]
Aan: [REDACTED]; "Eus Peters"; "Wim van Dalen"; [REDACTED]@slijtersunie.nl";
[REDACTED]@noaberkracht.nl"; [REDACTED]"; "Assessor@lkvv.nl"; "Peter de Wolf"; "Cees-Jan
Adema"; [REDACTED]@oudersonderwijs.nl"; [REDACTED]@knov.nl";
[REDACTED]@kbo-pcob.nl"; [REDACTED]"; [REDACTED]@uyt.nl"; [REDACTED]@trimbos.nl";
[REDACTED]@vng.nl"; [REDACTED]"; [REDACTED]@khn.nl"; [REDACTED]@vnoncw-mkb.nl"; [REDACTED]";
[REDACTED]@ggdnog.nl"; [REDACTED]"; [REDACTED]@zn.nl"; [REDACTED]@depoortvankeef.nl"; "Rene Roorda"; "Rianne van
den Berg"; [REDACTED]"; [REDACTED]"; [REDACTED]@hoorn.nl"; [REDACTED]
[REDACTED]"; [REDACTED]"); [REDACTED]@ede.nl"

Cc: [REDACTED]

Onderwerp: RE: Concept verslag 3e bijeenkomst preventieakkoord problematisch alcoholgebruik

Datum: vrijdag 15 juni 2018 15:21:47

Bijlagen: STIVA Preventieakkoord deeltafel.pdf

Vriendelijke groet,

en

MSc | Beleidsmedewerker |

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport | Directie Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie |

Parnassusplein 5 | 2515 XP | Den Haag | Postbus 20350 | 2500 EJ | Den Haag |

M 06 | @minvws.nl | www.rijksoverheid.nl |

Onderwijs en Alcohol

Bijdragen aangeleverd door: [redacted] / [redacted] namens GGD GHOR, [redacted]
namens PO Raad, [redacted] namens Ouders & Onderwijs, Cees-Jan Adema namens Nederlandse
Brouwers, [redacted] namens VO Raad, [redacted] namens Trimbos-instituut, [redacted]
namens Jellinek / Verslavingskunde Nederland, [redacted] namens MBO Raad, [redacted]
namens Stichting Jeugd en Alcohol, Nina Verhoeven namens LKVV, Rob Bovens namens Stichting
Positieve Leefstijl

Benaderd voor deelname: Vereniging Hogescholen, VSNU
Nog te benaderen: LAKS, JOB, ISO

Penvoerder: [redacted], Trimbos-instituut

Secretariaat: [redacted] en [redacted], Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

N.B. onderstaande concepttekst richt zich (voornamelijk) op het reguliere onderwijs. Het speciaal onderwijs dient nog besproken te worden.

Inhoud

1.	De ambities.....	4
1.1	Verminderen van problemen	4
1.1.1	Ambities 2020	4
1.1.2	Ambities 2040	4
1.2	Verbeteren van preventie & zorg	4
1.2.1	Basisonderwijs & Speciaal Basisonderwijs.....	4
1.2.2	Voortgezet onderwijs & Speciaal voortgezet onderwijs.....	4
1.2.3	Middelbaar Beroepsonderwijs	5
1.2.4	Hoger Onderwijs	5
2.	De plannen	6
2.1	Alcoholgebruik onder leerlingen en studenten	6
2.2	Alcoholpreventie in het onderwijs.....	6
2.3	Basisonderwijs.....	7
2.3.1	Wat weten we?	7
2.3.2	Wat kan beter?	7
2.4	Voortgezet onderwijs	8
2.4.1	Wat weten we?	8
2.4.2	Wat kan beter?	9
2.5	Middelbaar Beroepsonderwijs	10
2.5.1	Wat weten we?	10
2.5.2	Wat kan beter?	10
2.6	Hoger Beroepsonderwijs & Wetenschappelijk Onderwijs.....	11
2.6.1	Wat weten we?	11
2.6.2	Wat kan beter?	12
3.	De oplossers	16
3.1	GGDGHOR	16
3.2	PO Raad	16
3.3	Ouders & Onderwijs.....	17
3.4	Nederlandse Brouwers	17
3.5	VO Raad	17
3.6	Trimbos-Instituut	18
3.7	Jellinek / Verslavingskunde Nederland	19
3.8	MBO Raad.....	19
3.9	Stichting Jeugd en Alcohol	20
3.10	LKVV.....	20
3.11	Stichting Positieve Leefstijl (IkPas).....	21



1. De ambities

De preventietafel Onderwijs en Alcohol streeft een gezonde ontwikkeling van de Nederlandse jeugd na. Onder de 18 jaar past daar geen alcohol bij. Alcoholvrije basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs staan daarom centraal in ons plan. Daarnaast zetten we in op meer aandacht voor vroegsignalering en zorg voor kinderen die dat nodig hebben.

Voor jongvolwassenen in het MBO en hoger onderwijs zetten we in op het terugdringen van risicovol en problematisch alcoholgebruik, waaronder drinken door minderjarigen, bingedrinken en dronkenschap. Alcoholgebruik is wat ons betreft in de toekomst een minder vanzelfsprekend onderdeel van het studentenleven. Verder maken we werk van vroegsignalering en zorg voor studenten om problemen door alcohol te verminderen.

Alcoholgebruik is één van de factoren die een rol speelt bij een gezonde ontwikkeling van de jeugd. Daarom zorgen we ervoor dat de acties die worden genomen onderdeel zijn van een integrale benadering waarin ook andere gezondheidsrisico's aan bod komen.

1.1 Verminderen van problemen

1.1.1 Ambities 2020

- De **startleeftijd** waarop jongeren gemiddeld beginnen met drinken is in 2040 idealiter gemiddeld **XX** jaar.
- Het aantal studerende jongvolwassenen dat **overmatig en/of problematisch drinkt** neemt tussen 2018 en 2040 **XX%** af.

1.1.2 Ambities 2040

- De **startleeftijd** waarop jongeren gemiddeld beginnen met drinken is in 2040 idealiter gemiddeld 18 jaar.
- Het aantal studerende jongvolwassenen dat **overmatig en/of problematisch drinkt** neemt tussen 2018 en 2040 25% af.

1.2 Verbeteren van preventie & zorg

1.2.1 Basisonderwijs & Speciaal Basisonderwijs

- In 2020 voert **XX%** en in 2040 100% van de basisscholen een integraal alcoholbeleid uit waarin aandacht is voor beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders).
- Basisscholen voeren vanaf 2020 ten behoeve van alcoholpreventie alleen **bewezen effectieve preventieve interventies** en initiatieven uit die (indirect) bijdragen aan het voorkomen van alcoholgebruik. (En dus geen interventies waarvan het effect niet bewezen is of contra-effectief).

1.2.2 Voortgezet onderwijs & Speciaal voortgezet onderwijs

- De **Middelenvrije School**, gericht op normstellend beleid over alcohol, roken en druggebruik, is in 2020 op 30% en in 2040 op 100% van de scholen voor voortgezet onderwijs ingevoerd.
- Scholen voor voortgezet onderwijs voeren in 2020 ten behoeve van alcoholpreventie alleen **bewezen effectieve preventieve interventies** en

initiatieven uit die (indirect) bijdragen aan het voorkomen van alcoholgebruik. (En dus geen interventies waarvan het effect niet bewezen is of contra-effectief).

- Er is in 2020 een evidence based aanbod aan **selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie** voor het voortgezet onderwijs beschikbaar.
- In 2020 is op 25% en in 2040 op 100% van de scholen voor voortgezet onderwijs een **Gezonde School coördinator** actief.
- Voor het **Praktijkonderwijs** en het **Voortgezet Speciaal Onderwijs** is er in 2020 een op maat gemaakt en integraal aanbod alcoholpreventie volgens de vier pijlers beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders). Dit aanbod wordt op effectiviteit onderzocht en is in 2040 op 100% van de Praktijkscholen en scholen voor Voortgezet Speciaal Onderwijs ingevoerd.

1.2.3 Middelbaar Beroepsonderwijs

- De **Middelenvrije School**, gericht op normstellend beleid over alcohol, roken en druggebruik, is in 2020 op 10% en in 2040 op 75% van de MBO instellingen ingevoerd.
- Er is in 2020 een **integraal aanbod alcoholpreventie** voor het MBO volgens de vier pijlers beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders). **Alcohol en zwangerschap** is daarbinnen één van de thema's.
- Er is in 2020 een evidence based aanbod aan **selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie** voor het MBO beschikbaar.
- Er is in 2020 een **strategische verkenning** uitgevoerd naar alcoholbeleid binnen het MBO. Daarin is in samenspraak met maatschappelijke partners (waaronder curriculum ontwikkelaars) verkend hoe een effectief alcoholschoolbeleid eruit ziet en geïmplementeerd kan worden. Daarbij is aandacht voor het welzijn van studenten en aandacht voor beroepsvaardigheden en kennis die zij ontwikkelen die van belang zijn voor het versterken van de professionaliteit van de alcoholpreventie.
- In 2020 is op 20% en in 2040 op 100% van de MBO's een **Gezonde School coördinator** actief.

1.2.4 Hoger Onderwijs

- In alle steden waarin hoger onderwijs wordt aangeboden zijn in **2020 integrale plannen** ontwikkeld tussen de onderwijsinstellingen, studenten (i.e. studenten-, studie-, en sportverenigingen, introductiecommissies, etc.), de gemeente, de GGD en de preventieafdeling van de regionale verslavingszorginstelling:
 - o De plannen hebben tot doel om risicovol en problematisch alcoholgebruik onder studenten stevig terug te dringen.
 - o De focus ligt op de overgang naar het hoger onderwijs, 1^e en 2^e jaarstudenten en bijzondere momenten zoals de introductieperiode, de tentamentijd, etc.
- Er is in 2020 een **strategische verkenning** uitgevoerd naar alcoholbeleid binnen het hoger onderwijs. Daarin is in samenspraak met maatschappelijke partners (waaronder curriculum ontwikkelaars) verkend hoe een effectief alcoholschoolbeleid eruit ziet en geïmplementeerd kan worden. Daarbij is aandacht voor het welzijn van studenten en aandacht voor beroepsvaardigheden en kennis die zij ontwikkelen die van belang zijn voor het versterken van de professionaliteit van de alcoholpreventie.

2. De plannen

2.1 Alcoholgebruik onder leerlingen en studenten

- Tussen 2003 en 2015 is het percentage **basisschool**leerlingen dat ooit alcohol gedronken heeft, sterk afgenomen van de helft naar 13%. Ook nam in deze periode het percentage leerlingen dat dit de afgelopen maand nog heeft gedaan af, van 19% naar 2% procent¹.
- Het aantal scholieren in het **voortgezet onderwijs** dat in de afgelopen maand alcohol heeft gedronken is 25,5%. Dat is een daling ten opzichte van 2011 (38%)², maar bovengemiddeld ten opzichte van andere Europese landen³.
- Zo'n 70 a 80% van de **MBO**-ers drinkt wel eens. Studenten van het MBO hebben een milder drinkpatroon dan studenten van HBO en WO: zij drinken minder vaak en minder hoeveelheden alcohol⁴.
- Van de 17- jarige **HBO**-ers heeft 80% de afgelopen maand alcohol gedronken⁵.
- Zo'n 30% van de studenten in het **WO** is een zware drinker⁶.

2.2 Alcoholpreventie in het onderwijs

Eind 2016 is een richtlijn verschenen voor verslavingspreventie binnen het onderwijs. Op basis van wetenschappelijke inzichten geeft de richtlijn informatie over welke preventieve interventies er in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en MBO ingezet kunnen worden en welke strategieën beter achterwege kunnen blijven. Bij de beschrijving van de plannen hieronder citeren we per leeftijdscategorie de belangrijkste inzichten⁷.

Voor het Hoger Onderwijs is een dergelijke (wetenschappelijk onderbouwde) richtlijn niet aanwezig. Wel komen er voor het studiejaar 2018/2019 vier inspiratiesheets beschikbaar voor alcoholpreventie in het hoger onderwijs. Deze zijn tot stand gekomen op basis van gesprekken en ervaringen van vertegenwoordigers van introductiecommissies, studentenverenigingen, hogescholen, universiteiten, gemeenten en preventieafdelingen van instellingen voor verslavingszorg. We beschrijven de belangrijkste inzichten hieruit.

Effectieve alcoholpreventie richt zich op vier pijlers:

1. Beleid: bevorderen van een schoolbeleid met regels en afspraken over drinken op en rond school en op school gerelateerde activiteiten.
2. Educatie: evidence based voorlichting aan leerlingen over alcohol en bevorderen van de deskundigheid van docenten.
3. Vroegsignalering: signaleren en begeleiden van leerlingen die beginnende problemen hebben met gebruik en verwijzen van leerlingen met problematisch gebruik.
4. Omgeving: informatie en opvoedingsondersteuning aan ouders over alcohol en jongeren.

¹ Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2015.

² Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2015.

³ Ten opzichte van het ongewogen gemiddelde in 36 Europese landen (ESPAD).

⁴ Van Dorsselaer, S. en Goossens, F.X. (2015). Alcohol-, tabaks- en drugsgebruik door studenten Inventarisatie van (onderzoeken naar) prevalentieschattingen onder MBO-, HBO- en WO-studenten in Nederland. Utrecht: Trimbos-instituut.

⁵ Verdurmen, J. Van Dorsselaer, S & Monshouwer, K. (2016) Middelengebruik onder studenten van 16-18 jaar op het MBO en HBO 2015. Utrecht: Trimbos-instituut.

⁶ CBS: Gezondheidsmonitor, 2013. Zware drinker: mannen 1 keer per week 6+ glazen op een dag, vrouwen 1 keer per week of meer 4+ glazen op een dag.

⁷ Velthuisen, B., Looyé, M., Van 't Klooster, B., Lammers, J & Alberti, I. (2016). Richtlijnen Verslavingspreventie binnen het onderwijs. Amersfoort: VPN / Utrecht: Trimbos-instituut

2.3 Basisonderwijs

2.3.1 Wat weten we?

"Uit recente onderzoeken naar interventies over roken en alcohol in het basisonderwijs blijkt dat voorlichting aan leerlingen in groep 8 geen effecten heeft.

De meeste leerlingen in het basisonderwijs hebben nog geen alcohol gedronken of roken nog niet en de houding ten opzichte van alcohol en roken is overwegend negatief. Het geven van voorlichting over alcohol en roken en het toepassen van andere veelgebruikte preventiestrategieën zoals het weerbaar maken tegen groepsdruk, gericht op middelengebruik, kan zelfs een averechts effect hebben op leerlingen met een verhoogd risico.

Het versterken van algemene vaardigheden, zoals zelfcontrole, probleemoplossende vaardigheden en sociale vaardigheden, heeft wel een preventief effect. In plaats van specifieke aandacht voor roken en alcohol is het beter om de sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen te versterken.

De beschikbare interventies (voor de leerlingen) richten zich niet op middelenpreventie, maar op onderliggende motieven voor eventueel problematisch gebruik op latere leeftijd. Het is raadzaam aan te sluiten bij deze interventies en ons enkel te richten op voorlichting aan de ouders."⁸

Ouders dienen daarnaast goed voorbereid te zijn voor het moment dat hun kind in aanraking komt met alcohol, roken en/of drugs. Aan het einde van groep 8, ter voorbereiding op de overgang naar het voortgezet onderwijs, is een goed moment om ouders te informeren. Dit kan door middel van ouderavonden, informatiebrochures en websites voor ouders over roken en alcohol.

2.3.2 Wat kan beter?

Monitoring

GGD monitor jeugd en digitaal dossier JGZ. Jeugdgezondheidszorg brengt gezinsomstandigheden en gezondheidsrisico's in beeld om tijdig te kunnen signaleren, zowel op kindniveau als op populatieniveau. De gewenste indicatoren voor het Preventieakkoord kunnen daar (deels) in verwerkt worden. Ook kan het akkoord versterken dat de informatie die per kind, klas en school de situatie in kaart brengt, ook meer benut kan worden voor landelijke monitoring.

Met opmerkingen [1]: @ [] , kun je dit nog iets concreter formuleren?

Weerbaarheid

In de Preventieagenda JGZ is weerbaarheid opgenomen als één van de vier pijlers. De JGZ investeert zowel in weerbaarheidstrainingen als in ondersteunen van het gezin. Versterken van de weerbaarheid helpt het kind om veilig op te kunnen groeien en om bestand te zijn tegen ongezonde verleidingen. Het Preventieakkoord kan de verdere invulling van dit thema ondersteunen. Hierbij moet ook gekeken worden naar de samenhang met de aanpak van de andere tafels (roken en overgewicht).

Met opmerkingen [2]: @ [] , kun je dit nog iets concreter formuleren?

⁸ Velthuisen, B., Looyé, M., Van 't Klooster, B., Lammers, J & Alberti, I. (2016). Richtlijnen Verslavingspreventie binnen het onderwijs. Amersfoort: VPN / Utrecht: Trimbos-instituut

2.4 Voortgezet onderwijs

2.4.1 Wat weten we?

Leeftijd 12/13 jaar

"Als leerlingen de basisschool verlaten, hebben zij over het algemeen een negatieve norm ten aanzien van roken en alcohol drinken. Het is belangrijk deze norm in de brugklas zo lang mogelijk vast te houden.

De sociale norm blijkt belangrijk te zijn voor leerlingen in de brugklasleeftijd. Daarnaast heeft ook het versterken van algemene vaardigheden zoals zelfcontrole en probleemoplossende vaardigheden een preventief effect op het (toekomstig) alcoholgebruik van de leerlingen.

Leerlingen weerbaar maken tegen groepsdruk ten aanzien van middelengebruik (sociale beïnvloeding) is minder zinvol in deze leeftijdsfase. In de vroege adolescentie worden relaties met leeftijdsgenoten steeds belangrijker. Jongeren willen geaccepteerd worden door hun leeftijdsgenoten en zich niet afwijkend gedragen van de groep.

Ouders blijken een cruciale rol te spelen bij alcoholgebruik en roken van hun kinderen. Ouders dienen (in dezelfde periode als de leerlingen) te worden voorgelicht, zodat zij een duidelijke norm kunnen stellen voor hun kind.

Over de effectiviteit van de inzet van ervaringsdeskundigen in de klas is weinig bekend. Het onderzoek van Rutten et al. (2016) is één van de weinige. Uit een inventarisatie naar de effectiviteit van de inzet van rolmodellen komen een aantal voorwaarden en kenmerken naar voren (De Gee et al., 2015) voor de inzet van rolmodellen, waaronder ervaringsdeskundigen: de 'match' tussen het rolmodel en het onderwerp is van essentieel belang; om de identificatie verder te versterken moet het rolmodel heel dichtbij de doelgroep staan wat betreft leeftijd, achtergrond en moet de doelgroep de boodschap van het rolmodel op zichzelf kunnen betrekken ('het kan mij ook overkomen'). Bij de inzet van een ervaringsdeskundige is het belangrijk om de preventieboodschap niet waarschuwend te brengen."⁹

Leeftijd 13/16 jaar

"In de midden-adolescentie worden normen en waarden voornamelijk beïnvloed door leeftijdsgenoten. Jongeren durven meer risico's te nemen in het bijzijn van hun vrienden. Dit komt omdat er tijdens de ontwikkeling van de hersenen in het midden van de adolescentieperiode een grotere gevoeligheid voor druk van de omgeving ontstaat.

Universele preventie gericht op middelengebruik in deze leeftijdsfase werkt alleen als er tegelijkertijd duidelijke stimuli in de omgeving van de adolescent zijn met de norm dat drinken, roken en drugs gebruiken niet normaal is. Het gaat hierbij om duidelijke regels stellen door ouders en beleidsregels op school en op de sportvereniging, die roken en drinken ontmoedigen.

Leerlingen weerbaar maken tegen groepsdruk ten aanzien van middelengebruik is minder zinvol in deze leeftijdsfase. In de midden adolescentie is de relatie met leeftijdsgenoten heel belangrijk voor jongeren. Jongeren willen geaccepteerd worden door hun leeftijdsgenoten en zich niet afwijkend gedragen van de groep."¹⁰

⁹ Velthuisen, B., Looyé, M., Van 't Klooster, B., Lammers, J & Alberti, I. (2016). Richtlijnen Verslavingspreventie binnen het onderwijs. Amersfoort: VPN / Utrecht: Trimbos-instituut

¹⁰ Velthuisen, B., Looyé, M., Van 't Klooster, B., Lammers, J & Alberti, I. (2016). Richtlijnen Verslavingspreventie binnen het onderwijs. Amersfoort: VPN / Utrecht: Trimbos-instituut

Leeftijd 16/18 jaar (Voortgezet onderwijs en MBO)

"In de late adolescentie wordt de persoonlijke identiteit steeds belangrijker en zijn jongeren minder gevoelig voor groepsdruk. De sociale invloedbenadering is effectief in deze periode. Met de sociale invloedbenadering wordt bedoeld dat jongeren bewust worden gemaakt van de sociale invloeden van anderen die aanzetten tot het gebruik van middelen, zodat zij zich tegen deze invloeden kunnen wapenen.

Sociale norm interventies zijn ook effectief in de late adolescentie. Met sociale norm interventies worden zowel interventies bedoeld waarin mispercepties van het middelengebruik van leeftijdsgenoten worden gecorrigeerd, als interventies waarbij jongeren hun eigen middelengebruik vergelijken met dat van anderen.

Door de verdere ontwikkeling van de hersenen zijn late adolescenten steeds beter in staat vooruit te denken en impulsen te beheersen. Schoolprogramma's die ontwikkeling van deze vaardigheden stimuleren lijken effectief in het verminderen van schadelijk middelengebruik.

De invloed van ouders op de keuzes die hun kinderen maken is in deze leeftijdsgroep nog steeds groot, bijvoorbeeld door regels en afspraken te maken en in gesprek te blijven."¹¹

2.4.2 Wat kan beter?

Monitoring

GGD: gebruik van E-movo en digitaal dossier JGZ

Met opmerkingen [3]: @ [] , kun je dit nog iets concreter formuleren?

Implementatie

Schoolbeleid (gezonde school) kan een preventief effect hebben. Er zijn goede voorbeelden maar de implementatie blijft achter.

Signalering

Signalering van problemen door JGZ, mn bij adolescentensprekkuur. Dit gesprek is op geleide van de scholier. De JGZ onderzoekt met de jongere wat de mogelijkheden zijn om de eigen problemen aan te pakken. Het Preventieakkoord kan worden ingezet om in kaart te brengen of de handelingsopties vervolgens voldoende beschikbaar zijn.

Selectieve preventie

Voor selectieve preventie, gericht op risicogroepen leerlingen zou uitgewerkt kunnen worden of en hoe de JGZ de aanpak bij overtreding van de leeftijdsgrens beter kan worden betrokken, vergelijkbaar met steun van de JGZ zoals bij leerplichtverzuim. Deze aanpak is deels onderwijsgerelateerd (informatie en voorlichting) en deels gekoppeld aan vroegsignalering van problematisch alcoholgebruik. Deze aanpak zou in samenwerking met HALT en verslavingszorg kunnen worden ontwikkeld.

Met opmerkingen [4]: @ [] , kun je dit nog iets concreter formuleren?

Goed Gesprek

Een 'Goed Gesprek!' is een gesprek over onderwijs met en voor ouders. Hiermee biedt Ouders & Onderwijs ouders de gelegenheid op een georganiseerde, laagdrempelige en tegelijkertijd informele manier met elkaar in gesprek te gaan over het onderwijs van hun kind(eren). Door elkaar vragen te stellen en ervaringen te delen, horen ouders hoe het

¹¹ Velthuisen, B., Looyé, M., Van 't Klooster, B., Lammers, J & Alberty, I. (2016). Richtlijnen Verslavingspreventie binnen het onderwijs. Amersfoort: VPN / Utrecht: Trimbos-instituut

kan. Zo helpt een 'Goed Gesprek!' ouders hun rol rond het onderwijs van hun kind beter in te vullen.

<https://www.oudersonderwijs.nl/over-ons/samenwerking-met-ouders/kind-op-school-goed-gesprek/>

Met opmerkingen [5]: @ [redacted], kun je dit nog iets concreter formuleren?

2.5 Middelbaar Beroepsonderwijs

2.5.1 Wat weten we?

"In de late adolescentie wordt de persoonlijke identiteit steeds belangrijker en zijn jongeren minder gevoelig voor groepsdruk. De sociale invloedbenadering is effectief in deze periode. Met de sociale invloedbenadering wordt bedoeld dat jongeren bewust worden gemaakt van de sociale invloeden van anderen die aanzetten tot het gebruik van middelen, zodat zij zich tegen deze invloeden kunnen wapenen.

Sociale norm interventies zijn ook effectief in de late adolescentie. Met sociale norm interventies worden zowel interventies bedoeld waarin mispercepties van het middelengebruik van leeftijdsgenoten worden gecorrigeerd, als interventies waarbij jongeren hun eigen middelengebruik vergelijken met dat van anderen.

Door de verdere ontwikkeling van de hersenen zijn late adolescenten steeds beter in staat vooruit te denken en impulsen te beheersen. Schoolprogramma's die ontwikkeling van deze vaardigheden stimuleren lijken effectief in het verminderen van schadelijk middelengebruik.

De invloed van ouders op de keuzes die hun kinderen maken is in deze leeftijdsgroep nog steeds groot, bijvoorbeeld door regels en afspraken te maken en in gesprek te blijven."¹²

2.5.2 Wat kan beter?

Monitoring

Periodiek in kaart brengen stand van zaken van alcoholgebruik in het MBO

GGD: monitor jeugd t/m 18 en volwassenen 18+.

Met opmerkingen [6]: @ [redacted], kun je dit nog iets concreter formuleren?

Beleid

Schoolbeleid gericht op alcoholmatiging is per school geregeld. Sommige scholen pakken dat integraal op in combinatie met Gezonde school. De aanwezigheid van jeugdartsen op het MBO varieert sterk per regio. Op de ene MBO is wekelijks iemand vanuit de jeugdgezondheidszorg aanwezig voor alle leerlingen, op een andere MBO kunnen alleen de leerlingen tot 18 jaar worden gezien; dat is ongeveer een derde van het totale aantal leerlingen. En weer elders is de JGZ nog niet betrokken. Gezien de ernst van de problemen die onder MBO-jongeren voorkomen is het wenselijk om de effecten van de aanwezigheid van jeugdartsen op elk MBO nader te onderzoeken en mee te nemen in de langetermijn aanpak van gezonde leefstijl bij jongvolwassenen.

Met opmerkingen [7]: @ [redacted], kun je dit nog iets concreter formuleren?

Alcohol en zwangerschap

Alcohol is slecht voor vruchtbaarheid van mannen en vrouwen. De vruchtbaarheid kan al verminderen bij één glas alcohol per dag. Bij meer alcohol wordt dat risico groter. Kinderen krijgen wordt daardoor moeilijker. Als je drinkt vóór de zwangerschap heb je meer kans op een miskraam. Hoe meer beide partners drinken, des te groter het risico

¹² Velthuisen, B., Looyé, M., Van 't Klooster, B., Lammers, J & Alberti, I. (2016). Richtlijnen Verslavingspreventie binnen het onderwijs. Amersfoort: VPN / Utrecht: Trimbos-Instituut

op een miskraam. Risico's voor drinken tijdens de zwangerschap zijn: een te vroeg geboren baby, laag geboortegewicht, schade aan hersenen of andere organen van de baby, kans op het Foetal Alcohol Spectrum Disorder (FASD). Alcohol tijdens de zwangerschap is tot nu toe geen onderwerp geweest binnen preventieactiviteiten binnen het onderwijs. Hier dient in de toekomst meer aandacht voor te zijn.

2.6 Hoger Beroepsonderwijs & Wetenschappelijk Onderwijs

2.6.1 Wat weten we?

Instellingen voor hoger onderwijs vormen een belangrijke vindplaats voor jongeren en jongvolwassenen en de setting lijkt zich te lenen voor preventie. Aan alcoholgebruik ligt altijd een combinatie van factoren ten grondslag. Goed alcoholbeleid is dus nooit alleen gericht op het individu. Waarop dan wel? We onderscheiden vier componenten:

1. Visie en samenwerking: laat het niet bij eenmalige activiteiten.
2. Beschikbaarheid van alcohol: **beperk het**, zorg voor duidelijke regelgeving en naleving.
3. Communicatie en educatie: Beïnvloeden van de sociale norm en deskundigheidsbevordering.
4. Signaleren en begeleiden van problemen door alcohol: bied zorg en verwijs door.

Met opmerkingen [8]: Opmerking Nederlandse Brouwers: Vraag me af of dit hier iets toevoegt. Volgens mij is zorgen voor verantwoorde beschikbaarheid op een locatie belangrijker dan het verbieden. Dat leidt er toe dat men zijn heil elders gaat zoeken. Dus wel eens dat het gaat om verantwoorde verkrijgbaarheid.

Kosten voor de onderwijsinstelling

Volgens een berekening van het RIVM kost een student die zwaar drinkt en die daardoor een studieovertraging oploopt de onderwijsinstelling tussen de 1780 euro (universiteit) en 1963 euro (hbo) per student per jaar.

Met opmerkingen [9]: Opmerking Nederlandse Brouwers: Volgens mij is de lijn dat een student die vertraagt geld kost en een van de oorzaken zou kunnen zijn zwaar drinken. Zijn er cijfers bekend om hoeveel het gaat? Suggestie die nu gewekt kan worden is dat dit een hoog percentage is. Als dat zo is, dan moeten we dat ook noemen, maar als we niet weten hoe groot dat is, dan moeten we dat ook zeggen.

Samen beleid maken

Ontwikkel alcoholbeleid in overleg met de;

- onderwijsinstellingen
- studenten (via verenigingen, introductiecommissies, etc.),
- gemeente,
- GGD,
- preventieafdeling van de regionale verslavingszorginstelling.

De onderwijsinstellingen zijn verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van de nieuwe studenten, en ze kunnen ondersteunen op organisatorisch en financieel vlak. Gemeenten spelen een belangrijke rol in het lokale uitgaansleven waar veel studenten zich bevinden. Verslavingszorginstellingen en GGD-en hebben veel kennis bij het opstellen van alcoholbeleid, deskundigheidsbevordering, monitoring en preventie.

Alcohol op de onderwijsinstelling

Het schenken van alcohol kan binnen verschillende settings op een onderwijsinstelling een rol spelen. Op al deze terrein dient beleid ontwikkeld te worden.

- feestelijke bijeenkomsten zoals de opening van het academisch jaar, de introductietijd, afstudeerbijeenkomsten, promoties, personeelsactiviteiten, bijeenkomst met besturen van verenigingen, een biercantus
- onderwijsactiviteiten, zoals studiereizen, introductiekampen, lezingen, stages, studieopdrachten in horeca-settings

- locaties met een horecaverunning, zoals sportaccommodaties, culturele voorzieningen, kantines
- informele settings, zoals ruimtes op de universiteit waar studieverenigingen gebruik van maken en waarvoor zij zelf alcohol inkopen bij een supermarkt.
- de campus, waar specifiek alcoholbeleid nodig is omdat studenten hier niet alleen leren maar ook wonen en ontspannen, en er meestal voorzieningen zijn als supermarkt en horeca.

Effectieve interventies

Er is relatief veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar alcoholinterventies onder studenten in het hoger onderwijs. Daaruit valt op te maken dat relatief korte interventies voor deze doelgroep al impact kunnen hebben op kennis, houding, normen en intenties om te drinken. Effectieve elementen in zo'n interventie zijn **normatieve feedback op het eigen drinkgedrag en tips en trucjes die kunnen helpen om minder te drinken**. De korte interventies kunnen zowel face to face als per computer worden aangeboden, elke aanpak heeft zijn specifieke voordelen. Via computergestuurde interventies kunnen tegen lagere kosten meer mensen bereikt worden, ook groepen die traditioneel niet zo makkelijk bereikt worden met alcoholinterventies: vrouwen, zware drinkers en jonge mensen. De effecten zijn weliswaar niet heel groot maar door de kracht van de massa is de gezondheidswinst niet te verwaarlozen. Face to face interventies zijn echter effectiever, vooral bij vrouwen en zware drinkers.

2.6.2 Wat kan beter?

Studentenmonitor hoger onderwijs

Periodiek in kaart brengen stand van zaken van alcoholgebruik onder studenten in het hoger onderwijs. Niet alleen prevalentie van gebruik, maar ook naar setting, drijvers, attitudes, etc.

Studentenmonitor ziekenhuizen

Monitoring van aantal studenten dat in het ziekenhuis terechtkomt na overmatig alcoholgebruik.

Beperken beschikbaarheid

Het beperken van de beschikbaarheid van alcohol is een effectieve manier om alcoholgebruik te beïnvloeden. Bijvoorbeeld door het verkorten van schenktijden, het verhogen van de prijzen of het beperken van het aanbod. Ook in het activiteitenaanbod zijn stappen mogelijk: organiseer activiteiten die alcoholvrij zijn of spellen die niet draaien om het drinken van alcohol.

Impliciete normen

Sommige studenten drinken alcohol door sociale druk die ze voelen om mee te doen. Vaak drinken ze meer dan ze zouden willen. Help ze door deze norm niet te bekrachtigen. Draag uit dat alcohol drinken niet verplicht is en voer dat door in alle communicatie. Bijvoorbeeld door:

- alcohol niet centraal te stellen in de promotie en communicatie rond feesten
- leden niet te verplichten aan borrels mee te doen
- overmatig alcoholgebruik niet te romantiseren
- geen verantwoording te vragen aan leden die niet drinken
- tafel- en wandtaps af te schaffen

Met opmerkingen 10: Opmerking Nederlandse Brouwers: Hier geloof ik sterk in. Kunnen we dat een zwaardere plaats geven (bv een app applicatie...)

Met opmerkingen 11: Opmerking Nederlandse Brouwers: Zie eerdere opmerking. De effectiviteit van de best buys zijn zeker beperkt als er een open omgeving is. Leg studentenverenigingen droog en het feest gaat in het cafe of in huizen door. Kunst is dus om zodanige maatregelen te nemen dat studenten geen vluchtgedrag gaan ondernemen. Beperken beschikbaarheid is daarom wat mij betreft te kort door de bocht en het moet gaan om verantwoorde beschikbaarheid

Met opmerkingen 12: Opmerking LKVV: Ik twijfel over de haalbaarheid van deze maatregel wat betreft studentenverenigingen. Zeker het verhogen van prijzen en het verkorten van schenktijden zijn twee maatregelen waarvan ik betwijfel of verenigingen (dus ook studie en sport) eraan kunnen voldoen. De drankenmarkt is namelijk een belangrijk deel van de inkomsten van de verenigingen. Wat betreft de reguliere horeca is dit helemaal een moeilijke maatregel.

Met opmerkingen 13: Opmerking LKVV: De keuze om bv. gebruik te maken van sponsoring van merken rondom feesten is een keuze van onze autonome verenigingen. Vaak hebben deze niet veel financiële middelen en grijpen een kans als deze graag aan. Overigens worden dan bijvoorbeeld DJ's of gadgets gesponsord, uiteraard geen alcoholhoudende dranken.

Met opmerkingen 14: Opmerking LKVV: Volgens ons is dit geen realistische maatregel. Dit is geen realistische maatregel. Studentenverenigingen en hun verbanden hebben verplichte borrels om verschillende redenen, maar de belangrijkste reden is de saamhorigheid die hierbij hoort. Het wordt leden nooit verplicht gesteld om te drinken, dit is een eigen individuele keuze. Het is echter wel zeer belangrijk dat de studentenvereniging voldoende alternatieven aan kan bieden.

Met opmerkingen 15: Opmerking LKVV: Onze lidverenigingen zijn autonoom en een zeer beperkt aantal van deze autonome verenigingen heeft inderdaad wand- of tafeltaps. Deze afschaffen is geen realistische maatregel: de verenigingen hebben hier de financiële middelen niet voor, mochten ze beslissen om hieraan mee te werken.

Introductiecommissies

Belangrijke punten voor introductiecommissies zijn:

- handhaving van NIX18 – leg ook verantwoordelijkheden vast
- schenktijden van alcohol – beperk het zoveel mogelijk tot de avond
- prijsstelling, dus niet goedkoper dan fris – let ook op het soort alcohol
- assortiment - zorg voor aantrekkelijke alcoholvrij alternatieven
- reclame/sponsoring van alcoholmerken
- alternatieve subsidie bij onderwijsinstellingen

Met opmerkingen 16]: Opmerking Nederlandse Brouwers: Ook hiervoor geldt wat het effect is. De RvA geldt voor alle communicatie, dus ook die voor studenten.

Training signaleren

Studieadviseurs of decanen roepen studenten met een dreigende of al aanwezige studieovertraging op gesprek. Zij verwijzen eventueel door naar de psycholoog of studenten zoeken op eigen initiatief contact. De rol van middelengebruik bij studieovertraging of psychische problemen wordt echter lang niet altijd herkend. Studieadviseurs (her)kennen niet altijd de signalen of vinden het lastig om middelengebruik ter sprake te brengen bij jongvolwassenen. Een training in signaleren en begeleiden kan dan helpen, eventueel gecombineerd met een training in gespreksvaardigheden specifiek over alcohol- en drugsgebruik.

Met opmerkingen 17]: Opmerking LKVV: Handhaving, prijsstelling en assortiment zijn zeker dingen waar een introductiecommissie rekening mee moet houden. Echter schenktijden, reclame/sponsoring en subsidie zijn onderwerpen waar een dergelijke commissie minder over te zeggen heeft dan andere partijen, bijvoorbeeld de hogeronderwijsinstellingen of andere partners.

Training van barpersoneel

Achter de bar van de studentenverenigingen staan vrijwilligers, in de praktijk blijken dit vaak eerstejaars te zijn. Het volgen van een IVA-training is voor deze vrijwilligers verplicht. De IVA-training is op meerdere websites online te volgen. Het face-to-face uitvoeren van de IVA-training verdient de voorkeur boven de online training. Vaardigheden zoals weigeren om door te schenken aan ouderejaars kunnen bij een face-to-face training aan de orde komen.

Drankspelletjes

Drankspelletjes stimuleren drankgebruik en binge-drinken. Neem daarom een verbod op dit soort spellen op in het alcoholbeleid en breng alle mentoren op de hoogte. De uitdaging is om andere spellen te bedenken die de sfeer losser maken. De introductiecommissie kan bijvoorbeeld activiteiten aanbieden met een competitie-element erin.

Teambuilding in het hoger onderwijs wordt nu geassocieerd met drankspelletjes. Het is tijd om een code hiervoor op te stellen. Deze code kan onderdeel zijn van de voorwaarden voor het verkrijgen van subsidie of de basis vormen voor een gesprek. Alcoholvrij bier meenemen in de code.

Met opmerkingen 18]: Opmerking LKVV: Geen realistische maatregel: hoe wil men drankspellen verbieden? Bij de introductie in Maastricht worden verschillende spellen aangedragen die niets te maken hebben met alcohol of juist stimuleren om er kritisch over na te denken, maar uiteindelijk is het de eigen keuze van mensen om wel of geen drankspellen te spelen.

Aanpak introductieperiode

Landelijk plan ontwikkelen voor alcoholpreventie tijdens introductieperiode. Onder andere met standaard voorlichting voor en training van mentoren, informatie voor studenten, tegengaan van drankspelletjes, etc. Er is momenteel weinig informatie bekend over specifiek drinkgedrag onder studenten. Ook is er nog niet veel bekend over de kennis, houding en drijfveren ten aanzien van alcoholconsumptie in het algemeen en overmatige alcoholconsumptie in het bijzonder. Toch is het belangrijk hier meer te weten over te komen, enerzijds om te weten welke interventies kansrijk zijn en ook om te zien of er in

Met opmerkingen 19]: Opmerking LKVV: Een code voor drankspellen? Hier ook, hoe gaat dit er realistischerwijs uit zien? Wij staan er in ieder geval zeker niet achter dat dit een basis kan zijn voor het verkrijgen of ontnomen worden van subsidie. Eveneens vind ik het ook een weinig plausible aanname dat teambuilding in het hoger onderwijs geassocieerd wordt met drankspellen.

de loop van de komende jaren verandering plaatsvindt. (Trimbos-instituut i.s.m. alle partijen in de werkgroep).

Scholing

Aanbieden van scholing aan personeel (docerend personeel, studiebegeleiders, zorgprofessionals) van hogeronderwijsinstellingen om zo te kunnen signaleren, begeleiden of tot motiverende gespreksvoering over te gaan wat betreft problematisch alcoholgebruik.

Samenwerking

De lijntjes korter trekken tussen enerzijds gezondheidsinstellingen en anderzijds studentenverenigingen, hogeronderwijsinstellingen, studieverenigingen etc.

- Het instellen van een vaste contactpersoon per bv. studentenvereniging, zodat bestuursleden weten waar ze om hulp kunnen vragen. Vergroten van vertrouwen is hierbij wel een belangrijke stap; men moet niet het gevoel krijgen dat ze een vriend 'verlinken'.
- Voorlichting aan studentenbestuurders om verslaving te herkennen.

Voorlichting

Uitbreiden van voorlichtingsmogelijkheden op hogeronderwijsinstellingen. Besteed ook op een universiteit/hogeschool aandacht aan problematisch alcoholgebruik.

Studentenverenigingen

Activiteiten gericht op studentenverenigingen:

- de Instructie Verantwoord Alcoholschenken (IVA) wordt geactualiseerd en iedere studentenvereniging laat deze maken door al haar eerstejaarsleden.
- Extra trainingen tapperinstructie (bv. IVA face-to-face) aan barcommissies.
- Eerstejaarsleden ontvangen een voorlichting over problematisch alcoholgebruik. Hiervoor wordt een 'Speakers Academy' opgezet met sprekers die deze voorlichting in een bepaalde stad kunnen geven.
- Het actief aanbieden en promoten van alcoholvrije varianten op verenigingen.
- Het opstellen van een zogenaamd (alcohol)manifest. Verenigingen kunnen zich op deze manier onderscheiden bij de hogeronderwijsinstellingen. Ze kunnen als het ware een perfecte score behalen door bijvoorbeeld alcoholvrij bier te schenken, een studieruimte te hebben voor hun leden, belangrijke borrels buiten de tentamenweken te plannen etc. Ook kan hierin worden opgenomen dat in het alcoholbeleid van verenigingen vermeld staat dat geen enkel individueel lid gedwongen mag worden om alcohol te nuttigen.

Introductietijd

Activiteiten tijdens de stadsintroducties:

- Het opstellen van een uitgebreid, veelzijdig voorlichtingsprogramma tijdens de stadsintroductie. Voorlichting wordt gegeven tijdens plenaire gedeeltes. Eveneens worden bestuurders van verenigingen op de hoogte gesteld van het beleid tijdens de stadsintroductie en worden ook zij voorgelicht.

- Adequate training van mentoren wat betreft problematisch alcoholgebruik + dus de besturen van verenigingen Geef de mentoren ook mee, zoals bijvoorbeeld in Maastricht gebeurt, wat alternatieven zijn op drankspellen.
- Het uitdragen van een streng minderjarigen beleid tijdens de stadsintroductie. Het Handbook of Best Practices van de LKvV wordt uitgedragen naar andersoortige verenigingen (studie, sport, etc.) om ervoor te zorgen dat NIX18 gehandhaafd wordt.

3. De oplossers

In voorgaande twee hoofdstukken is het probleem uiteengezet en hebben de betrokkenen aan de preventietafel Onderwijs & Alcohol uiteengezet waar ze verbetermogelijkheden zien. In dit hoofdstuk staat per deelnemer aangegeven welke extra bijdrage zij gaan leveren.

N.B. Het is goed om te benadrukken dat bij onderstaande acties het accent ligt op extra inspanningen. Veel van de ondergenoemde organisaties werken binnen de onderwijssetting reeds lange tijd en middels een uitgebreid pakket aan de preventie van alcohol. Vanwege de leesbaarheid zijn niet al deze activiteiten hieronder beschreven, maar vooral de extra activiteiten die de komende jaren worden ingezet.

3.1 GGDGHOR

Wij denken als GGD-en op het gebied van voorlichting/onderwijs aan de volgend acties:

- Dat alle VO/MBO/HBO-scholen integraal alcoholbeleid voeren, ondersteund door GGD-adviseur gezonde school zoals geen alcoholgebruik tijdens school-contactmomenten (dus ook niet door leerkrachten), faciliteren dat ouders (vooral van VO en MBO) met elkaar contact hebben over alcoholgebruik, afspraken over voorlichting (Gezonde school is nu vrijwillig, en blijft belangrijk dat scholen zelf gemotiveerd zijn, maar elke VO/MBO-school zou wel aan moeten geven welke voorlichting en andere acties zij doen om alcoholgebruik bij de jeugd tegen te gaan). Waar mogelijk inhoudelijke samenwerking met Stichting Jeugd en Alcohol.
- Dat bij adolescentencontact van de Jeugdgezondheidszorg alcoholvoorlichting wordt gegeven. daar zou extra inzet voor nodig zijn of extra middelen vanuit Nix<18.
- JGZ-selectieve preventie voor risicoleerlingen – jeugd met (alcohol-)problematiek oproepen en op de rit helpen, ism HALT, st jeugd en alcohol en verslavingszorg.

Randvoorwaarde

- Betrokkenheid van gemeenten (VNG).
- Extra middelen om werkwijze en deskundigheid te verspreiden.

3.2 PO Raad

- Onder de vlag van de Gezonde School versterkt de PO-Raad gezondheidsbevordering in het basisonderwijs op 8 thema's. Alcoholpreventie maakt hier onderdeel van uit. Belangrijk voor Gezonde School is om aan te sluiten bij thema's die het meest in de scholen leven. Hiermee worden scholen ondersteund in het maken van een keuze die aansluit bij de behoefte van de school, leerlingen, ouders, samenleving en politiek.
- Alcoholpreventie (als onderdeel van het thema Roken en Alcohol) richt zich in het basisonderwijs op het beleid van de school, de signalerende functie van de school en op het informeren van ouders. Uit onderzoek is gebleken dat voorlichting aan kinderen in het basisonderwijs geen toegevoegde waarde heeft.

- Via Gezonde School worden scholen hierin blijvend gefaciliteerd door hen bewezen effectieve interventies aan te bieden. De ontwikkelde digitale ondersteuning op www.gezondeschool.nl is voor iedereen te vinden; daarnaast wordt via jaarlijkse ondersteuningsrondes ingezet op extra ondersteuning via de Gezonde School adviseur (vanuit de GGD) en de Gezonde School coördinator (vanuit de school). Gezonde School ondersteunt scholen in het basisonderwijs bij het integraal werken aan tabaks- en alcoholpreventie. Aandachtspunt hierbij is de kwetsbare groep leerlingen en soms ook hun ouders in het speciaal (basis)onderwijs.

3.3 Ouders & Onderwijs

- Ouders weten wat zij rond thema alcohol van school mogen verwachten.
- Ouders bekend maken met actualiteit rond alcohol en onderwijs.
Ouders actief laten meedenken over invulling hoe school als gemeenschap (team, ouders, leerlingen) vorm geeft aan gezonde leefstijl en in het bijzonder rond gebruik en voorlichting over genotsmiddelen.
- Ouders in de medezeggenschapsraad dragen via hun bevoegdheden actief bij aan beleid hierover op school.
- Peilen wat onder ouders leeft op thema onderwijs en alcohol.

Ouders & Onderwijs kan bijdragen door:

- Artikelen over wat ouders van school mogen verwachten rond thema alcohol in kennisbank/website van Ouders & Onderwijs.
- Actuele berichten over thema alcohol (in relatie tot onderwijs) op website plaatsen en die verspreiden via Update (nieuwsbrief) en andere social media
- Peiling onder ouders over thema onderwijs en alcohol.
- MR-en informeren en stimuleren over thema alcohol en actief het gesprek te voeren op school en afspraken voor beleid te maken.
- Ambassadeurs van Ouders & Onderwijs wijzen op het thema alcohol en onderwijs. Ambassadeurs kunnen het thema in gesprekstafels met ouders inbrengen.

3.4 Nederlandse Brouwers

3.5 VO Raad

Onder de vlag van de Gezonde School versterkt de VO-raad gezondheidsbevordering in het voortgezet onderwijs op de 8 kerngebieden alcohol maakt hier deel van uit. Belangrijk voor Gezonde School is om aan te sluiten bij thema's die het meest in de scholen leven. Hiermee worden scholen ondersteund in het maken van een keuze die aansluit bij de behoefte van ouders, samenleving en politiek. Wij hebben in het project gezonde school een [leerlijn](#) ontwikkelt voor gezonde leefstijl waar genotsmiddelen deel van uitmaakt. Link naar de leerlijn:

Het uitproberen van alcohol past bij de experimentele fase van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Binnen de afgelopen ondersteuningsrondes van Gezonde School hebben scholen aangegeven behoefte te hebben aan educatiemiddelen en ondersteuning op het gebied van alcohol. Via Gezonde School worden scholen hierin blijven gefaciliteerd

door hen kwalitatief goede activiteiten aan te bieden. De ontwikkelde digitale ondersteuning is voor iedereen te vinden, in de deskundigheidsbevordering van de Gezonde School adviseur en Gezonde School coördinator zullen deze middelen een plek krijgen. Gezonde School ondersteunt scholen in het voortgezet onderwijs bij het middelenvrij maken van scholen door een integrale aanpak op dit thema.

3.6 Trimbos-instituut

Het Trimbos-instituut is het kennisinstituut op het gebied van de geestelijke gezondheid en alcohol-, tabaks- en drugsgebruik. Het Trimbos-instituut is reeds meer dan 20 jaar actief op het gebied van alcoholpreventie in het onderwijs middels het preventieprogramma *De Gezonde School en Genotmiddelen*.

De Gezonde School en Genotmiddelen is beschikbaar voor het (speciaal) basisonderwijs tot en met het hoger beroepsonderwijs. Naast voorlichting aan leerlingen is er aandacht voor een goed schoolbeleid en het betrekken van ouders. Ook is er binnen het programma speciale aandacht voor het signaleren en begeleiden van leerlingen die problematisch alcohol of drugs gebruiken. Deze gezamenlijke aanpak op school maakt jongeren weerbaar op het gebied van alcohol.

Het Trimbos-instituut heeft de ambitie om zich ook de komende 20 jaar in te blijven zetten voor alcoholpreventie binnen het onderwijs. We doen aan visie- en materiaalontwikkeling, implementeren de interventies en onderzoeken of ze effectief zijn. Naast deze 'reguliere' activiteiten hebben we hieronder een aantal speciale actiepunten opgesteld voor de komende jaren.

Alcoholvrije Scholen

We gaan meer werk maken van alcoholvrije scholen. Bijna alle ouders van pubers (97%) vinden dat scholen rookvrij en alcoholvrij moeten zijn¹³. De huidige situatie is echter dat het overgrote deel van de scholen dat niet is. Uit onderzoek van STAP blijkt dat slechts 38 van de 645 scholen voor voortgezet onderwijs in Nederland het keurmerk Alcoholvrije School hebben. Op deze scholen is een duidelijk alcoholbeleid, gericht op leerlingen, personeel en ouders. Alle schoolse activiteiten, waaronder kerstborrels, studiereizen en schoolfeesten zijn dan alcoholvrij. Hierdoor wordt de norm gesteld dat de school een pedagogische en beschermende omgeving is voor kinderen, waar alcohol niet thuis hoort.

Selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie

Ontwikkelen van aanbod voor selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie voor het voortgezet onderwijs.

Praktijkonderwijs en het Voortgezet Speciaal Onderwijs

Voor het Praktijkonderwijs en het Voortgezet Speciaal Onderwijs is er in 2020 een op maat gemaakt en integraal aanbod alcoholpreventie volgens de vier pijlers beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders).

MBO

Er is in 2020 een integraal aanbod alcoholpreventie voor het MBO volgens de vier pijlers beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders).

¹³ Peilstationsonderzoek Ouders 2015, Utrecht: Trimbos-instituut

Alcohol en zwangerschap

Het voornemen is het thema alcohol en zwangerschap mee te nemen binnen de toekomstige interventies van DGSG voor het MBO en HBO/WO om zodoende toekomstige ouders te informeren over de risico's van alcohol voor en tijdens de zwangerschap.

3.7 Jellinek / Verslavingskunde Nederland

Het verstevigen van alcoholbeleid in het onderwijs en in bijzonder op HBO/WO. De preventieafdelingen van Verslavingskunde Nederland houden zich bezig met diverse interventies die worden uitgevoerd in het VO, MBO, HBO en WO. Qua alcoholpreventie worden in het voortgezet onderwijs en MBO grote regionale verschillen gezien in de implementatie. Ook blijven vroegsignalering van problematisch gebruik en binge drinken bij beginnende drinkers (16-18 jaar) aandachtspunten. In het HBO en WO is het preventieve aanbod nog zeer beperkt, terwijl het alcoholgebruik daar hoog ligt.

Voorstellen voor verbetering:

- a. Versterking van de implementatie van bestaande interventies in het onderwijs en bij studentenverenigingen. Heroverwegen van (delen van) bestaande interventies. Heroriëntatie op de rol van verslavingspreventie in het onderwijs. Het versterken van het zorgsysteem van kwetsbare jongeren.
- b. Ontwikkelen van simpele screener, een aanbod voor lichtere jonge drinkers en een webportal met online tools specifiek voor HBO/WO. Aandacht voor het afzwakken van drinkcultuur in het studentenleven en bij verenigingen.
- c. Verbeteren van toeleiding naar psycho-educatie of verslavingszorg. Hierbij aanhakend bij studie-uitval of spijbelen.
- d. Verbeteren van monitor naar alcoholgebruik onder scholieren en studenten.

Hiervoor is nodig:

- a. Nauwe samenwerking met onderwijs, leerplichtambtenaren en in bijzonder HBO/WO instellingen en studentenverenigingen.
- b. Voor ontwikkeling screener, aanbod, portal, evaluatie en monitor is financiering nodig.

Verslavingskunde Nederland is een landelijk netwerk van verslavingszorginstellingen. Daardoor kan zij fungeren als coördinatiepunt. Disseminatie naar andere relevante stakeholders, met name lokaal, is door landelijke dekking met duidelijke positionering in de regio's goed belegd bij VKN. Daarnaast is ook wetenschappelijke kennis door de aansluiting van de kennisinstituten geborgd. Dit, in combinatie met de korte lijnen met relevante onderzoeksinstituten binnen de verslavingskunde is er een brede kennisbasis aanwezig in het netwerk.

3.8 MBO Raad

- Themacertificaten van de Gezonde School
- Door middel van deelname aan Testjeleefstijl.nu (vanaf leerjaar 1) krijgen studenten zicht op hun leefstijl. Samen met de studieloopbaanbegeleider wordt een plan van aanpak opgesteld waarmee de student kan werken aan een gezondere leefstijl. Doel is om Testjeleefstijl.nu nog breder onder de aandacht te brengen bij de roc's. Tevens wordt er tijdens lessen Burgerschap (vitale dimensie) aandacht besteed aan gezonde leefstijl en dus ook de invloeden van alcohol.

- Periodiek in kaart brengen stand van zaken van alcoholgebruik onder studenten m.b.v. Testjeleefstijl.nu. Aan deze leefstijltest doen (nog) niet alle studenten mee. Ambitie is dit te verhogen.
- We zijn aan het onderzoeken op welke wijze het thema preventie alcohol/gezonde leefstijl voorkomt in het curriculum van kwalificatiedossiers en keuzedelen van betreffende beroepsopleidingen als kraamverzorgenden.
- Door te werken aan het thema Roken-, alcohol- en drugspreventie met behulp van de Gezonde School aanpak (4 pijlers: signaleren, beleid, omgeving en educatie) worden scholen begeleid bij het implementeren van dit thema.
- Onze studenten kunnen de opgedane kennis vanuit de kwalificatiedossiers en keuzedelen inzetten tijdens de stage/bpv.

3.9 Stichting Jeugd en Alcohol

Wij hebben de ambitie om alle jeugdigen tot 18 jaar te bereiken met een effectief gebleken programma ter verdieping van de kennis m.b.t. gezondheidsschade ten gevolge van alcoholgebruik door jeugdigen in samenwerking met de onderwijsorganisaties. Met een aanvankelijk regionale en later landelijke uitrol van het programma voor scholieren in de onderbouw van middelbare scholen aangaande de schade van alcoholgebruik. Het onderwerp zal integraal met gezonde voeding en sport via de gemeenten worden aangeboden. Het plan past in 'de gezonde school' ambitie en het mede door NL2025 op initiatief ondersteunde thema vitale samenleving. Het heeft een positief lange termijn effect bij zowel de kinderen als hun ouders.

Gebleken is dat voorlichting door artsen in het onderwijs zeer sterk van invloed is op het bewustwordingsproces aangaande alcohol en jeugd bij zowel de kinderen, ouders als het onderwijzend personeel. De kennis, kunde en bekendheid voor het plan met het onderwijs is aanwezig binnen de Stichting Jeugd en Alcohol. Eind 2018 kan de eerste regionale pilot worden afgerond met bijbehorende evaluatie. Een geleidelijke uitbreiding van regionaal naar landelijk kan vanuit de Stichting Jeugd en Alcohol worden gerealiseerd door de intensieve samenwerking met kinderartsen van het reeds opgezette landelijke alcoholpoliklinieken netwerk.

Studenten

In Delft is recent een pilot gestart op initiatief van de Alcoholpoli en Rode Kruis Delft en Midden-Delfland. Alcohol is van oudsher onlosmakelijk verbonden aan de studentencultuur. De integrale gezamenlijke aanpak is daarom gericht op bewustwording en gedragsverandering door, met en voor studenten in samenwerking met Alcoholpoli, Rode Kruis, Gemeente en Universiteit. De studenten zijn enthousiast en zelf met het voorstel gekomen om ook een samenwerkingsovereenkomst aan te gaan. Uiteraard maken voorlichting, professionalisering van personeel en gezamenlijke bespreking van beleid onderdeel uit van de aanpak. Maar ook bijvoorbeeld inzet van en opleiding tot ehbo-ers, uitwisseling van best practices m.b.t. cultuurverandering, koppeling aan bredere doelen en ambities, zoals die van de studentenverenigingen om meer focus te leggen op 'trots op' en 'bijdragen aan' de vereniging, het student-zijn, de universiteit en de stad. De bedoeling is om na gebleken succes landelijke uit te rollen m.b.v. het Rode Kruis Nederland.

3.10 LKVV

- Uitdragen minderjarigen beleid studentenverenigingen naar andere studenten/scholierenorganisaties & best practices delen.

- Samenwerken met [REDACTED] en Rode Kruis om initiatief tijdens stadsintroductions uit te dragen naar meerdere steden.
- Uitdragen van de commitment tussen de Landelijke Kamer van Verenigingen (LKvV), Nederlandse Brouwers en de bij de LKvV aangesloten Nederlandse studentengezelligheidsverenigingen aan lidverenigingen en zorgen dat deze door een groot aantal wordt getekend. Onder de commitment vallen:
 - o Bijdragen aan het opstellen van een standaard format voor de voorlichting van eerstejaars leden. Partners hierbij kunnen bijvoorbeeld GGD, Trimbos etc. zijn.
 - o Opstellen format voor de Speakers Academy en inventariseren van partners hiervoor.
 - o Bijdragen aan het verbeteren van de IVA-tool. Deze zal doorlopen worden door onze Werkgroep Verantwoord Alcoholbeleid waaraan verschillende verenigingen deelnemen.
 - o Iedere studentenvereniging die de commitment tekent zet de IVA-tool op de paklijst voor de eerstejaars leden en implementeert een voorlichting voor eerstejaars leden tijdens de kennismakingstijd of later.
 - o Bijdragen aan het opstellen van een standaard format voor tappersinstructie.
 - o Iedere studentenvereniging die de commitment tekent implementeert de tappersinstructie.
 - o Iedere studentenvereniging die de commitment tekent implementeert minstens twee acties per jaar om alcoholvrij bier als alternatief neer te zetten. Hierbij is de hulp van de brouwers essentieel.

3.11 Stichting Positieve Leefstijl (IkPas)

Als een belangrijke doelgroep voor het preventieakkoord zal de stichting Positieve Leefstijl de komende jaren bijzonder aandacht schenken aan studenten in het MBO, HBO en aan de universiteit. Belangrijke momenten hiervoor zijn:

- De maand januari
- Toetsperiodes
- De introductie (bijv. mentoren als goede mentoren)

Naast dat de stichting zich richt op studenten zullen tevens docenten en overig personeel in deze acties worden meegenomen, vanuit de gedachte dat ook zij kunnen bijdragen aan een gezond studieklimaat.

Onderbouwing

Uit een aantal kleinschalige kwalitatieve onderzoeken op Windesheim en Avans is gebleken, dat studenten zeer open staan voor deze interventie. Wel dient bij de werving/promotie rekening gehouden te worden met specifieke argumentatie, aankleding en ondersteunend instrumentarium.

Concept Preventie Akkoord Problematisch Alcoholgebruik**PARTIJEN:**

- Koninklijke Horeca Nederland
- Slijtersunie
- Vereniging Drankenhandel Nederland
- Landelijke Kamer van Verenigingen
- Centraal Bureau Levensmiddelenhandel
- Stichting Verantwoord Alcoholgebruik
- VNO NCW
- Nederlandse Brouwers
- Ouders en Onderwijs
- Nederlandse Vereniging voor Drank- en horecawet Inspecteurs
- STAP - Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid
- Stichting Jeugd en Alcohol
- Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen
- KBO-PCOB, mede namens de KBO Brabant en NOOM
- Verslavingskunde Nederland
- Stichting Positieve Leefstijl
- Zorgverzekeraars Nederland
- Sportbonden / NOC*NSF
- GGD GHOR Nederland
-

OVERWEGINGEN

- Problematisch alcoholgebruik in Nederland moet afnemen.
- Dat onder problematisch alcoholgebruik het volgende wordt verstaan:
 - o Al het alcoholgebruik door jongeren onder de 18 jaar;
 - o Al het alcoholgebruik door zwangere vrouwen en het gebruik daar aan voorafgaand;
 - o Overmatig drinken (d.w.z. meer dan 14 glazen per week voor vrouwen en meer dan 21 glazen voor mannen);
 - o Zwaar drinken (d.w.z. minstens één keer per week 4 glazen op een gelegenheid voor vrouwen en 6 glazen voor mannen).
 - o Bingedrinken (d.w.z. minstens 5 glazen bij één gelegenheid minstens 1 keer per maand of vaker).
 - o Een drinkpatroon dat leidt tot lichamelijke klachten en/of psychische of sociale problemen en dat een adequate aanpak van bestaande problemen verhindert.
- Dat overmatig alcoholgebruik met name onder jongvolwassenen en ouderen, en zwaar alcoholgebruik met name onder ouderen voorkomt.
- Dat problematisch alcoholgebruik ontwikkelt en verschillende fasen doorgaat en nauw samenhangt met de drinkcultuur en sociale norm.
- Dat de breed gedragen drinkcultuur, het kennisniveau en de heersende sociale norm dient te worden beïnvloed om een afname van problematisch alcoholgebruik te bewerkstelligen.
- Dat sommige van de maatregelen of acties bedoeld om problematisch alcoholgebruik aan te pakken, zich zullen richten op gebruik dat riskant te noemen valt¹ en op het drinkgedrag van andere dan de bovengenoemde groepen.

Ontwikkeling afgelopen jaren

- Dat met de toename van welvaart na de Tweede Wereldoorlog het alcoholgebruik sterk toenam, maar dat de totale hoeveelheid alcohol die jaarlijks per hoofd van de bevolking is geconsumeerd² sinds de eeuwwisseling langzaam maar zeker af is genomen. De laatste jaren is sprake van een stabilisering.

¹ De Gezondheidsraad adviseert mensen om geen alcohol te drinken of in ieder geval niet meer dan één glas per dag. Dit advies is bedoeld om chronische ziekten te voorkomen (Gezondheidsraad, 2015).

² Gemeten aan de hand van de verkoopcijfers, die een indicatie hiervan geven.

- Dat we de laatste jaren een verandering zien in het drinkgedrag van jongeren. Nederlandse jongeren werden in 2006 nog bestempeld als "de zuipschuiten van Europa"; ze dronken vroeg, vaak en veel. Nu, tien jaar later, zijn de cijfers een stuk positiever met betrekking tot de leeftijd waarop jongeren starten met drinken.
- De startleeftijd van alcoholgebruik ging omhoog van het 12e levensjaar in 2003 naar 13,2 jaar in 2015. In 2011 had 66% van de 12-tot en met 16-jarige scholieren ooit alcohol gedronken, in 2015 was dit gedaald naar 45%, met als gevolg dat jongeren minder drinken en minder vaak dronken zijn. Er is echter nog steeds een grote groep jongeren die start met drinken voor hun 18e.
- Dat de cijfers laten zien dat wanneer jongeren eenmaal gaan drinken, ze onverminderd vaak grote hoeveelheden alcohol nuttigen. Kijkend naar de scholieren die de afgelopen maand alcohol hebben gedronken, dan zien we dat bij deze groep bingedrinken veel voorkomt (72% van de jongens en 67% van de meisjes in 2015).

Kosten van alcoholgebruik

- Dat de gezondheidsschade en de maatschappelijke kosten van alcoholgebruik aanzienlijk zijn.

Met opmerkingen | 11: PM

SPREKEN HET VOLGENDE AF

1. AMBITIES 2040

A. Minder alcoholgebruik tijdens de zwangerschap

- Het aantal zwangere vrouwen dat alcohol drinkt is gedaald van 8,9% naar maximaal 4%.
- Aantal moeders dat heeft gedronken toen zij wisten dat ze zwanger waren neemt af van 4,6% naar 2,0%.

B. Minder alcoholgebruik onder de 18

- Het aantal scholieren (12-16 jaar) dat ooit alcohol heeft gedronken daalt van 45%³ naar 25%.
- Deel van de scholieren⁴ dat de afgelopen maand heeft gebinged gaat omlaag van 17,8% naar 12,5% procent.

C. Minder overmatig en zwaar alcoholgebruik

- Het totaal aantal Nederlanders dat overmatig drinkt neemt af met 25%
 - o Met nadruk op het aandeel overmatig drinkers onder mensen van 50-70 jaar en jongvolwassenen 18-30 jaar.
- Het totaal aantal Nederlanders dat zwaar drinkt neemt af met 25%
 - o Met nadruk op het aandeel zware drinkers onder jongvolwassenen (18-30).

D. De bewustwording van het drinkgedrag en de mogelijke negatieve gevolgen daarvan neemt toe

- Uit onderzoek uit 2016 blijkt dat vooral leverschade en hersenschade bekend (door 47% en 21% van de ondervraagden) zijn als gezondheidsklachten van alcoholgebruik, risico's op verschillende vormen van kanker (genoemd door 4%) zijn veelal onbekend. Ambitie is dit op 75% te krijgen.

Deze ambities worden bereikt door afspraken te maken op de volgende thema's:

- Alcohol en de school en studie omgeving (Ambities B en C)
- Alcohol en de sportomgeving (Ambities B en C)
- Voegsignalering alcoholproblematiek (o.a. 55+ en zwangeren) (Ambities A, C,D)
- Alcohol verkoop:Naleving leeftijds grens (Ambitie B)

³ Najaar 2018 volgen nieuwe HBSC cijfers

⁴ Gemeten onder zowel drinkende als niet-drinkende scholieren van 12-16 jaar

- Alcohol verkoop: Vermenging winkelfuncties (blurring) (Ambities C en D)
- Alcohol verkoop: Doorschenken bij dronkenschap (Ambitie C)
- Alcoholmarketing (Ambities B en C)
- Prijsbeleid

Met opmerkingen [2]: PM: toelichting op hetgeen de 3^e bijeenkomst is gewisseld hierover.

2. AFSPRAKEN per thema

- Alcohol en de school en studie omgeving (B)

Algemene overwegingen thema:

Overwegende dat effectieve alcoholpreventie op school zich richt op vier pijlers:

1. Beleid: bevorderen van een schoolbeleid met regels en afspraken over drinken op en rond school en op school gerelateerde activiteiten.
2. Educatie: evidence based voorlichting aan leerlingen over alcohol en bevorderen van de deskundigheid van docenten.
3. Vroegsignalering: signaleren en begeleiden van leerlingen die beginnende problemen hebben met gebruik en verwijzen van leerlingen met problematisch gebruik.
4. Omgeving: informatie en opvoedingsondersteuning aan ouders over alcohol en jongeren.

Dit thema grijpt terug op ambitie B: *Minder alcoholgebruik onder de 18* en ambitie C: *Minder overmatig en zwaar alcoholgebruik*, met de nadruk op jongvolwassenen.

Overwegingen en afspraken per setting

Basisonderwijs & Speciaal Basisonderwijs

Overwegende dat:

- uit onderzoek blijkt dat voorlichting over alcohol aan leerlingen in het basisonderwijs geen effecten heeft. Het geven van voorlichting over alcohol en het toepassen van andere veelgebruikte preventiestrategieën zoals het weerbaar maken tegen groepsdruk, kan zelfs een averechts effect hebben op leerlingen met een verhoogd risico.
- voorlichting aan ouders van kinderen in de basisschoolleeftijd over alcoholgebruik van hun kind wel belangrijk is.

Spreken we af dat :

- In 2020 voert **XX%** en in 2040 100% van de basisscholen een integraal alcoholbeleid uit waarin aandacht is voor beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders).
- Basisscholen voeren vanaf 2020 ten behoeve van alcoholpreventie alleen **bewezen effectieve preventieve interventies** en initiatieven uit die (indirect) bijdragen aan het voorkomen van alcoholgebruik. (En dus geen interventies waarvan het effect niet bewezen is of contra-effectief).

Voortgezet onderwijs & Speciaal voortgezet onderwijs

Overwegende dat:

- De sociale norm belangrijk blijkt te zijn voor leerlingen in de brugklasleeftijd. Daarnaast heeft ook het versterken van algemene vaardigheden zoals zelfcontrole en probleemoplossende vaardigheden een preventief effect op het (toekomstig) alcoholgebruik van de leerlingen.
- Leerlingen weerbaar maken tegen groepsdruk ten aanzien van middelengebruik (sociale beïnvloeding) minder is zinvol in deze leeftijdsfase.
- Ouders een cruciale rol blijken te spelen bij alcoholgebruik en roken van hun kinderen. Ouders dienen (in dezelfde periode als de leerlingen) te worden voorgelicht, zodat zij een duidelijke norm kunnen stellen voor hun kind.
- Universele preventie gericht op middelengebruik in deze leeftijdsfase alleen werkt als er tegelijkertijd duidelijke stimuli in de omgeving van de adolescent zijn met de norm dat drinken, roken en drugs gebruiken niet normaal is. Het gaat hierbij om duidelijke regels stellen door ouders en beleidsregels op school en op de sportvereniging, die roken en drinken ontmoedigen.

Spreken we af dat:

- De **Middelenvrije School**, gericht op normstellend beleid over alcohol, roken en druggebruik, is in 2020 op 30% en in 2040 op 100% van de scholen voor voortgezet onderwijs ingevoerd.
- Scholen voor voortgezet onderwijs voeren in 2020 ten behoeve van alcoholpreventie alleen **bewezen effectieve preventieve interventies** en initiatieven uit die (indirect) bijdragen aan het voorkomen van alcoholgebruik. (En dus geen interventies waarvan het effect niet bewezen is of contra-effectief).
- Er is in 2020 een evidence based aanbod aan **selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie** voor het voortgezet onderwijs beschikbaar.
- In 2020 is op 25% en in 2040 op 100% van de scholen voor voortgezet onderwijs een **Gezonde School coördinator** actief.
- Voor het **Praktijkonderwijs** en het **Voortgezet Speciaal Onderwijs** is er in 2020 een op maat gemaakt en integraal aanbod alcoholpreventie volgens de vier pijlers beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders). Dit aanbod wordt op effectiviteit onderzocht en is in 2040 op 100% van de Praktijkscholen en scholen voor Voortgezet Speciaal Onderwijs ingevoerd.

Middelbaar Beroepsonderwijs

Overwegende dat:

- Sociale norm interventies ook effectief zijn in de late adolescentie. Met sociale norm interventies worden zowel interventies bedoeld waarin mispercepties van het middelengebruik van leeftijdsgenoten worden gecorrigeerd, als interventies waarbij jongeren hun eigen middelengebruik vergelijken met dat van anderen.
- Door de verdere ontwikkeling van de hersenen late adolescenten steeds beter in staat zijn vooruit te denken en impulsen te beheersen. Schoolprogramma's die ontwikkeling van deze vaardigheden stimuleren lijken effectief in het verminderen van schadelijk middelengebruik.
- De invloed van ouders op de keuzes die hun kinderen maken is in deze leeftijdsgroep nog steeds groot, bijvoorbeeld door regels en afspraken te maken en in gesprek te blijven.

Spreken we af dat:

- De **Middelenvrije School**, gericht op normstellend beleid over alcohol, roken en druggebruik, is in 2020 op 10% en in 2040 op 75% van de MBO instellingen ingevoerd.
- Er is in 2020 een **integraal aanbod alcoholpreventie** voor het MBO volgens de vier pijlers beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders). **Alcohol en zwangerschap** is daarbinnen één van de thema's.
- Er is in 2020 een evidence based aanbod aan **selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie** voor het MBO beschikbaar.
- Er is in 2020 een **strategische verkenning** uitgevoerd naar alcoholbeleid binnen het MBO. Daarin is in samenspraak met maatschappelijke partners (waaronder curriculum ontwikkelaars) verkend hoe een effectief alcoholbeleid eruit ziet en geïmplementeerd kan worden. Daarbij is aandacht voor het welzijn van studenten en aandacht voor beroepsvaardigheden en kennis die zij ontwikkelen die van belang zijn voor het versterken van de professionaliteit van de alcoholpreventie.
- In 2020 is op 20% en in 2040 op 100% van de MBO's een **Gezonde School coördinator** actief.

Hoger Onderwijs

Overwegende dat:

- Instellingen voor hoger onderwijs een belangrijke vindplaats voor jongeren en jongvolwassenen vormen en de setting zich goed lijkt te lenen voor preventieactiviteiten.
- Goed alcoholbeleid nooit alleen gericht is op het individu. We onderscheiden vier componenten:
 1. Visie en samenwerking: laat het niet bij eenmalige activiteiten.
 2. Beschikbaarheid van alcohol: beperk het, zorg voor duidelijke regelgeving en naleving.

3. Communicatie en educatie: Beïnvloeden van de sociale norm en deskundigheidsbevordering.
4. Signaleren en begeleiden van problemen door alcohol: bied zorg en verwijs door.

Spreken we af dat:

- In alle steden waarin hoger onderwijs wordt aangeboden zijn **in 2020 integrale plannen** ontwikkeld tussen de onderwijsinstellingen, studenten (i.e. studenten-, studie-, en sportverenigingen, introductiecommissies, etc.), de gemeente, de GGD en de preventieafdeling van de regionale verslavingszorginstelling.
 - o De plannen hebben tot doel om risicovol en problematisch alcoholgebruik onder studenten stevig terug te dringen.
 - o De focus ligt op de overgang naar het hoger onderwijs, 1^e en 2^e jaarstudenten en bijzondere momenten zoals de introductieperiode, de tentamentijd, etc.
- Er is in 2020 een **strategische verkenning** uitgevoerd naar alcoholbeleid binnen het hoger onderwijs. Daarin is in samenspraak met maatschappelijke partners (waaronder curriculum ontwikkelaars) verkend hoe een effectief alcoholschoolbeleid eruit ziet en geïmplementeerd kan worden. Daarbij is aandacht voor het welzijn van studenten en aandacht voor beroepsvaardigheden en kennis die zij ontwikkelen die van belang zijn voor het versterken van de professionaliteit van de alcoholpreventie.

Bijdrage aan de PA ambitie

Bijdrage per organisatie en termijnen.

- Alcohol en de sportomgeving

Korte toelichting.

Doel voor 2020 (en voor 2040)?

Bijdrage aan de PA ambitie

Bijdrage per organisatie en termijnen

- Voegsignalering alcoholproblematiek (o.a. 55+ en zwangeren)

Korte toelichting.

Doel voor 2020 (en voor 2040)?

Bijdrage aan de PA ambitie

Bijdrage per organisatie en termijnen

Bijdrage 'Doorschenken' Alcoholtafel Preventieakkoord

De afgelopen jaren is er in een aantal steden en regio's onderzoek uitgevoerd naar de mate waarin het Wetboek van Strafrecht is nageleefd m.b.t. het doorschenken. In deze onderzoeken is ook meegenomen of bezoekers van de horeca die in kennelijke staat verkeren de toegang is geweigerd.

Het Wetboek van Strafrecht, artikel 252, bepaalt het volgende:

"Met gevangenisstraf van ten hoogste negen maanden of geldboete van de derde categorie wordt gestraft: Hij die aan iemand die in kennelijke staat van dronkenschap verkeert, bedwelvende drank verkoopt of toedient." (WvS, artikel 252)

De Drank- en Horecawet, artikel 20, lid 5, bepaalt: *"Het is verboden in een slijtlokaliteit of horecalokaliteit of op een terras de aanwezigheid toe te laten van een persoon die in kennelijke staat van dronkenschap of kennelijk onder invloed van andere psychotrope stoffen verkeert."*

De resultaten van de diverse onderzoeken logen er niet om. Uit alle onderzoeken blijkt dat er een hoge mate van niet-naleven is van zowel artikel 252 van het WvS (doorschenken) als van artikel 20, lid 5, van de DHW (aanwezigheid toelaten). Bij het doorschenken spelen het barpersoneel en eventueel de aanwezige portiers een grote rol. Het barpersoneel en portiers dienen in te schatten of gasten zich al of niet in kennelijke staat van dronkenschap bevinden. Volgens jurisprudentie betekent "kennelijk" hier dat het onmiddellijk zichtbaar moet zijn. Op basis van deze inschatting dienen zij de aanwezigheid van gasten wel of niet toe te staan en wel of geen alcohol te schenken.

Doorschenken blijkt echter eerder regel dan uitzondering en dat geldt evenzo voor het ontbreken van handhaving. Het is eenvoudig vast te stellen dat deze gang van zaken vanuit de doelstellingen van het Preventieakkoord als zeer onwenselijk kan worden beschouwd.

NB: het voert nu te ver om een actuele literatuuranalyse te presenteren maar in diverse studies wordt het verband gelegd tussen overmatig alcoholgebruik tijdens het uitgaan en diverse vormen van overlast (1).

Het Trimbos-instituut heeft in samenwerking met onderzoeksbureau Objectief een rapport over dit thema uitgegeven met daarin een serie adviezen over een lokale aanpak van het doorschenken (2). Uitvoering van de aanbevelingen uit dit rapport ligt in handen van de gemeente. Er wordt geen beroep gedaan op mogelijkheden voor een landelijke aanpak.

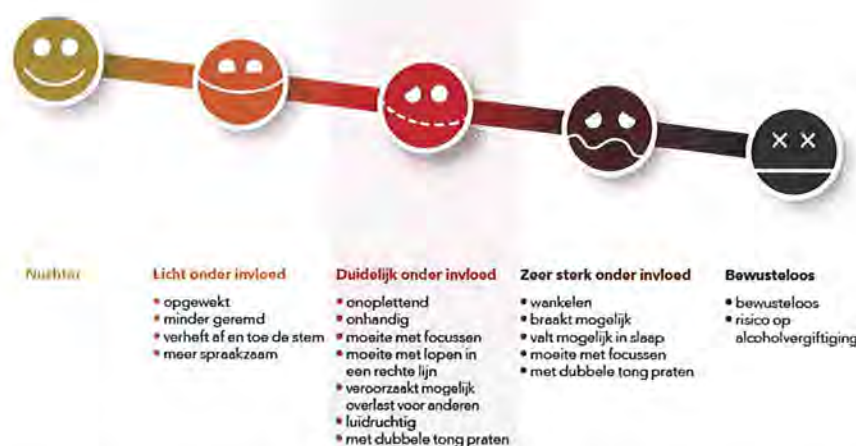
De mogelijkheden tot het toezicht en het handhaven in dit kader zijn op papier zeker aanwezig. De gemeente en de politie zijn hiervoor verantwoordelijk. In het genoemde rapport wordt geadviseerd dat de gemeentelijke toezichthouders en politie afspraken dienen te maken over de rolverdeling en samenwerking bij deze handhavingstaak. Het is onbekend in welke mate hier gebruik van wordt gemaakt en welke resultaten dit tot dusver heeft opgeleverd.

Eén van de problemen die landelijk onder de aandacht kunnen worden gebracht is dat de Nederlandse politie geen horecagelegenheid binnentreedt als er geen verdenking is, zodat er geen sprake kan zijn van het vaststellen van een overtreding van het doorschenkenverbod. Dat

betekent dat de politie pas handelt op het moment dat uitgaanders in beschooten staat de straat op gaan en voor overlast zorgen.

Vanuit het Preventieakkoord kan het volgende worden gesteld:

- *Doorschenken in de horeca en in mindere mate in de sportkantine is een ernstig probleem dat tot dusver te weinig beleidsaandacht heeft gehad.
- *Gemeenten dienen te worden aangespoord om dit probleem in kaart te brengen en met alle betrokken partijen tot een effectieve aanpak te komen. In het genoemde rapport van het Trimbos-instituut en Objectief worden concrete suggesties gedaan om inhoud te geven aan een lokale aanpak, waaronder het informeren en bekwamen van horecapersoneel.
- *Met de politieorganisaties dient hierover een landelijk beleid te worden opgesteld waarbij de politie eerder beziet of er grond is voor een verdenking van niet-naleven van de betreffende bepaling van het Wetboek van Strafrecht om zo overtredingen van het doorschenkverbod te kunnen vaststellen. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door actief na te gaan welke horecagelegenheden zijn bezocht door dronken uitgaanders op straat.



Deze schaal van dronkenschap is gebaseerd op een voorbeeld uit Noorwegen, zoals ontwikkeld is door de Norwegian Directorate of Health. De schaal is vanuit het Noors vertaald en is voorgelegd aan Nederlandse experts (zoals toezichthouders, politie en horecamedewerkers) om na te gaan of het aansluit bij de Nederlandse situatie. Op basis hiervan is het definitieve ontwerp gemaakt. Dit ontwerp is vertaald en afgestemd op de Nederlandse praktijk. Bron: Trimbos-Instituut/ Objectief (2017)

1: Fieke Franken en Wim van Dalen (STAP) & Jordy Gosselt, [redacted] en Matthijs de Rover (UT) Doortappen in regio Zuid-Holland Zuid; Nalevingsonderzoek en beleidsadvies. Opdrachtgever: 'Verzuip jij je toekomst? !'; 2011. Utrecht: Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid (STAP); Enschede: Universiteit Twente (UT), Faculteit Gedragswetenschappen.

2: Dronkenschap en doorschenken: van intentie naar actie. Een gemeentelijke aanpak om dronkenschap en doorschenken in het uitgaansleven tegen te gaan; Trimbos-instituut & Objectief; Utrecht, Nijmegen (2017).

Tekst: Wim van Dalen, Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid STAP, juli 2018

Van: [redacted]
Aan: [redacted]; 'Eus Peters'; 'Wim van Dalen'; [redacted]@slijtersunie.nl;
 [redacted]@noaberkracht.nl; [redacted]; 'Assessor@lkvv.nl'; 'Peter de Wolf'; 'Cees-Jan Adema'; [redacted]@oudersonderwijs.nl; [redacted]@knov.nl; [redacted]; [redacted]@kbo-pcob.nl; [redacted]; [redacted]@uvt.nl; [redacted]@trimbos.nl; [redacted]@vng.nl; [redacted]; [redacted]@khn.nl; [redacted]@vnoncw-mkb.nl; [redacted]@ggdnog.nl; [redacted]@zn.nl; [redacted]@depoortvankleef.nl; 'Rene Roorda'; 'Rianne van den Berg'; [redacted]@oudewater.nl; [redacted]
Cc: [redacted]; [redacted]@ede.nl
Onderwerp: RE: 4e bijeenkomst preventieakkoord problematisch alcoholgebruik
Datum: woensdag 4 juli 2018 17:04:44
Bijlagen: 2.7 Doorschenken Alcoholtafel Preventieakkoord.docx

Beste allen,

In de bijlage vinden jullie het proposal over doorschenken, geschreven door STAP.

Ik verzoek de penvoerders van de proposals over sport en naleving deze stukken met alle deelnemers te delen, d.m.v. het 'allen beantwoorden' van deze mail. Het thema marketing zal mondeling worden toegelicht.

Heel graag tot vrijdagmiddag 14:00 uur!

Vriendelijke groet [redacted]

[redacted] **MSc** | Beleidsmedewerker |
 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport | Directie Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie |
 Parnassusplein 5 | 2515 XP | Den Haag | Postbus 20350 | 2500 EJ | Den Haag |
 M 06 [redacted] | [redacted]@minvws.nl | www.rijksoverheid.nl |

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 3 juli 2018 10:10
Aan: [redacted]; 'Eus Peters'; 'Wim van Dalen'; [redacted]@slijtersunie.nl;
 [redacted]@noaberkracht.nl; [redacted]; 'Assessor@lkvv.nl'; 'Peter de Wolf'; 'Cees-Jan Adema'; [redacted]@oudersonderwijs.nl; [redacted]@knov.nl; [redacted]; [redacted]@kbo-pcob.nl; [redacted]; [redacted]@uvt.nl; [redacted]@trimbos.nl; [redacted]@vng.nl; [redacted]@khn.nl; [redacted]@vnoncw-mkb.nl; [redacted]@ggdnog.nl; [redacted]@zn.nl; [redacted]@depoortvankleef.nl; 'Rene Roorda'; 'Rianne van den Berg'; [redacted]@oudewater.nl; [redacted]
Cc: [redacted]; [redacted]@ede.nl
Onderwerp: 4e bijeenkomst preventieakkoord problematisch alcoholgebruik

Beste deelnemers aan de bijeenkomsten Problematisch Alcoholgebruik van het preventieakkoord,

Aanstaande vrijdag 6 juli staat er weer een bijeenkomst gepland van 14:00 tot 16:30 uur, bij het Ministerie van VWS in Den Haag Apollozaal 1. We horen graag even wanneer u *niet* aanwezig kan zijn en of (en door wie) u wordt vervangen.

De agenda van vrijdag zal er als volgt uit komen te zien:

- Opening;
- Bespreken proposals;

- o Onderwijs en alcohol (zie bijlage 2.1)
 - o Sport
 - o Vroegsignalering
 - o Blurring
 - o Naleving
 - o Marketing (wordt mondeling toegelicht)
 - o Doorschenken (bijlage bij mail 4-7)
- Bespreken concepttekst preventieakkoord: de overwegingen en ambities zijn nu omgebouwd naar een tekst die de vorm heeft van een akkoord. Onder deel 2 is vast een start gemaakt met het invullen van de thema's met maatregelen en doelstellingen. Als voorbeeld is hiervoor het stuk over onderwijs en alcohol genomen. Deze tekst dient echter aangepast te worden indien de onderliggende tekst wordt gewijzigd. Voor nu dient dit als voorbeeld voor hoe de tekst eruit kan komen te zien. (bijlage 3)
 - Planning voor komende bijeenkomsten;
 - Rondvraag;
 - Afsluiting

Aan de penvoerders van de overige proposals vragen we de nieuwe versie van hun stuk graag uiterlijk woensdag 4 juli 16.00 uur rond te sturen door middel van een reactie op deze mail (allen beantwoorden).

We verwelkomen jullie graag vrijdag aanstaande!

Vriendelijke groet,

 en 

 MSc | Beleidsmedewerker |

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport | Directie Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie |

Parnassusplein 5 | 2515 XP | Den Haag | Postbus 20350 | 2500 EJ | Den Haag |

M 06  | @minvws.nl | www.rijksoverheid.nl |

Verslag 5^e tafel problematisch alcoholgebruik preventieakkoord

1. Concept tekst akkoord
 - Voorzitter dankt alle partijen voor het vele werk dat is verzet. Alle voorstellen waren tevens voorzien van een overzicht van de bijbehorende kosten. De gevraagde bedragen zijn hoger dan wat er beschikbaar is vanuit VWS. Voor 2019 is er bijna 12 miljoen gevraagd en is er ongeveer 7 miljoen beschikbaar. Voorstel hierbij is dat Voorzitter en secretariaat een grove verdeling maken over de thema's en dat de groepjes hierbij zelf verdeling/prioritering maken. Die zullen we dan volgende bijeenkomst bespreken.
 - STAP geeft aan in de overwegingen een duidelijke verwijzing naar de 3 'best buys' te missen, die door de WHO als effectieve interventies worden gezien. Hieruit volgt discussie over de evidentie en inzet van generieke versus specifieke maatregelen. Conclusie is dat in de overwegingen een tekst wordt opgenomen over 'evidence based' en dat acties/maatregelen gezondheidseffecten moeten hebben. STAP stelt voor om de Gezondheidsraadnorm explicieter te noemen onder ambitie D.
 - MBO-raad geeft aan de onderwijsraden te missen bij de partijen binnen het akkoord.
 - Ouderenbonden geven aan overwegingen over ouderen te missen en een notie over persoonlijke omstandigheden.
 - Thema onderwijs en studenten:
 - o STAP geeft aan de teksten nu wat actiegericht te vinden, maar te weinig verhalend over wat er gaat veranderen. STAP vraagt zich af bij dit thema op welke punten het anders wordt dan het nu is. Geeft aan dat in het probleem op scholen in VO zich richt op de schoolfeesten en bij PO op de ouders en de activiteiten voor ouders. Kan zich goed voorstellen dat de structuur vooral via Gezonde School moet lopen. Onderwijsraden pleiten hiervoor.
 - o MBO-raad hecht aan vertegenwoordiging van het Hoger Onderwijs. Brouwers geven aan de VSNU aan tafel komt bij de werkgroep.
 - o Brouwers geven aan dat ze de focus niet alleen op studenten zou moeten liggen, maar vooral ook op VO. VKN geeft aan dat die is gekozen, omdat er op in de andere sectoren al heel veel gebeurt.
 - o VKN geeft aan bij het stuk over HO niet alleen op e-learning in te willen zetten, maar ook op face-to-face training. LKVV beaamt dit.
 - o Brouwers zouden de zin over verkrijgbaarheid graag verduidelijkt zien, niet te algemeen maar specifiek; in de context van het universiteitsterrein kunnen ze zich dit bijvoorbeeld voorstellen. Bij het opstellen van beleid zouden ook verstrekkers betrokken moeten worden.
 - o GGD geeft aan de evenementenorganisaties te missen, zou ook bij de teksten over naleving of marketing kunnen. VNO-NCW geeft aan dat de evenementenbranche graag aansluit.
 - o VNG noemt IJslandse aanpak, waar jongeren een positief alternatief geboden worden en pleit voor een dergelijk haakje in dit akkoord. VNG doet de suggestie om aan te sluiten bij Kansrijke Start wat betreft de voorlichting over zwangerschap en alcohol. MBO-raad geeft aan deze verwijzing eruit te willen hebben, focus ligt op het voorkomen van zwangerschappen.
 - Thema vroegsignalering:
 - o MBO-raad vraagt zich af wat er verwacht wordt van het onderwijspersoneel in dit thema? VKN geeft aan dat het gaat om versterking van de huidige signaleringstaken.
 - o STAP mist een overweging over wat er eerder miste bij activiteiten rondom Vroegsignalering, in NL zijn we daar al geruime tijd mee bezig maar komt niet echt van de grond.
 - o VNG geeft aan dat er op de andere thema's ook ingezet wordt op vroegsignalering, wellicht kan hier een link worden gelegd.
 - o VWS geeft aan graag aan te haken bij het vroegsignalering groepje, gezien het verzoek om financiering vanuit VWS. Daarnaast wordt er een voorstel gedaan over

een campagne, als VWS die financiert zal dat via Algemene Zaken lopen. VKN geeft aan dat de campagne wellicht breder zou moeten en niet specifiek onder dit thema.

- o VKN geeft aan nog enkele overwegingen toe te voegen en te sturen aan het secretariaat. Verder geeft VKN aan dat nog steeds lastig is om huisartsen aan te sluiten, geven aan dat er te weinig tijd voor is in de consulten die zij hebben met patiënten en wil daar graag over in gesprek met ZN.
- o ZN is positief over de oprichting van een platform, aangezien het ruimte biedt en niet direct voorsorteert op één oplossing.
- Sportomgeving:
 - o STAP vraagt zich af wat er in de sport nou echt gaat veranderen en mist het verminderen van de vanzelfsprekendheid om alcohol te schenken. Geeft wel aan dat er in de tekst in de bijlage al belangrijke zaken worden genoemd, zoals de schenktijden. De sportpas kan niet de ID kaart vervangen zoals wordt voorgesteld, is namelijk geen geldig ID bewijs. Vinden het een gemiste kans dat Holland Heineken House niet wordt genoemd in de tekst, al is het maar als symbool. STAP vraagt de brouwers nog eens bij Heineken te informeren of dit toch niet mogelijk is.
 - o Sportbonden geven aan dat het door werken met vrijwilligers soms lastiger is de regels na te leven. Dit roept de vraag op of verantwoorde verstrekking van alcohol dan wel mogelijk is?
 - o In het stuk wordt aangegeven dat sportinstellingen en -evenementen financieel afhankelijk zijn van sponsoring van de alcoholindustrie of baromzet. Benoemd wordt dat in dit stuk deze financiële afhankelijkheid benoemd kan worden.
 - o Sportbonden denken daarom aan 50 voorbeeldkantines waarbij het aanbod gezond is en bovenal een verdienmodel rendabel is.
 - o Brouwers geven aan ook te zien dat de manier waarop tegen alcohol en sport aangekeken wordt verandert. Aan de andere kant zien zij hun rol in de sport ook als iets positief vinden ook niet dat zij van de één op de andere dag de stekker eruit te kunnen halen, omwille van die financiële afhankelijkheid.
 - o VWS benadrukt dat die sponsoring belangrijk is voor het voortbestaan, alleen dat er mogelijk ook alternatieve sponsors zijn. Kan daar ook naar worden gekeken?
 - o Sportbonden geven aan dat verkennen nog een stap te ver is, maar misschien een passage over het onderzoeken of analyseren van de huidige situatie.
 - o Sportbonden benadrukken open te staan voor verandering, maar dat een solide verdienmodel wel randvoorwaarde is.
 - o Vervanger van Stichting Jeugd en Alcohol (van JOGG) geeft aan dat sportverenigingen op het gebied van gezond voedingsaanbod al ondersteund worden en dat dat voor alcohol ook een goede optie kan zijn.
 - o Voorzitter stelt graag te zien dat de kaders waar de sportsector binnen opereert op dit thema neer worden gezet in de teksten; wat zijn de problemen waar men tegenaan loopt?
 - o Er wordt vastgesteld dat de discussie over de sponsoring van sportevenementen ook aan deze tafel zou moeten worden gevoerd indien het betrekking heeft op alcohol. We dienen niet verrast te worden door afspraken aan andere preventietafels. Daarbij dient de discussie rondom 0.0% wel/niet in de schijf van vijf op de agenda te blijven.
 - o Expert Trimbos geeft aan dat indien marketing verschuift naar 0.0% producten er ook maatregelen moeten worden ingezet om alcoholgebruik tegen te gaan.
- Thema naleving:
 - o STAP mist een notie over de rol van de burgemeester, secretariaat geeft aan dat deze er wel in staat.
 - o GGD vraagt zich af of er niet een verwijzing naar de handreiking evenementen in kan.
 - o VDN, CBL en VNO-NCW geven aan nogmaals te willen samenkomen met de werkgroep om het voorstel en de afspraak over het nalevingspercentage te bespreken. Dit is niet voldoende besproken in de werkgroepen waardoor ze verrast

- waren. CBL en VDN kunnen zich er nu niet in vinden. VWS hecht aan concrete doelstellingen zodat ook achterblijvers geprikkeld worden om de naleving te verbeteren.
 - o STAP geeft aan de tekst over de blijvende verantwoordelijkheid tot handhaving van gemeenten mist, daar waar afspraken worden gemaakt tussen ondernemers en gemeenten.
 - Thema tegengaan dronkenschap: hierbij zijn geen opmerkingen.
2. Marketing:
- VWS geeft aan dat de tekst nog een concept is, moet nog verder afgestemd worden.
 - STAP geeft aan graag te zien dat voorlichting duidelijke gescheiden wordt van marketing, dit zijn twee verschillende zaken.
 - Ouderenbonden geven aan dat het stuk nu te weinig op andere doelgroepen dan jongeren is gericht, draagt niet bij aan de-normalisering.
 - Voorzitter stelt dat de tekst concreter mag in wat er nu daadwerkelijk aan maatregelen wordt ondernomen.
3. Monitoring en governance:
- De komende jaren zullen we de maatregelen en acties bijsturen om de vooraf gestelde doelen/ambities te behalen.
 - VNO-NCW vraagt zich af hoe er een impactanalyse gemaakt kan worden door het RIVM. Expert geeft aan dat er waarschijnlijk bij een aantal maatregelen geen inschatting kan worden gemaakt.
 - VNG geeft aan het proces dat wordt beschreven passend te vinden bij het akkoord. Ouderenbonden stellen dat er meer nodig is dan alleen meten van de ambities 2040, hoe wordt er ingegrepen als het niet leidt tot verbetering?
 - ZN vraagt zich af wat er met de tekst gebeurt? Secretariaat geeft aan dat de tekst wordt aangepast en besproken aan de verbindingstafel, maar ook terug op deze tafel dient te komen.
4. Vooruitblik:
- Er wordt nog gesproken over ambitie D en de verschillende campagnes die worden voorgesteld in de proposals. Voorzitter concludeert dat het onwenselijk is om veel verschillende campagnes te hebben op het thema alcohol. STAP geeft aan graag VWS als afzender te zien van eventuele campagnes. Secretariaat zal een tekstvoorstel maken voor het onderdeel 'bewustwordingscampagnes'.
 - De volgende bijeenkomst zal er een nieuwe concepttekst liggen op basis van: de opmerkingen van vandaag, evt. tekstuele opmerkingen via mail, input groepjes die nog lopen (onderwijs en studenten, marketing, naleving). Deze nemen we dan nogmaals samen door.
 - Er wordt even stilgestaan bij de 'losse' voorstellen die zijn ingediend (in de zin van, geen onderdeel van de proposals of eerder concreet besproken). Deze zijn nu door het secretariaat niet opgenomen in de concepttekst, aangezien we streven naar gezamenlijke afgestemde teksten en/of er eerder is gekozen voor een focus in de maatregelen op gezondheid en minder op de gevolgen (hoewel relevant).
 - Het tekenmoment zal op 22 of 29 oktober zijn. Tussen 7 september en eind oktober gaat het stuk de ambtelijke molen nog door.

Van: [redacted]
Aan: [redacted]; "Eus Peters"; "Wim van Dalen"; [redacted]@slijtersunie.nl";
 [redacted]@noaberkracht.nl"; [redacted]"; "Assessor@kvv.nl"; "Peter de Wolf"; "Cees-Jan
 Adema"; [redacted]@oudersonderwijs.nl"; [redacted]@knov.nl"; [redacted]@mboraad.nl";
 [redacted]@vo-raad.nl"; [redacted]@depoortvankleef.nl"; [redacted]@jellinek.nl"; [redacted]";
 [redacted]@kbo-pcob.nl"; [redacted]"; [redacted]@uvt.nl"; [redacted]@trimbos.nl";
 [redacted]@vng.nl"; [redacted]"; [redacted]@khn.nl"; [redacted]@vnoncw-mkb.nl";
 [redacted]@ggdnog.nl"; [redacted]@depoortvankleef.nl"; "Rene Roorda"; "Rianne van den Berg"; [redacted]";
 [redacted]"; [redacted]"; [redacted]@oudewater.nl"; [redacted]";
 [redacted]@mboraad.nl"; [redacted]@ggdghor.nl";
Cc: [redacted]@ede.nl";
Onderwerp: 5e bijeenkomst preventieakkoord problematisch alcoholgebruik
Datum: vrijdag 20 juli 2018 17:32:19
Bijlagen: [Concept PAPA 200718.docx](#)
[2018_07_11 Voorstel governance monitoring en borging preventieakkoord.docx](#)
[Onderliggende stukken voor ZIP.ZIP](#)

Beste deelnemers PA Problematisch alcoholgebruik,

Aanstaande woensdag komen we weer bij elkaar.

- We willen allereerst stilstaan bij de **eerste concept tekst**. Deze tekst is door ons de afgelopen dagen opgesteld aan de hand jullie ingestuurde werkdocumenten. Dank voor al jullie harde werk!! Het platslaan tot een akkoordtekst was soms goed maar soms ook zonde van jullie prachtige volzinnen en waardevolle achtergrondinformatie. Wij hopen dat jullie je desondanks goed kunnen vinden in deze concept akkoord teksten. Zo niet, dan horen wij dat graag.
- We bespreken de **vorderingen op het gebied van deeltafel 'marketing van alcoholhoudende drank'**. Maandag zal Willemijn hiervoor het document nazenden.
- Over **Blurring** gaan we het woensdag een keer niet hebben. Hier valt nog weinig nieuws te melden en de discussie is al (ruim) voldoende gevoerd.
- De SER heeft een stuk over **Monitoring & Governance** geschreven. Dit stuk komt van de verbindingstafel en ligt voor op alle drie de inhoudelijke deeltafels (zie bijlage). Dit zullen woensdag toelichten.
- Vooruitblik volgende tafel (15 augustus) en rondvraag.

In de bijlage vindt u verder een zip document met alle door u ingestuurde documenten.

Bij vragen weten jullie ons te vinden, voor nu: fijn weekend.

Hartelijke groet,

[redacted] en [redacted].

Voorstel Governance, monitoring en borging

Proces:

Na het akkoord van de Verbindingstafel op 5 juli werkt het secretariaat het voorstel in de zomer uit, in overleg met het RIVM, PBL en CPB. Het uitgewerkte voorstel komt op de agenda van de eerstvolgende Verbindingstafel (er wordt gezocht naar een mogelijkheid in augustus, eerstvolgende staat nu gepland op 13 september). Ook wordt het voorstel gedeeld met de deelnemers aan de thematafels, omdat het deel wordt van het akkoord.

Het algemene voorstel is om het voorbeeld van het Energieakkoord (2013) te volgen voor het Preventieakkoord. Er zijn goede ervaringen met de opzet van de monitoring en borging van het Energieakkoord. Dit akkoord bevat een afsluitend hoofdstuk 'Borging, governance en evaluatie'. Hierin staan afspraken die de partijen hebben onderschreven zodat de doelstellingen en beleidsintenties van het akkoord ook in de toekomst worden nageleefd, en indien nodig worden bijgestuurd. Dit zijn de relevante passages:

De rijksoverheid is verantwoordelijk voor de uitwerking, implementatie, uitvoering en evaluatie van de in het akkoord benoemde beleidsmaatregelen en zal daarover verantwoording afleggen aan het parlement.

Een belangrijke factor voor een succesvolle energietransitie in de komende jaren is consistentie in beleid, uitvoering en bijsturing. Dit hebben de vertegenwoordigers van de rijksoverheid, werkgeversorganisaties, werknemersorganisaties, natuur- en milieuorganisaties en andere maatschappelijke partijen afgesproken met het tekenen van het Energieakkoord. Adequate borging en een goede governance gaan hiervoor zorgen.

Uitgangspunten zijn dat:

- *Partijen verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de aan hen toebedachte onderdelen; hiervoor is geen extra toezicht of controle gewenst.*
- *Partijen gezamenlijk verantwoordelijk willen zijn voor het succesvol uitvoeren en uitwerken van het akkoord, inclusief de maatschappelijke betrokkenheid.*
- *Het borgen van de doelstellingen.*

Partijen willen daarom een continuering van hun samenwerking.

Partijen komen overeen om deze borging vorm te geven door hiertoe binnen de SER een permanente commissie op te richten met een brede samenstelling en met volwaardige participatie van alle bij dit Energieakkoord betrokken partijen, inclusief de overheid.

Partijen komen voorts overeen om (...) met een zekere regelmaat te komen tot actualisering van de voortgang en een eventuele bijstelling van maatregelen met het oog op de overeengekomen doelstellingen. Bij de werkzaamheden wordt gebruikgemaakt van de lopende analyses en het strategisch onderzoek van PBL, ECN, CPB etc.

(...) Deze evaluatie wordt gebruikt voor verdere bijstelling van het instrumentarium gericht op het bereiken van de doelen voor 2020, 2030 en 2050.

Concreet gevolg van deze passages is dat alle deelnemende partijen zich bonden aan het borgen van de doelstellingen en onder andere het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) mandateerden om in de Nationale Energieverkenning (NEV) te berekenen in hoeverre het beleidspakket de energiedoelen in 2020, 2030 en 2050 realiseert. De NEV komt jaarlijks in oktober uit. Indien de NEV verwacht dat de doelen niet worden bereikt, gaan de deelnemende partijen in overleg over een aanvullend beleidspakket om bij te

sturen. Omdat de doelstellingen op hoofdlijnen zijn vastgelegd, biedt dit de deelnemende partijen de beleidsruimte voor flexibiliteit, inzetten op nieuwe innovaties en adaptief vermogen in de uitvoering. Dit jaarlijks ritueel na publicatie van de NEV blijkt altijd succesvol en mondt altijd uit in een nieuwe Uitvoeringsagenda Energieakkoord, die de minister van EZK vervolgens naar het parlement stuurt.

Van Energieakkoord naar Preventieakkoord

Het voorstel is om de monitoring en de borging van het Preventieakkoord op een vergelijkbare wijze in te richten als bij het Energieakkoord. Dit vraagt om een aantal zaken:

1. Een onafhankelijke 'rekenmeester' die jaarlijks met een "Nationale Preventie Verkenning" (NPV) nagaat of de doelen van het Preventieakkoord behaald worden. De logische 'rekenmeester' zou het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) zijn, eventueel in samenwerking met experts zoals PBL, CPB, Pharos, Trimbos etc.
2. Vastgelegde kwantitatieve leefstijldoelen voor de middellange en lange termijn voor de uitvoering van deze NPV. Logische jaartallen zijn 2020, 2030 en 2040. Tot 2020 vindt de implementatie van het Preventieakkoord plaats en voor 2030 en 2040 rekent het RIVM nu al de tussenstanden uit ten aanzien van roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik. Als doelen van acties niet te kwantificeren zijn is procesmonitoring aan de orde.
3. Een vergelijkbare passage over monitoring en borging in het Preventieakkoord als in het Energieakkoord. Dit bindt de deelnemende partijen in de toekomst aan de doelen, mandateert het RIVM voor de rol als onafhankelijke 'rekenmeester', en geeft positie om - als uit de jaarlijkse NPV blijkt dat bijsturing noodzakelijk is - de deelnemers aan tafel te roepen om tot een aanvullend beleidspakket cq. afspraken te komen.
4. Net zoals bij het Energieakkoord is het raadzaam een eigen Borgingscommissie in te stellen, bestaande uit de ondertekenaars (waaronder VWS) en met een onafhankelijk voorzitter. Daarmee binden de deelnemende partijen zich aan de doelen van het Nationale Preventieakkoord, maar houden de vrijheid en flexibiliteit ten aanzien van de beleidsmaatregelen. Het ministerie van VWS komt pas in actie als een nieuwe uitvoeringsagenda naar het parlement moet worden gestuurd, na goedkeuring van het RIVM t.a.v. de cijfers, of als de borgingscommissie geen tijdige overeenstemming bereikt over het noodzakelijke aanvullende beleid of aanvullende afspraken.
5. De ondertekenaars zijn zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van de aan hen toebedachte maatregelen; hiervoor is geen extra toezicht of controle gewenst. De deelnemende partijen zeggen toe om zelf te monitoren in hoeverre afspraken gerealiseerd worden en deze informatie jaarlijks te delen met de Borgingscommissie. De Borgingscommissie actualiseert op basis van deze inventarisatie en de NPV de voortgang op de maatregelen en de leefstijldoelen.
6. Een beperkte investering in een jaarlijkse NPV-monitoring door het RIVM.¹ Voor het Energieakkoord is ook een projectsubsidie vrijgemaakt om de NEV-monitoring naar wens op te bouwen en jaarlijks te laten publiceren. De investering was het waard, omdat de NEV het handvat is voor de borging van het akkoord. Het PBL wil het RIVM overigens graag helpen door ervaringen te delen en om mee te denken hoe dit NPV-monitorings- en borgingssysteem goed kan worden vormgegeven.

¹ Overigens is het ministerie van VWS in 2018 in gesprek met het RIVM over de oplevering van dit soort analyses voor de komende vier jaar, zoals nu onder andere in de Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) gebeurt.

Concept Preventie Akkoord Problematisch Alcoholgebruik**PARTIJEN:**

- Koninklijke Horeca Nederland
- Slijtersunie
- Vereniging Drankenhandel Nederland
- Landelijke Kamer van Verenigingen
- Centraal Bureau Levensmiddelenhandel
- Stichting Verantwoord Alcoholgebruik
- VNO NCW
- Nederlandse Brouwers
- Ouders en Onderwijs
- Nederlandse Vereniging voor Drank- en horecawet Inspecteurs
- STAP - Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid
- Stichting Jeugd en Alcohol
- Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen
- KBO-PCOB, mede namens de KBO Brabant en NOOM
- Verslavingskunde Nederland
- Stichting Positieve Leefstijl
- Zorgverzekeraars Nederland
- Sportbonden / NOC*NSF
- GGD GHOR Nederland
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten

OVERWEGINGEN***Inleidend***

- Met de toename van welvaart na de Tweede Wereldoorlog is het alcoholgebruik sterk toegenomen, maar de totale hoeveelheid alcohol die jaarlijks per hoofd van de bevolking is geconsumeerd¹ sinds de eeuwwisseling, is langzaam maar zeker afgenomen. Het laatste jaar is sprake van een stabilisering.
- De laatste jaren zien we een verandering het drinkgedrag van jongeren. Nederlandse jongeren werden in 2006 nog bestempeld als "de zuipschuiten van Europa"; ze dronken vroeg, vaak en veel. Nu, tien jaar later, zijn de cijfers een stuk positiever met betrekking tot de leeftijd waarop jongeren starten met drinken.
- De startleeftijd van alcoholgebruik ging omhoog van het 12e levensjaar in 2003 naar 13,2 jaar in 2015. In 2011 had 66% van de 12-tot en met 16-jarige scholieren ooit alcohol gedronken, in 2015 was dit gedaald naar 45%, met als gevolg dat jongeren minder drinken en minder vaak dronken zijn. Er is echter nog steeds een grote groep jongeren die start met drinken voor hun 18e.
- De cijfers laten zien dat wanneer jongeren eenmaal gaan drinken, ze onverminderd vaak grote hoeveelheden alcohol nuttigen. Kijkend naar de scholieren die de afgelopen maand alcohol hebben gedronken, dan zien we dat bij deze groep bingedrinken veel voorkomt (72% van de jongens en 67% van de meisjes in 2015).
- Problematische alcoholgebruik leidt tot maatschappelijke kosten, het kan immers leiden tot o.a. vroegtijdig overlijden, verkeersongevallen, zorgkosten, productiviteitsverlies, kosten voor politie en justitie, etc.
- We zijn nog niet tevreden met de huidige stand van zaken. Problematisch alcoholgebruik in Nederland moet verder afnemen.

¹ Gemeten aan de hand van de verkoopcijfers, die een indicatie hiervan geven.

Concluderend

- Dat onder problematisch alcoholgebruik het volgende wordt verstaan:
 - o Al het alcoholgebruik door jongeren onder de 18 jaar;
 - o Al het alcoholgebruik door zwangere vrouwen en het gebruik daar aan voorafgaand²;
 - o Overmatig drinken (d.w.z. meer dan 14 glazen per week voor vrouwen en meer dan 21 glazen voor mannen);
 - o Zwaar drinken (d.w.z. minstens één keer per week 4 glazen op een gelegenheid voor vrouwen en 6 glazen voor mannen).
 - o Bingedrinken (d.w.z. minstens 5 glazen bij één gelegenheid minstens 1 keer per maand of vaker).
 - o Een drinkpatroon dat leidt tot lichamelijke klachten en/of psychische of sociale problemen en dat een adequate aanpak van bestaande problemen verhindert.
- Dat overmatig alcoholgebruik met name onder jongvolwassenen en ouderen, en zwaar alcoholgebruik met name onder ouderen voorkomt.
- Dat problematisch alcoholgebruik ontwikkelt en verschillende fasen doorgaat en nauw samenhangt met de drinkcultuur en sociale norm.
- Dat de breed gedragen drinkcultuur, het kennisniveau en de heersende sociale norm dient te worden beïnvloed om een afname van problematisch alcoholgebruik te bewerkstelligen.
- Dat sommige van de maatregelen of acties bedoeld om problematisch alcoholgebruik aan te pakken, zich zullen richten op gebruik dat riskant te noemen valt³ en op het drinkgedrag van andere dan de bovengenoemde groepen.

SPREKEN HET VOLGENDE AF**1. AMBITIES 2040****A. Minder alcoholgebruik tijdens de zwangerschap**

- Het aantal zwangere vrouwen dat alcohol drinkt is gedaald van 8,9% naar maximaal 4% (deze groep omvat ook vrouwen in het stadium dat ze nog niet weten dat ze zwanger zijn)
- Aantal moeders dat heeft gedronken terwijl zij wisten dat ze zwanger waren neemt af van 4,6% naar 2,0%.

B. Minder alcoholgebruik onder de 18

- Het aantal scholieren (12-16 jaar) dat ooit alcohol heeft gedronken daalt van 45%⁴ naar 25%.
- Deel van de scholieren⁵ dat de afgelopen maand heeft gebinged gaat omlaag van 17,8% naar 12,5% procent.

C. Minder overmatig en zwaar alcoholgebruik

- Het totaal aantal Nederlanders dat overmatig drink neemt af met 25%
 - o Met nadruk op het aandeel overmatig drinkers onder mensen van 50 jaar en ouder.
- Het totaal aantal Nederlanders dat zwaar drinkt neemt af met 25%
 - o Met nadruk op het aandeel zware drinkers onder jongvolwassenen (18-30).

D. De bewustwording van het drinkgedrag en de mogelijke negatieve gevolgen daarvan neemt toe

- Uit onderzoek uit 2016 blijkt dat vooral leverschade en hersenschade bekend (door 47% en 21% van de ondervraagden) zijn als gezondheidsklachten van alcoholgebruik, risico's op verschillende vormen van kanker (genoemd door 4%) zijn veelal onbekend. Ambitie is dit

² Gebruik van alcohol heeft ook invloed op de vruchtbaarheid van de man

³ De Gezondheidsraad adviseert mensen om geen alcohol te drinken of in ieder geval niet meer dan één glas per dag. Dit advies is bedoeld om chronische ziekten te voorkomen (Gezondheidsraad, 2015).

⁴ Najaar 2018 volgen nieuwe HBSC cijfers

⁵ Gemeten onder zowel drinkende als niet-drinkende scholieren van 12-16 jaar

op 75% te krijgen.

- Verhoging van bewustzijn bij mannen over de impact van hun drinkgedrag op hun vruchtbaarheid.

2. AFSPRAKEN per thema

De ambities onder 1 worden bereikt door afspraken te maken op de volgende thema's:

- A. Alcohol en de school en studie omgeving (Ambities B, C en D)
- B. Marketing van alcoholhoudende drank (Ambities B en C)
- C. Blurring (vermengen van winkelfuncties met alcohol) (Ambities C en D)
- D. Voegsignalering van alcoholproblematiek (Ambities A, C en D)
- E. Een gezonde sportomgeving (Ambities B en C)
- F. Naleving en handhaving van de leeftijdsgrens van 18 jaar (Ambitie B)
- G. Tegengaan dronkenschap bij verstrekking ter plaatse (Ambitie C)

Hieronder worden alle thema's uitgewerkt middels overwegingen, ambities en afgesproken maatregelen. Dit zijn samenvattingen van de werkdOCUMENTEN die zijn uitgewerkt aan de preventietafel.

A. Alcohol en de school en studie omgeving

Overwegingen:

- Voor alle leeftijdsgroepen (van leerling tot student) en binnen alle onderwijstypen (van basisonderwijs tot universitair) is nog winst te behalen. De meeste gezondheidswinst is echter te halen op de doelgroepen studenten (HBO en WO) en ouders springen er wat ons betreft bovenuit.
- Om ouders bij het thema te betrekken is het geven van alleen voorlichting aan ouders niet voldoende. Ervaring leert dat ouders ook met elkaar in gesprek willen over hun ervaringen en oplossingen over het alcoholgebruik van hun kind(eren), juist ook waar de opvoeding thuis raakt aan de school.

Ambities 2040:

- De **startleeftijd** waarop jongeren gemiddeld beginnen met drinken is in 2040 idealiter gemiddeld 18 jaar.
- Het aantal studerende jongvolwassenen dat **overmatig en/of problematisch drinkt** neemt tussen 2018 en 2040 50% af.

Met opmerkingen | 1): Ambities moeten ambitieus en haalbaar zijn. Is deze realistisch?

Ambities:

Basisonderwijs & Speciaal Basisonderwijs

Overwegende dat:

- uit onderzoek blijkt dat voorlichting over alcohol aan leerlingen in het basisonderwijs geen effecten heeft. Het geven van voorlichting over alcohol en het toepassen van andere veelgebruikte preventiestrategieën zoals het weerbaar maken tegen groepsdruk, kan zelfs een averechts effect hebben op leerlingen met een verhoogd risico.
- voorlichting aan ouders van kinderen in de basisschoolleeftijd over alcoholgebruik van hun kind wel belangrijk is.

Spreken we af dat :

- In 2020 voert 75% en in 2040 100% van de basisscholen een integraal alcoholbeleid uit waarin aandacht is voor beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders).
- Basisscholen voeren vanaf 2020 ten behoeve van alcoholpreventie alleen **bewezen effectieve preventieve interventies** en initiatieven uit die (indirect) bijdragen aan het voorkomen van alcoholgebruik. (En dus geen interventies waarvan het effect niet bewezen is of contra-effectief).

Met opmerkingen | 2): Is hierbij een 0-meting beschikbaar? Waar zitten we nu op? Is 75% over 2 jaar haalbaar?

Met opmerkingen | 3): Ik zie in de onderbouwing dat interventies gericht op alcohol niet effectief zijn in PO, kan dit deel van de zin er dan niet beter uit?

Voortgezet onderwijs & Speciaal voortgezet onderwijs

Overwegende dat:

- De sociale norm belangrijk blijkt te zijn voor leerlingen in de brugklasleeftijd. Daarnaast heeft ook het versterken van algemene vaardigheden zoals zelfcontrole en probleemoplossende vaardigheden een preventief effect op het (toekomstig) alcoholgebruik van de leerlingen.
- Leerlingen weerbaar maken tegen groepsdruk ten aanzien van middelengebruik (sociale beïnvloeding) minder is zinvol in deze leeftijdsfase.
- Ouders een cruciale rol blijken te spelen bij alcoholgebruik en roken van hun kinderen. Ouders dienen (in dezelfde periode als de leerlingen) te worden voorgelicht, zodat zij een duidelijke norm kunnen stellen voor hun kind.
- Universele preventie gericht op middelengebruik in deze leeftijdsfase alleen werkt als er tegelijkertijd duidelijke stimuli in de omgeving van de adolescent zijn met de norm dat drinken, roken en drugs gebruiken niet normaal is. Het gaat hierbij om duidelijke regels stellen door ouders en beleidsregels op school en op de sportvereniging, die roken en drinken ontmoedigen.

Spreken we af dat:

- De **Middelenvrije School**, gericht op normstellend beleid over alcohol, roken en druggebruik, is in 2020 op 30% en in 2040 op 100% van de scholen voor voortgezet onderwijs ingevoerd.

Met opmerkingen | 4): Wat houdt dit precies in? Doelen we hier op het themaonderdeel van Gezonde School?

Met opmerkingen | 5): Zie opmerking 2; wat is de nulmeting?

- Scholen voor voortgezet onderwijs voeren in 2020 ten behoeve van alcoholpreventie alleen **bewezen effectieve preventieve interventies** en initiatieven uit die (indirect) bijdragen aan het voorkomen van alcoholgebruik. (En dus geen interventies waarvan het effect niet bewezen is of contra-effectief).
- Er is in 2020 een evidence based aanbod aan **selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie** voor het voortgezet onderwijs beschikbaar.
- In 2020 is op 25% en in 2040 op 100% van de scholen voor voortgezet onderwijs een **Gezonde School coördinator** actief.
- Voor het **Praktijkonderwijs** en het **Voortgezet Speciaal Onderwijs** is er in 2020 een op maat gemaakt en integraal aanbod alcoholpreventie volgens de vier pijlers beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders). Dit aanbod wordt op effectiviteit onderzocht en is in 2040 op 100% van de Praktijkscholen en scholen voor Voortgezet Speciaal Onderwijs ingevoerd.

Met opmerkingen | 6j: Zouden dit dezelfde percentages moeten zijn als onder de 1^e doelstelling?

Middelbaar Beroepsonderwijs

Overwegende dat:

- Sociale norm interventies ook effectief zijn in de late adolescentie. Met sociale norm interventies worden zowel interventies bedoeld waarin mispercepties van het middelengebruik van leeftijdsgenoten worden gecorrigeerd, als interventies waarbij jongeren hun eigen middelengebruik vergelijken met dat van anderen.
- Door de verdere ontwikkeling van de hersenen late adolescenten steeds beter in staat zijn vooruit te denken en impulsen te beheersen. Schoolprogramma's die ontwikkeling van deze vaardigheden stimuleren lijken effectief in het verminderen van schadelijk middelengebruik.
- De invloed van ouders op de keuzes die hun kinderen maken is in deze leeftijdsgroep nog steeds groot, bijvoorbeeld door regels en afspraken te maken en in gesprek te blijven.

Spreken we af dat:

- De **Middelenvrije School**, gericht op normstellend beleid over alcohol, roken en druggebruik, is in 2020 op 10% en in 2040 op 75% van de MBO instellingen ingevoerd.
- Er is in 2020 een **integraal aanbod alcoholpreventie** voor het MBO volgens de vier pijlers beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders). **Alcohol en zwangerschap** is daarbinnen één van de thema's.
- Er is in 2020 een evidence based aanbod aan **selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie** voor het MBO beschikbaar.
- Er is in 2020 een **strategische verkenning** uitgevoerd naar alcoholbeleid binnen het MBO. Daarin is in samenspraak met maatschappelijke partners (waaronder curriculum ontwikkelaars) verkend hoe een effectief alcoholbeleid eruit ziet en geïmplementeerd kan worden. Daarbij is aandacht voor het welzijn van studenten en aandacht voor beroepsvaardigheden en kennis die zij ontwikkelen die van belang zijn voor het versterken van de professionaliteit van de alcoholpreventie.
- In 2020 is op 20% en in 2040 op 100% van de MBO's een **Gezonde School coördinator** actief.

Met opmerkingen | 7j: Wat is de nulmeting?

Hoger Onderwijs

Overwegende dat:

- Instellingen voor hoger onderwijs een belangrijke vindplaats voor jongeren en jongvolwassenen vormen en de setting zich goed lijkt te lenen voor preventieactiviteiten.
- Goed alcoholbeleid nooit alleen gericht is op het individu. We onderscheiden vier componenten:
 1. Visie en samenwerking: laat het niet bij eenmalige activiteiten.
 2. Beschikbaarheid van alcohol: beperk het, zorg voor duidelijke regelgeving en naleving.
 3. Communicatie en educatie: Beïnvloeden van de sociale norm en deskundigheidsbevordering.
 4. Signaleren en begeleiden van problemen door alcohol: bied zorg en verwijs door.

Spreken we af dat:

- In alle steden waarin hoger onderwijs wordt aangeboden zijn **in 2020 integrale plannen** ontwikkeld tussen de onderwijsinstellingen, studenten (i.e. studenten-, studie-, en sportverenigingen, introductiecommissies, etc.), de gemeente, de GGD en de preventieafdeling van de regionale verslavingszorginstelling.
 - o De plannen hebben tot doel om risicovol en problematisch alcoholgebruik onder studenten stevig terug te dringen.
 - o De focus ligt op de overgang naar het hoger onderwijs, 1^e en 2^e jaarstudenten en bijzondere momenten zoals de introductieperiode, de tentamentijd, etc.
- Er is in 2020 een **strategische verkenning** uitgevoerd naar alcoholbeleid binnen het hoger onderwijs. Daarin is in samenspraak met maatschappelijke partners (waaronder curriculum ontwikkelaars) verkend hoe een effectief alcoholbeleid eruit ziet en geïmplementeerd kan worden. Daarbij is aandacht voor het welzijn van studenten en aandacht voor beroepsvaardigheden en kennis die zij ontwikkelen die van belang zijn voor het versterken van de professionaliteit van de alcoholpreventie.

Maatregelen

- **Basisonderwijs:**
 - o Weerbaarheid is een component binnen het thema welbevinden. Vanuit het Preventieakkoord dient de Gezonde School aanpak te worden geïntensiveerd, om zo meer scholen te kunnen bereiken.
 - o De pijler weerbaarheid binnen de Preventieagenda JGZ dient verder te worden ondersteund.
 - **Voortgezet onderwijs:**
 - o GGD: gebruik E-movo en digitaal dossier JGZ
 - o Extra middelen voor Gezonde School: helpt samen met ondersteuning GGD scholen op weg.
 - o Signalering van problemen door JGZ, met name bij adolescentensprekuren: in kaart brengen of de handelingsopties voldoende beschikbaar zijn. Hiervoor extra inzet nodig.
 - o Aanpak JGZ bij incidentele overtreding leeftijdsgrens: ism HALT en verslavingszorg.
 - **Middelbaar Beroepsonderwijs:**
 - o Periodiek in kaart brengen stand van zaken van alcoholgebruik in MBO;
 - o De effecten van de aanwezigheid van jeugdartsen op MBO's nader onderzoeken en meenemen in lange termijn aanpak bij jongvolwassenen;
 - o Aandacht voor alcohol en zwangerschap binnen preventieactiviteiten binnen het onderwijs.
 - **Hoger Onderwijs:**
 - o Er dient een landelijke studentenmonitor hoger onderwijs te komen die de prevalentie van alcohol- en drugsgebruik, settings, motivatie, sociale norm in kaart brengt en aantal studenten dat in ziekenhuis belandt na overmatig alcoholgebruik.
 - o Er dient lokaal een alcoholbeleid te ontwikkeld worden in overleg met
 - Onderwijsinstellingen;
 - Studenten;
 - Gemeenten;
 - GGD;
 - Preventieafdeling van de regionale verslavingszorginstellingen.
- In dit beleid worden o.a. de volgende punten opgenomen:
- Beperken beschikbaarheid: schenktijden, prijzen of bepreken aanbod;
 - Impliciete normen: o.a. alcohol niet centraal stellen in promotie feesten, geen tafel/wandtaps, geen verantwoording voor niet drinken.
 - Punten voor introductiecommissies: o.a. handhaving NIX18, schenktijden, prijs, assortiment, sponsoring
 - Training signaleren riskant middelengebruik voor studieadviseurs en decanen
 - Training barvrijwilligers: IVA en/of face-to-face training
 - Drankspelletjes aanpakken
 - Landelijk plan voor alcoholpreventie tijdens introductieperiode

Met opmerkingen | 8]: Ik kan niet zo goed terugvinden wat dit concreet inhoudt. Kan GGD dit toelichten?

Met opmerkingen | 9]: idem

Met opmerkingen | 10]: Wat wordt hier mee bedoeld?

Met opmerkingen | 11]: Mbt MBO?

Met opmerkingen | 12]: Interpretieren we dit zo goed?

Met opmerkingen | 13]: Hier zou nog een link kunnen worden gelegd naar de e-leraning die onder andere thema's wordt ontwikkeld

- Betere samenwerking tussen betrokken partijen
- Uitbreiden van voorlichtingsmogelijkheden op hoger onderwijsinstellingen.

PM: toevoegen aan maatregelen wie wat doet.

Met opmerkingen 14]: We merken dat de ambities, maatregelen en daadwerkelijke acties nog niet allemaal op elkaar aansluiten.

B. Marketing van alcoholhoudende drank

PM

Hierover wordt nog gesproken. 15 augustus dient tekst hierover te zijn opgenomen.

o.a.:

Bierbrouwers beloven dan 0.0 bier een volwassen product is dat ook qua marketing enkel gericht wordt op de volwassen consument. Het is niet de insteek om 0.0 tot jongeren/kinderbier te lanceren, als opmaat naar bier met alcohol.

C. Blurring (vermengen van winkelfuncties met alcohol)
PM

D. Voegsignalering van alcoholproblematiekOverwegingen:

- Vroegtijdige herkenning van alcoholmisbruik en alcoholafhankelijkheid is van groot belang omdat behandeling in een vroeg stadium de beste kansen geeft.
- Alcoholproblematiek kan pas pas aangepakt worden wanneer de persoon zelf het probleem onder ogen ziet en bereid is er iets aan te doen.
- Voor het agenderen en implementeren van voegsignalering zijn nodige: partijen in 1^e en 2^e lijn zorg, personeel en vrijwilligers in onderwijs, wijkteams, sociale teams en de sociale omgeving een implementatienetwerk.

Ambities 2040:

- In 2040 is een sluitende keten voor voegsignalering op gebied van de vijf werkgebieden geïmplementeerd. (waaraan kunnen we dit meten/constateren?)
- Er is een netwerk actief van diverse professionele- en vrijwilligersorganisaties waardoor er een samenhangend aanbod van voegsignalering tot en met hulpverlening wordt gerealiseerd.
- De ambities voor 2040 moeten naar aanleiding van de knelpuntanalyse verder in de plannen concreetiseerd worden.

Ambities 2020:

- In 2020 is er een platform voegsignalering opgericht met als doel om te zorgen voor agendasetting, het verspreiden van opgedane kennis en implementatie van screening en kortdurende interventies. Daarnaast biedt het platform ondersteuning aan partijen om hun rol in voegsignalering optimaal in te vullen.

Maatregelen

- In 2020 is er een platform voegsignalering opgericht dat:
 - o Een stand van zaken heeft opgemaakt
 - o Een knelpuntenanalyse heeft gemaakt voor de deelgebieden. Hierbij wordt in kaart gebracht wat zorgverleners en vrijwilligers nodig hebben om hun rol in te vullen.;
 - o Aan de hand van bovengenoemde knelpuntenanalyse zijn er actieplannen gemaakt per deelgebied;
 - o Er concrete doelen en streefcijfer zijn opgesteld per deelgebied;
 - o Er deelactieplannen zijn opgesteld inclusief begroting.
- Er is een keten van matched care (online) interventies;
- Er zijn per doelgroep zorgpaden ontwikkeld en op lokaal niveau geïmplementeerd;
- Vrijwilligers zijn getraind zodat zij goed geëquipeerd zijn voor voegsignalering;
- Er zijn steunpunten voor consultatie, advies en deskundigheidsbevordering opgezet;
- Er is een landelijk aanbod voor naasten geïmplementeerd.
- Er is een sociale marketing campagne gedaan omtrent problematisch alcoholgebruik;

Met opmerkingen | 15: Wat betekent dit concreet? Hier wordt een 0-meting gedaan, wat wordt gemeten?

Met opmerkingen | 16: Welk type doelen en streefcijfers kunnen we hier verwachten, voorbeeld geven?

Bijdrage per organisatie en termijnen

- In het platform zijn de volgende partijen vertegenwoordigd: eerste lijn zorgverleners (huisarts, verloskundigen, POH GGZ), tweede lijn zorgverleners (Ziekenhuizen, GGZ en verslavingszorg), niet verzekerde zorgverleners, vrijwilligers van o.a. seniorenorganisaties, Veilig Thuis, gemeenten, GGD/GHOR en zorgverzekeraars
- De coördinatie van dit platform wordt belegd bij Verslavingskunde Nederland, met wetenschappelijke/praktische expertise van het Trimbos Instituut en andere instellingen uit het netwerk.
- Er worden 5 werkgroepen opgezet met de onderstaande trekkers. De werkgroepen werken de acties en interventies verder uit en zoeken daarbij zoveel mogelijk aansluiting bij bestaande structuren en initiatieven, inclusief de zorg-, welzijns- en vrijwilligersinfrastructuur
 1. Werkgroep ouderen (50+), - Trekker: KBO-PCOB
 2. Werkgroep jeugd/jong volwassenen - Trekker: GGD/Ghor
 3. Werkgroep eerste lijn (incl. zwangerschap), -Trekker KNOV

Met opmerkingen | 17: Alle partijen die genoemd worden akkoord?

Met opmerkingen | 18: Ook bij bestaande interventies?

4. Werkgroep 2e lijn,- Trekker: Verslavingskunde Nederland
 5. Werkgroep werknemers/bedrijven – Trekker: NVAB (nog te vragen)
- De werkgroepen lopen verschillende fasen door, het tempa kan per werkgroep verschillen:
- o Fase 0: Er wordt minimaal een half jaar gereserveerd om de werkgroepen op te starten, probleemanalyse te maken, doelstellingen te formuleren, netwerk op te zetten en capaciteit te bepalen.
 - o Fase 1: Met behulp van een kwartiermaker starten de werkgroepen een knelpuntenanalyse op, vervolgens wordt er een plan van aanpak gemaakt met financiële paragraaf.
 - o Fase 2: hierin wordt gewerkt aan het verbeteren van de vroegsignalering.
 - o Fase 3: hierin wordt de verbetering geëvalueerd en verder geïmplementeerd.
- Naast de acties vanuit de werkgroepen worden er vanuit het platform de volgende acties ondernomen:
- o Sociale marketingcampagne problematisch alcoholgebruik; met als doelstelling het vergroten van de kennis omtrent problematisch alcoholgebruik onder publiek en professionals en vrijwilligers.
 - o Verbeteren van keten matched care (online) interventies; o.a. diverse preventie (online) interventies en voorlichtingsmaterialen, overgang van online naar offline behandelen.
 - o Ontwikkeling en implementatie zorgpaden; aanpassen bestaande zorgpaden a.d.h.v. zorgstandaard alcohol, nieuwe beroepsgroepen en vrijwilligers en andere ontwikkelingen. Dit zal in de werkgroepen gebeuren.
 - o Hulp van dichtbij; opzetten en uitvoeren trainingsprogramma voor vrijwilligers.
 - o Aanbod voor naasten; Er wordt een evidence based interventie voor naasten geschikt gemaakt en landelijke geïmplementeerd door regionale verslavingszorginstellingen op te leiden om deze interventie aan te kunnen bieden. Nauwe samenwerking met ervaringsdeskundigheid in deze is van essentieel belang.
 - o Aanbod zwangeren: PM KNOV.

Met opmerkingen | 19]: Check op akkoord NVAB

Met opmerkingen | 20]: Wie gaat deze acties uitvoeren, welke termijn hebben we hierbij voor ogen?

Met opmerkingen | 21]: Algemeen publiek? Welke doelgroep en doelstelling hebben we hierbij voor ogen?

Met opmerkingen | 22]: In de proposal wordt hierbij gesproken over pilots; wat brengen deze pilots hiertoe bij/hoe zien deze eruit?

E. Een gezonde sportomgeving

Overweging:

- De manier waarop tegen de combinatie alcoholgebruik en sport wordt aangekeken verandert. Steeds vaker worden vraagtekens gezet bij de hechte band tussen sport en alcoholgebruik. De koppeling tussen sport en alcoholgebruik dient minder hecht te worden.

Ambities 2040:

- 1.500.000 sporters komen in sportkantines die getransformeerd zijn naar modelkantines van een gezonde sportomgeving.
- 80% van de sportverenigingen heeft een verantwoord alcoholbeleid. Dit houdt ter illustratie in dat de leeftijdsgrens voor verstrekking nageleefd, happy hours en 'meters bier' zijn verdwenen, geen alcohol wordt geschonken bij jeugdwedstrijden en het alcoholvrije alternatief wordt gestimuleerd. Er komt ook specifiek beleid voor problematisch gebruik bij, met name teamsporten.
- Is de naleving van het verbod op schenken aan jongeren onder de 18 jaar rond de 80%

Met opmerkingen | 23: Hier een voorbeeld bij geven, wat zien we hier voor ons?

Ambities 2025:

- Heeft 50% van de sportverenigingen een verantwoord alcoholbeleid.
- Zijn er afspraken gemaakt over naleving/handhaving van alcoholbeleid bij sportverenigingen en krijgt minimaal 35% van deze verenigingen ondersteuning.
- Er wordt actief gebruik gemaakt van een e-learning voor barvrijwilligers bij sportverenigingen ter bevordering van de deskundigheid.
- Naleving?

Met opmerkingen | 24: Kan dit concreter? Waar zijn afspraken over gemaakt? Kunnen we dit meten?

Met opmerkingen | 25: Kwantitatief maken?

Met opmerkingen | 26: Komt hier nu niet terug, tussenstap formuleren richting 2040? In het nalevingsstuk wordt hier gesproken over 50% in 2021.

Maatregelen:

- Er wordt een e-learning voor barvrijwilligers ontwikkeld (financiering VWS, i.s.m. betrokken partijen).
- Gemeenten gaan op verzoek van de sportsector de naleving van de leeftijdsgrens van sportvereniging nadrukkelijker handhaven.
- Er wordt een landelijke richtlijn/advies ontwikkeld voor de gezonde modelvereniging waarin beleid op gezonde voeding, roken en problematisch alcoholgebruik tot uiting komt. Ten behoeve van een verantwoord alcoholbeleid wordt:
 - Analyse gemaakt van huidige situatie, reeds gedane onderzoeken, invloed van sportomgeving op normalisering van alcoholgebruik, inzet 0.0 in sportomgeving.
 - Een beleid met goede voorbeelden ontwikkeld. Accent wordt daarbij niet teveel gelegd op wat verboden is, maar meer op stimuleren van de 'gezonde sportomgeving'.
 - Clubs worden ondersteund en begeleid bij het opzetten en invoeren van beleid, TeamFit zou hier i.s.m. Stichting Jeugd en Alcohol en het Trimbos Instituut een rol kunnen vervullen.
- Er zal bekeken worden hoe de band tussen sport en alcohol minder hecht worden gemaakt. Dat wilt niet zeggen dat de band moet worden doorgesneden, maar er zal kritisch gekeken worden naar de mate van alcoholmarketing bij sport en de rol/kansen van 0.0%.
 - Deze discussie kan leiden tot een 'sport marketing code'. Betrokken partijen hierbij zijn sportbonden, adverteerders, brouwers, gemeenten.
- Onderzoeken invoering betaalsystemen via verenigingspas (vergemakkelijking van het vragen naar ID)

Met opmerkingen | 27: VNG aan boord?

Met opmerkingen | 28: Interpretieren we dit zo goed? Nog even bekijken of dit in 'Marketing' terugkomt.

Met opmerkingen | 29: Staat op gespannen voet met de DHW

F. Naleving en handhaving van de leeftijdsgrens van 18 jaar

Overwegingen:

- Jongeren onder de 18 krijgen hun alcohol grotendeels via sociale bronnen zoals vrienden en ouders. Dat neemt niet weg dat de verkrijgbaarheid via commerciële bronnen door jongeren onder de 18 nog te hoog is. De naleving van de wettelijk vastgestelde leeftijdsgrens door verstrekkers moet op een goed niveau liggen en is een belangrijk onderdeel van verantwoorde verstrekking.
- Hoewel er sprake is van een stijging van het nalevingniveau over de hele linie constateren we dat het de afgelopen jaren bij een aantal sectoren lastig was om de naleving op een fors hoger niveau te krijgen.
- De kenmerken van de verkoopkanalen verschillen sterk en hebben invloed op de manier waarop er gestuurd kan worden op de naleving.
 - o Supermarkt- of slijtersketens sturen via personeelsbeleid en concernbeleid direct op de naleving.
 - o Voor de sportbonden met afzonderlijke verenigingen en veel vrijwilligers achter de bar en brancheorganisaties met een achterban die voornamelijk bestaat uit mkb-bedrijven (zoals Koninklijke Horeca Nederland en de Slijtersunie) zijn de sturingsmogelijkheden minder en blijkt het veel lastiger om naleving op een hoger plan te krijgen.
 - o Grotere evenementen vormen een risico omdat er daarbij veel tijdelijk personeel wordt ingezet, er veel wederverstrekking plaats vindt en de eventuele sancties niet in verhouding staan tot het voordeel van niet-naleven.
- Naleving door verstrekkers wordt ook sterk bevorderd door handhaving door gemeenten. Knelpunt hierbij dat er veel bestuurlijke terughoudendheid lijkt te zijn om sanctionerend op te treden, ook als er meerdere overtredingen zijn vastgesteld.

Ambities:

- We streven in 2021 naar een nalevingniveau leeftijdsgrens van 80% voor verkoop ten behoeve van thuisconsumptie (o.a. supermarkten, slijters) 50% voor de verkoop voor consumptie ter plaatse (horeca, sportkantines, etc). Het lagere percentage voor verkoop ter plaatse is een tussenstap op weg naar een goed nalevingniveau in 2040 (80%).

Met opmerkingen | 30]: En online?

Maatregelen:

1. Er wordt een E-learning ontwikkelt voor iedereen die alcohol verstrekt, zo wordt verantwoorde verstrekking bevordert:
 - a. E-learning lesmateriaal voor alle verstrekkers die niet beschikken over een diploma Sociale Hygiëne gericht op kennis van de regels, ondersteuning bij gedrag door verstrekkers (hoe verkoop je 'nee'). De e-learning voor het personeel van de supermarkten is recent herzien.

 Er wordt vanuit één opdracht gecoördineerd door VWS voor de verschillende type verstrekkers (in ieder geval horeca en paracommercie) e-learning lespakket ontwikkeld. Voor slijters wordt de e-learning geactualiseerd.
 Wie: KHN, CBL, VDN, Slijtersunie, NOC-NSF, LKVV, VWS
 - b. Communicatie campagne om het materiaal actief te verspreiden en deelname te organiseren bij de verstrekkers,

 Wie: KHN, VDN, Slijtersunie, NOC-NSF, LKVV
 - c. De medewerkers en vrijwilligers die niet beschikken over een diploma Sociale Hygiëne volgen deze training. In 2020 hebben x duizend verstrekkers de training gevolgd

Met opmerkingen | 31]: Online, thuiswinkel.org

Wie: KHN: 160.000 deelnemers, CBL: deelnemers, VDN: ... deelnemers,
 Slijtersunie: deelnemers, NOC-NSF: deelnemers, LKVV: Deelnemers
 Kosten: KHN, CBL, VDN, Slijtersunie, NOC-NSF, LKVV

Met opmerkingen | 32]: Nog in te vullen

2. Verbeteren handhaving door gemeenten:

- a. Ontwikkeling Handhavingprotocol voor gemeenten met handvatten voor:
 - Risicogerichte handhaving
 - Effectieve methoden zoals inzet testkopers
 - Handhaving bij doorschenken
 - aanpak binnen uitgaansgebieden en evenementen
 - de geborgde procedures voor het sanctioneren om dat proces objectief en voorspelbaar te maken en de ruimte voor bestuurlijke bijsturing te beperken
- b. 10 gemeenten die concreet risicogericht de handhaving inrichten en extra handhavingsinspanningen leveren. De ervaringen worden gedeeld met andere gemeenten.

Wie: VNG, NVDI, VWS)

3. Verbetering naleving door verstrekkers

- a. De Horeca zal een aanpak zoals de gemeente Utrecht toepast samen met horecabedrijven breder toepassen. Bij deze aanpak wordt in gezamenlijkheid de naleving verbeterd. In 10 gemeenten wordt een dergelijke aanpak uitgerold.
 Wie: VNG, KHN, VWS
- b. In de sport worden ondersteund zoals beschreven in 'een gezonde sportomgeving voor alle sportverenigingen'.
- c. Inzet systematische planmatige en consequente aanpak door supermarkten
 Pilot voor de ontwikkeling van een periodiek systeemcontrole. Supermarkten brengen (onder toezicht van bijv een aantal GGD-regio's of de NVWA) hun naleving op orde. Onderdeel zijn periodieke controles met mysterieshoppers. Het is noodzakelijk een kwaliteitskader op te richten om de controles te ontsluiten voor de toezichthouder ten behoeve van risicogericht toezicht.
 Wie: CBL, VWS, ?

Met opmerkingen | 33]: Zie sportakkoord

4. Campagnes

a. NIX 18 algemeen

In de NIX 18 campagne is de expliciete koppeling aan roken en alcohol (als ondertitel van de campagne) losgelaten. De boodschap voor roken en alcohol is verschillend. De algemene NIX 18 slogan sluit roken niet uit. NIX 18 laat roken niet zien. Het laatste TV filmpje gaat expliciet in op de afspraak om geen alcoholische drank te nemen, zonder enige verbinding met roken.

Voortzetten NIX 18 campagne

Wie: VWS, NOC-NSF, KHN, CBL, GGD/GHOR (de huidige partners van NIX 18 die deelnemen aan het preventieakkoord), zijn er organisaties die willen meedoen?

Kosten: voor huidige campagne is financiering

b. NIXzonderID: Campagne om tonen ID te bevorderen in de NIX 18 campagne.

Wie: VWS, KHN, CBL, NOC-NSF, (huidige partners), Nederlandse Brouwers, VDN,

Slijterijen, LKVV

Kosten:

- c. Ontwikkelen aanpak om de sociale norm te beïnvloeden. Dit vraagt om een verkenning om tot een effectieve aanpak te komen. De aanpak zelf kan nu nog niet worden ingevuld.
- d. Monitoringsprogramma naleving. Landelijke monitoring wordt aantal jaren voortgezet
Wie: VWS, VNG, Slijtersunie, VDN, HKN, CBL, NOC-NSF, NVDI
- e. Aanpassen van de DHW. Voor de thema's zie paragraaf wetgeving.
Wie: VWS
Waar nodig wordt bekeken of de wetgeving aangepast moet worden om zodoende de naleving te verbeteren. Hierbij zal gekeken worden naar wederverstrekking en kopers jonger dan 18 in de supermarkt. Ten aanzien van internetverkoop wordt nader bekeken of
- f. Geborgde nalevingsystemen: Ketens en anderen? Hebben / ontwikkelen geborgde nalevingsystemen. Er wordt een kwaliteitstoets georganiseerd.
Wie: CBL, VDN, VNG, VWS

Afspraak: Indien na al deze inspanningen uit de nalevingmetingen blijkt dat de sectoren een nalevingniveau van 80% niet (gaan) bereiken, worden sectoren door VWS wettelijk verplicht een beschreven en geborgde aanpak te implementeren.

Met opmerkingen [34]: Is dit ongeveer wat wordt bedoeld bij 3c?

G. Tegengaan dronkenschap bij verstrekking ter plaatse*Overwegingen:*

- In het kader van verantwoorde verstrekking van alcohol stellen verstrekkers en gemeenten gezamenlijk vast dat er meer aandacht dient te worden besteed aan het tegengaan van dronkenschap rond de verstrekking van alcohol ter plaatse.
- Nadruk ligt nu veelal op de naleving van de leeftijdsgrens, terwijl de verstrekkers van alcohol ook geen toegang mogen verlenen aan personen in kennelijke staat (art. 20 lid 5 DHW) en geen alcohol mogen verstrekken aan iemand die in staat van dronkenschap verkeert (art. 252 Wetboek van strafrecht).

Ambities/maatregelen:

1. Naleving van deze wetsartikelen nadrukkelijk onderdeel te maken van de te ontwikkelen e-learning voor verstrekkers ter plaatse (zie naleving).
2. Handhaving van deze wetsartikelen nadrukkelijk op te nemen in een handreiking/protocol voor gemeenten over de handhaving van de DHW. Daarin zal ook aandacht zijn over hoe deze overtredingen in kaart kunnen worden gebracht. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van opgedane kennis door Trimbos en bureau Objectief.

H. Prijsmaatregelen
PM

Sport en het Preventieakkoord : een mooie combi

Eerste voorstel namens de georganiseerde sport in Nederland

geschreven door KNKV, KNVB en NOC*NSF

Versie – 2 juli 2018

Via de kracht van sport willen we bijdragen aan een verbetering van de gezondheid door enerzijds mensen met overgewicht en andere gezondheidsachterstanden te stimuleren tot meer sporten en bewegen én door anderzijds het via de sportomgeving terugdringen van ongezonde gewoonten, zoals roken, (problematisch) alcoholgebruik ¹ en een ongezond voedingspatroon!

De kracht van sport

De aantrekkingskracht van sport maakt dat Nederlanders van jong tot oud deelnemen aan sport. 4 miljoen mensen sporten al in verenigingsverband bij 25.000 sportclubs. Samen hebben zij een enorme impact in onze samenleving. Daarnaast sporten en bewegen veel mensen via andere verbanden en in de openbare ruimte en bezoeken veel mensen (ouders, opa's en oma's) de sportclub regelmatig. Sport is verweven door alle lagen van de samenleving en brengt mensen letterlijk en figuurlijk in beweging. Op dit terrein zijn veel interventies mogelijk en denkbaar.

Als mensen sporten en bewegen, zullen mensen gezonder worden én zich gezonder voelen. Dit levert zowel preventief als curatief een grote bijdrage aan de gezondheid. Om dat vol te kunnen houden is het belangrijk een sport(vorm) te vinden die hen motiveert en voldoening geeft. Als het sporten in sociaal georganiseerd verband gebeurt (bijvoorbeeld in een sportclub), dan blijven mensen veel langer sporten.² Ook ervaren mensen onder adequate sportbegeleiding meer sportplezier. Bovendien brengt dit sociaal verband ook allerlei andere (gezondheids)voordelen met zich mee, denk alleen maar aan het terugdringen van eenzaamheid en het terugkrijgen van structuur en zinvolle tijdsbesteding in je leven, met alle positieve gevolgen van dien. Mensen sporten vooral omdat het leuk is, omdat ze er voldoening uit halen, gezond bezig zijn en vrienden aan over houden.

Sport kan een enorme positieve rol spelen voor alle inwoners van Nederland. Voor de mensen met de grootste gezondheidsachterstand en –risico's verdient het stimuleren van gezonde leefstijl, waaronder voldoende sporten en bewegen, echter extra aandacht. Enerzijds omdat deze groep het minst sport en beweegt en anderzijds omdat bij deze groep door een passend beweegaanbod enorme gezondheidswinsten te halen zijn. Vanzelfsprekend valt hieronder ook de grote groep Nederlanders met (een groot risico op) overgewicht.

We hopen dat steeds meer mensen ontdekken hoe leuk sporten kan zijn, hoeveel voldoening je eruit haalt en dat je er vrienden kunt maken, zodat mensen gaan en blijven sporten, met alle positieve (gezonds)effecten als gevolg.

Als we erin slagen de sportomgeving de plek te laten zijn waar gezondheid als een belangrijke waarde wordt gezien, en waarbij zaken als gezonde voeding, anti-rookbeleid en verantwoord alcoholbeleid heel vanzelfsprekend zijn, dan levert sport- en bewegen naast de enorme bijdrage op het gebied van bewegen voor haar miljoenen bezoekers ook via deze weg een extra bijdrage aan preventie.

Dat is de maatschappelijke kracht van sport en die willen we graag inzetten om Nederland weer gezond(er) en sportiever te krijgen. De Nederlandse sportwereld wil daarmee bijdragen aan het preventieakkoord en inzetten op verwezenlijken van de doelen, daarbij gebruikmakend van de kracht van samenwerking met partners in het preventie-akkoord. De sport wil in samenwerking met

¹ Definitie te vinden in Preventie Akkoord Problematisch Alcoholgebruik

² Later verwijzing naar onderzoek toevoegen.

belangrijke andere partners, zoals zorgaanbieders, welzijn, onderwijs en gemeenten een breed gedragen meerjarig aanpak die structurele verbeteringen brengt zowel op landelijk en als op lokaal (wijken) niveau.

De rol van sport in het Nationaal Preventieakkoord

NOC*NSF en de sportbonden willen vanuit hun expertise graag een bijdrage leveren aan het preventieakkoord en de doelen die daarin zijn genoemd om overgewicht, roken en problematisch alcoholgebruik tegen te gaan.

De Nederlandse sportwereld ziet de urgente noodzaak om een preventieakkoord te sluiten, met daarin een belangrijke rol voor sport omdat:

- bijna de helft van de Nederlanders kampt met overgewicht en voldoende sporten en bewegen daar bewezen positief effect op heeft;
- 45% van de Nederlanders niet aan de beweegnorm voldoet en slechts een op de vijf kinderen de fitnorm haalt, terwijl voldoende sporten en bewegen vele positieve effecten hebben op het voorkomen en verminderen van ziekten;
- meer dan een miljoen Nederlanders zich sterk eenzaam voelt en sporten in sociaal verband deze eenzaamheid bewezen effectief kan verminderen;
- 45% van de mannen en 25% van de vrouwen meer alcohol drinkt dan de Gezondheidsraad aanbeveelt en de nalevingscijfers wat betreft aankoop pogingen van alcohol door personen jonger dan 18 jaar in sportkantines ver onder de maat zijn en weinig verbetering laten zien;
- we geloven in de kracht van sport als het gaat om preventie!

Doelgroep

Sport kan een enorme rol spelen voor alle inwoners van Nederland, maar we beseffen ons dat bij degenen met de grootste gezondheidsachterstand en –risico's het stimuleren van gezonde leefstijl, waaronder voldoende sporten en bewegen, veel extra aandacht verdient. Enerzijds omdat deze groep het minst sport en beweegt en anderzijds omdat bij deze groep door een passend beweegaanbod enorme gezondheidswinsten te halen zijn. Deze groep is niet in een hokje te vangen, maar wel te duiden.

Er is direct verband met opleidingsniveau en sociaal economische status, hoe lager die zijn des te groter is de kans op te weinig sporten en bewegen én op overgewicht en andere gezondheidsachterstanden. Maar ook de leeftijd is een bepalende factor. Naarmate de leeftijd oploopt is er gemiddeld genomen een afnemend sport- en beweegpatroon en toenemende gezondheidsklachten.

Een aanzienlijk deel van deze mensen heeft een hoge zorgconsumptie, vanwege fysieke (soms somatische) en/of psychische klachten. Het gaat soms om mensen die worstelen met een opeenstapeling van problemen, bijvoorbeeld met hun gezondheid, (langdurig) laag inkomen of ontbrekend sociaal netwerk. Sport kan daar direct en indirect een essentiële verandering in het leven van deze mensen brengen. Binnen deze groep wordt expliciet aandacht gegeven aan de steeds groter wordende groep Nederlanders met (een vergroot risico op) overgewicht. Op een laagdrempelige manier kunnen mensen door middel van sport betrokken worden en geactiveerd worden om meer te gaan bewegen.

Een tweede doelgroep voor onze aanpak zijn de miljoenen mensen die al bij sporten betrokken zijn en die dus via sport te bereiken zijn. Door in en via de sport aandacht te hebben voor gezonde leefstijl, zoals voldoende bewegen, gezonde voeding, anti-rookbeleid en verantwoord alcoholbeleid, kan deze grote groep worden bereikt en kan sport helpen bij hen gezonde leefstijl te promoten en ongezonde gedragingen te verminderen.

Aansluiting bij Preventieakkoord en afbakening

Het preventieakkoord zal drie programma-lijnen bevatten, die inzetten op het tegengaan van (1) Overgewicht, (2) Roken en (3) Problematisch alcoholgebruik

Bij het eerste thema (overgewicht) wordt duidelijk de belangrijke rol van sport en bewegen gezien. Binnen deze aanpak, kan de sport inzetten op sport- en beweegstimulering onder de groep mensen met overgewicht of een vergroot risico daarop. Dat betekent dat daar waar het binnen de preventienota gaat om het verbeteren van sport- en beweeggedrag, dat dan m.n. ingezet gaat worden op groepen met de grootste gezondheidsachterstanden, waarbinnen de groep met (verhoogd risico op) overgewicht een belangrijke is. Samenwerking met zorgprofessionals en professionals uit de aandachtswijken is daarin essentieel.

Bij het tweede en derde thema (roken en problematisch alcoholgebruik) wordt door andere partijen aan de sport gevraagd om mee te helpen om dit beleid op en rond sportclubs door te voeren en te ondersteunen in het handhaven.

Vanuit de sport vinden we alle facetten van het preventieakkoord belangrijk. Maar de grootste kracht van sport ligt ons inziens in sport- en beweegstimulering. Dat betekent dat we daar vanuit de sport ook volop op willen inzetten en trekker willen zijn. Waar het gaat om tegengaan van andere risicofactoren op en rond de sportclub, werken we graag mee. We willen met partners (inhoudelijk deskundigen) meedenken hoe dit beleid ontwikkeld en uitgerold kan worden in de sport en we willen daar waar dat gewenst is onze medewerking verlenen.

Kenmerkend voor het preventieakkoord is dat het opgezet gaat worden met vele essentiële partners, zoals patiëntenorganisaties, zorgaanbieders, zorgverzekeraars, gemeenten, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Een kenmerk van onze aanpak in het preventieakkoord is dan ook het optimaal benutten van de kansen die deze samenwerking biedt.

We verwachten dat er (ver)nieuw(d) sportbeleid gaat komen, voortkomend uit het Sportakkoord³. Het Sportakkoord is ondertekend maar moet nog verder vorm gaan krijgen. Wij zullen er zorg voor moeten dragen dat er voldoende samenhang maar ook voldoende onderscheid is tussen het preventieakkoord en het sportakkoord.

Wij stellen ons voor dat het preventieakkoord in vergelijking met het sportakkoord, nog meer gericht gaat zijn op bevordering gezonde leefstijl inclusief het remmen van risicofactoren, zoals roken en onverantwoord alcoholgebruik. Daarnaast zal de rol van sport en bewegen binnen het preventieakkoord vooral gericht zijn op mensen met (vergroott risico op) overgewicht en andere gezondheidsachterstanden én op de zorgaanbieders (als intermediairs).

³ Het Sportakkoord, genoemd in het Regeerakkoord, is bedoeld om in Nederland meer mensen sportief actief te krijgen, om daarmee de groeiende bewegingsarmoede tegen te gaan. Het Sportakkoord kent vijf hoofdthema's (1) Inclusieve sport: sport bereikbaar voor iedere Nederlander, (2) Duurzame infrastructuur van sportaccommodaties, (3) Vitale sportaanbieders gericht op de toekomst, (4) Positieve sportcultuur en (5) Verbeteren van de motorische vaardigheid bij kinderen. Planning: ondertekening voor het zomerreces.

Sport als sleutel bij gezondheidsproblematiek

De sport levert nu al een substantiële bijdrage aan preventie en kan dat in de toekomst nog meer doen. Door sportclubs te inspireren en te ondersteunen met good practices, tools, bijscholingen en procesbegeleiding kunnen zij nog meer mensen stimuleren om te werken aan een gezonde leefstijl. De club als ontmoetingsplaats kan meer dan nu uitgroeien naar een gezonde omgeving. We hebben als sportwereld een grote impact op de samenleving: we willen en moeten daarom voorop blijven lopen op belangrijke thema's die spelen in onze samenleving. De inspanning om onze leden en fans te stimuleren tot het nuttigen van een gezonder voedingsaanbod – het stimuleren van gezonde keuzes in plaats van verbieden ongezonde keuzes-, het ontmoedigen van roken, het tegengaan van problematisch alcoholgebruik en het blijven bewegen is volgens ons hard nodig.

Integrale benadering cruciaal voor sportverenigingen

De sportwereld werkt graag samen met partners om een gezonde sportomgeving te creëren. Wij geloven in een positieve boodschap. Sporten is voor iedereen leuk en gezond én de sport wil daar een gezonde omgeving voor bieden. Wij denken dat we dit beter kunnen bereiken als we een integrale benadering kiezen richting de mensen met gezondheidsrisico's en richting de clubs die daarvoor (nog meer dan nu) de randvoorwaarden moeten gaan scheppen. Een integrale aanpak heeft in onze ogen een veel hogere opbrengst dan een themagerichte aanpak omdat sportclubs dan kunnen werken vanuit een integrale visie en activiteiten op het gebied van roken, problematisch alcoholgebruik en overgewicht (gezonde voeding en bewegen).

De opzet van het preventieakkoord is nu dat er in drie tafels wordt gesproken over het preventieakkoord. Op de tafels worden apart ambities en maatregelen geformuleerd. De sport staat achter deze ambities maar heeft wel aan alle tafels het verzoek gedaan om preventie integraal te benaderen in de sport. Ook in andere sectoren (o.a. school (gezonde school) en werk) geeft men de voorkeur aan een integrale aanpak. De onderwijsraden ondersteunen dan ook de inzet op integrale programma's per setting. Ook de Vereniging Sport en Gemeenten geeft de voorkeur aan een integrale aanpak voor sportclubs.

Vanuit een integrale benadering willen wij een bijdrage leveren aan het preventieakkoord via twee lijnen:

1. **Verbeteren sport- en beweggedrag** onder de groepen met (de grootste kans op) op overgewicht en andere gezondheidsrisico's
2. **Stimuleren gezonde sportomgeving** onder degene die zich in die sportomgeving bevinden, zoals sporters, vrijwilligers en supporters.

Deze ook als doelstelling positioneren ten aanzien van beleid.

Ambities

Samen met partner uit het preventieakkoord willen we de ambities vaststellen. Daaraan voorafgaand zullen we met partners kijken welke lessen we kunnen halen uit bewezen effectieve aanpakken (zoals in Australië en IJsland en de al bestaande campagnes in Nederland). Op basis daarvan kunnen we de ambities, de gewenste resultaten en de weg ernaartoe vaststellen. Volgens de sport is de tijd er nu rijp voor om grote slagen te gaan maken, maar het staat vast dat we alleen met hulp van de overheid en de partners uit het preventieakkoord, daadwerkelijk die grote slagen kunnen realiseren. Het commitment en de inzet van de partners bepaalt dus voor een belangrijk deel de winst die in en

met sport te behalen valt.

De volgende ambitie streven wij in deze na;

Het bevorderen van positief sportgedrag en gezonde sportomgeving bij alle sportverenigingen

Uit deze ambitie zullen we komen tot een landelijke richtlijn/advies over de gezonde modelvereniging, waarin de drie onderwerpen gezonde voeding, roken en problematisch alcoholgebruik tot uiting komen.

Ambitie 1: Stimuleren sport- en beweeggedrag

In 2040:

- Is het percentage Nederlanders dat voldoet aan de Nederlandse Beweegnorm 75% (overgenomen uit ambities Preventieakkoord)
- is het percentage Nederlanders dat wekelijks sport gestegen naar ##%⁴, inclusief stijging onder de Nederlanders met (het grootste risico op) overgewicht en andere gezondheidsachterstanden;
- heeft 80% van de zorgverleners sport- en beweeggedrag als speerpunt, wat zichtbaar door hen wordt gestimuleerd en naar doorverwezen;
- is sport in Nederland voor iedereen meer onderdeel van het dagelijks leven, zoals in combinatie met "naar-school-gaan".

In 2025:

- zijn zorgverleners bewust van de effecten van sporten en bewegen in het tegengaan van overgewicht en andere gezondheidsrisico's;
- weten zorgverleners hoe ze hun cliënten kunnen stimuleren tot meer bewegen en sporten en weten ze hoe ze moeten doorverwijzen naar een passend en aantrekkelijk sport- of beweegaanbod;
- zijn laagdrempelige (instap)sporten - zoals fietsen, zwemmen, wandelen en fysiofitness - aantrekkelijk en bereikbaar voor de doelgroep die voorheen niet sportte;
- is de overgang van laagdrempelige (instap)sporten naar structurele sportbeoefening ingeregeld;
- wordt beweeg- en sportgedrag van mensen, m.n. die met hoge zorgkosten gemonitord;
- zijn good practices in beeld gebracht en gedeeld.

Ambitie 2. Gezonde sportomgeving

In 2040:

Gezonde sportomgeving

- 1.500.000 sporters komen in Nederland in sportkantines die getransformeerd zijn naar modelkantines, waar alle goede voorbeelden worden gegeven op het gebied van gezonde sportomgeving, waaronder aandacht voor voeding, roken, alcohol.

Voeding

- biedt 80% van alle sportverenigingen met eigen kantine een gezond alternatief.

Roken

- is roken op de vereniging ⁵niet toegestaan (sinds 2030).

Alcohol

⁴ Dit percentage later invullen en waar mogelijk specificeren naar "risicogroep".

⁵ Nog bepalen of dat ook geldt voor andere sportlocaties (dan verenigingen) en sportevenementen.

- heeft 80% van de sportverenigingen verantwoord alcoholbeleid, waarin is opgenomen de absolute onthouding van alcohol onder de 18 en het tegengaan van problematisch alcoholgebruik bij 18+;
- is er beleid op problematisch alcoholgebruik bij volwassenen, voornamelijk bij teamsporten⁶
- is de naleving van het verbod op schenken aan jongeren onder de 18 rond de 80%
N.B.: Hierin zal ook vanuit de sportverenigingen de sociale cohesie en controle aangesproken worden

In 2025

Gezonde sportomgeving

- Zijn er 40 tot 50 modelkantines/proeftuinen, waar alle goede voorbeelden worden gegeven aan lokale sportverenigingen op het gebied van gezonde sportomgeving (voeding, roken en alcohol)
- Alliantie tussen sport, partners en aanbieders die gedragsregels opstellen om vervolgens ondersteuning te bieden aan verenigingen ter stimulering van de gezonde modelkantine.
- Zal er verenigingsondersteuning en procesbegeleiding worden ingezet om sportverenigingen te ondersteunen in de transformatie naar een gezonde modelkantine/proeftuinen

Voeding

- biedt en stimuleert 40% van alle sportverenigingen met eigen kantine een gezond alternatief;

Roken

- is 100% van de sportverenigingen rookvrij (ambitie van de sportbonden);

Alcohol

- heeft 50% van de sportverenigingen een verantwoord alcoholbeleid, waarin is opgenomen de absolute onthouding van alcohol onder de 18 en het tegengaan van problematisch alcoholgebruik bij 18+;
- zijn er afspraken gemaakt over naleving/handhaving van alcoholbeleid bij sportverenigingen en krijgt minimaal 35% van de sportverenigingen hierin ondersteuning.
- E-learning programma voor vrijwilligers bij sportverenigingen ter deskundigheidsbevordering op het gebied van naleving alcoholgebruik

Algemeen

- worden knelpunten, vorderingen en resultaten van gezonde sportomgeving gemonitord;
- worden good practices in beeld gebracht en gedeeld.
- Onderzoeken in welke mate er causaliteit is tussen het nuttigen van alcoholvrij bier naar het op latere leeftijd nuttigen van alcoholhoudend bier
- Onderzoek naar effect reclame alcoholvrij bier ten aanzien van gebruik alcohol in zijn algemeenheid bij de vereniging

Alcohol en sport sponsoring

Alcoholmerken zijn in Nederland als sponsor betrokken bij diverse sportieve en culturele evenementen. Op die manier leveren zij een bijdrage aan de sportieve en culturele infrastructuur van ons land. Het organiseren van deze evenementen is in lijn met de wens van de regering om Nederland op de internationale kaart te zetten in het bijzonder door het organiseren van sportevenementen.

Omdat zo veel mensen plezier aan sport en bewegen beleven, vormen sportevenementen een krachtig instrument. Een instrument om sociale cohesie, de gezondheid en welzijn in onze samenleving te bevorderen. Het meeleven met onze sporters op de Olympische en Paralympische Spelen of het ervaren van topsportevenementen hebben een sterke inspirerende en verbindende

⁶ Deze formulering checken!

werking in de Nederlandse samenleving. Tevens stimuleert het mensen om zelf te gaan sporten en bewegen.

Er zijn goede afspraken gemaakt tot hoever sponsoring van alcoholmerken in de sport verantwoord is. Zo kent de branche haar eigen code voor verantwoorde marketing, de Reclamecode voor Alcoholhoudende dranken (www.alcoholcode.nl). In deze Code staan diverse spelregels die de branche zichzelf heeft opgelegd. Naast algemene regels, waarin bepaald is dat reclame zich niet specifiek mag richten op minderjarigen of mag aanzetten tot overmatig alcoholgebruik, zijn er ook specifieke regels hoe om te gaan met het fenomeen sport. Zo staat in artikel 6, lid 4 dat reclame voor alcoholhoudende drank niet mag suggereren dat de consumptie sportprestaties positief beïnvloedt en verbiedt artikel 28 het om reclame te voeren op een individuele sporter of sportploeg en op vervoermiddelen voor snelheidssporten. Ook is het in Nederland niet toegestaan (artikel 30) om gratis of tegen een symbolische vergoeding alcohol bij evenementen uit te delen.

De huidige afspraken functioneren en worden goed nageleefd door de branche. Verdergaande maatregelen als bijvoorbeeld een verbod van sponsoring door alcoholmerken aan sport- en cultuurevenementen hebben direct grote financiële gevolgen voor de sport en de cultuursector.

Wij willen graag in gesprek gaan over de associatie tussen sport en alcohol met het doel problematisch alcoholgebruik tegen te gaan. Dat dit tijd nodig heeft omdat eerst bekeken moet worden welke middelen effectief zijn en haalbaar binnen de sport. Ook reclame en sponsoring gericht op alternatieven, zoals 0.0 %, moeten hierbij onderwerp zijn van discussie. Dit in combinatie met een intensief beleid en voorlichting op de plek waar alcohol wordt geschonken in de sport: de sportkantine, stadions en haar barvrijwilligers.

De manier waarop de maatschappij tegen alcohol aankijkt en hoe met alcohol wordt omgegaan is aan het veranderen. Dat betekent dat ook manier waarop tegen de combinatie alcohol en sport wordt aangekeken veranderd en dat er vraagtekens worden gezet bij de hechte band tussen sport en alcohol. Het is daarom goed om de komende jaren te kijken hoe we de band tussen sport en alcohol minder hecht kunnen maken. Dat wil niet zeggen dat de band moet worden doorgesneden, maar dat de vraag moet worden gesteld in hoeverre is alcoholmarketing in de sport verantwoord is, welke manier van marketing sta je toe en wat is de rol van 0.0%? Deze discussie zou in onze ogen gevoerd worden door een brede groep betrokkenen, zoals de sportbonden, de adverteerders, gemeentes en brouwers.

Uitwerking

Deze ambities worden uitgewerkt in concrete resultaten, acties, inzet middelen met een planning. Aangezien er sterke voorkeur is voor een integrale aanpak zullen acties en middelen in gezamenlijkheid ingezet worden en zal er afstemming zijn over de wijze van uitvoering. Om echter recht te doen aan alle thema's en de daarbij behorende samenwerkingen en om de voortgang erin te houden, zullen voor roken en alcohol de acties ook afzonderlijk uitgeschreven worden. Hiervoor zullen partners noodzakelijk, waarbij te denken valt aan organisaties als TeamFit en Stichting Jeugd en Alcohol.

In bijlage I de uitwerking behorende bij het thema "problematisch alcoholgebruik", in bijlage II die voor Roken en bijlage III Overgewicht.

Bijlage I

Uitwerking Problematisch alcoholgebruik

In de meeste sportkantines wordt alcohol gedronken. NOC*NSF en de sportbonden vinden het belangrijk dat hun verenigingen goed en verantwoord alcoholbeleid ontwikkelen en dat ook (kunnen) handhaven. Daarvoor is het nodig om hen te stimuleren, ondersteunen en begeleiden.

Zowel uit de vragen die we vanuit verenigingen krijgen, als vanuit de nalevingscijfers voor wat betreft aankoopopgaven van alcohol door personen jonger dan 18 jaar in sportkantines, blijkt wel dat hier meerjarig extra inspanningen op nodig is.

Maatregelen:

De maatregelen werken we graag uit met partners in een alliantie. Voor de meeste maatregelen, hebben we de hulp van overheid en partners nodig om dit op een goede en voor de sport haalbare manier aan te pakken. Het commitment en de inzet van de partners bepaalt voor een belangrijk deel de winst die in en met sport te behalen valt.

Op voorhand denken we onder andere aan de volgende maatregelen gericht op het tegengaan van (problematisch) alcoholgebruik in de sportomgeving:

Aanpak

- Met partners inzicht in de huidige situatie krijgen: wat zijn de problemen/knelpunten in de sport en welke drempels komen we tegen om daar verbetering in aan te brengen.
- Met partners reeds gedane onderzoeken en (effectief bewezen) aanpakken in beeld brengen en daar lessen uit trekken voor de te kiezen maatregelen.
- Onderzoek zou ook aandacht moeten hebben voor invloed van sportomgeving op normalisering van alcoholgebruik. Zodat meer sporten/sporters niet zorgt voor meer drinken/drinkers.
- Specifiek onderzoek hoe groot het probleem bij sportverenigingen is wat betreft problematische alcoholgebruik in de sportomgeving, zodat beleid en maatregelen gericht op problematisch alcoholgebruik in de sportomgeving evidencebased is.
- Bespreken en vaststellen welke rol de overheid, de sport en elke andere partner heeft bij elke ambitie/maatregel.
- Binnen de sport verdeling maken tussen NOC*NSF, sportbonden, sportverenigingen en overige instanties in de sport.

Integrale aanpak

- Daar waar we spreken over gezonde sportomgeving wordt alcoholbeleid integraal meegenomen.
- Met partners wordt bekeken welke manieren we onze doelen kunnen bereiken. We maken graag gebruik van (bestaande) materialen, aangepast aan de sportomgeving, maar waken ervoor om teveel verschillende initiatieven op de sportvereniging af te sturen.
- Door het accent niet teveel te leggen op dat wat verboden is, maar meer op "gezonde sportomgeving", inclusief het doel om bij te dragen aan een "gezonde generatie" proberen we betutteling en negatieve lading zoveel mogelijk te beperken.

Ontwikkeling en invoering alcoholbeleid

- Ontwikkeling/aanscherping van het landelijke advies (richtlijnen) aan sport over alcoholbeleid met daarin goede voorbeelden van clubs, hoe het beleid is en hoe ze dat ingevoerd hebben.
- Begeleiding aan clubs bij het opzetten en invoeren van dit beleid.

- Aansluiten bij lopende initiatieven, zoals de Gezonde Generatie, de Nix18(sport)campagne, 18 bewijs 't maar, JOGG, stichting Jeugd en Alcohol, de implementatie van de IJslandse aanpak.

Inhoud alcoholbeleid

- Oproep aan gemeente tot naleving Drank- en Horecawet. Intrekken vergunning bij herhaaldelijk overtreden van de DHW
- Gebruik ID of andere pas ter leeftijdscontrole via kassasysteem
- Geen happyhours, pitches en drank stimulerende acties.
- Geen alcohol schenken tijdens jeugdwedstrijden
- Alcohol wordt genuttigd in kantine en bijbehorende terrassen
- Hanteren van alcoholprijs duurder dan frisdrank. Alcohol moet beleving zijn en geen massaproduct.
- Geen promotie alcoholvrij bier richting minderjarigen.
- Alcoholvrij bier wordt gestimuleerd als alternatief voor alcoholhoudend bier.
- Stimulering van laag en non-alcoholische dranken in kantines

Communicatie en instrumenten

- Ontwikkeling en verspreiding van materialen die makkelijk inzetbaar zijn voor sportverenigingen.
- Duidelijke en aantrekkelijke voorlichting (informatie op site en filmpjes) voor sportverenigingen.
- Verbeteren van IVA (Instructie Verantwoord Alcoholschenken), middels gebruik E-learning programma
- Aanbod traject "Gezond besturen" waarmee clubbesturen geholpen worden om gezondheidsbeleid in hun club op te zetten.
- Workshops / trainingen voor verenigingen 'verantwoord alcoholgebruik', focus ligt op de doelgroepen; bestuur, barverantwoordelijken, barvrijwilligers, trainers en coaches, jeugdige sporters en ouders.
- Onderzoeken invoering betaalsystemen via verenigingspas (ter vergemakkelijking van het vragen naar de ID). Met name om gezond gedrag te bevorderen door credits te ontvangen voor gezonde producten.
- Promotie van alternatieven (waaronder 0.0%, alleen voor meerderjarigen), waarbij het aanbod van brouwers aan sportverenigingen ligt op het alcoholvrij aanbod
- Langs sportvelden op amateurclubs geen signing voor alcoholhoudende drank

Project: Onderwijs 'Alcohol en Jeugd, geen goede combinatie'

Thematafel: Alcohol

Potentieel deelnemende partij: Stichting Jeugd en Alcohol (St.J&A)

Ambitie**Algemeen:**

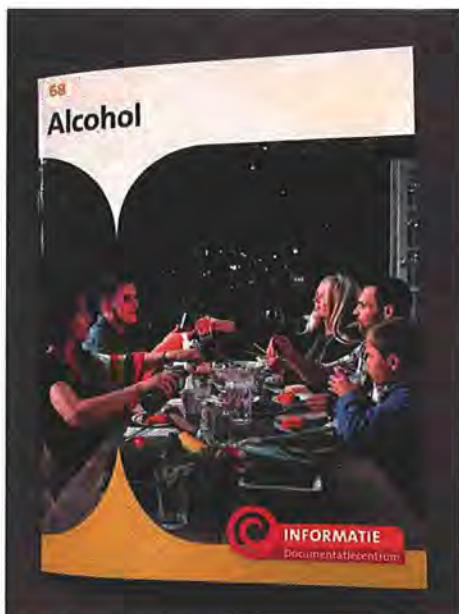
De Stichting houdt zich bezig met directe en indirecte schade van alcohol op het zich ontwikkelende kind. Deze schade voor kind, omgeving en samenleving wil de Stichting vaststellen, onderzoeken en zo mogelijk voorkomen. Haar doel tracht de Stichting te bereiken door activiteiten te stimuleren op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en onderwijs, bewustwording, advisering en gezondheidszorg. Om de doelgroepen te bereiken is er gekozen voor een aanpak met een focus op o.a. Voortgezet Onderwijs.

Specifiek:

Wij hebben de ambitie om alle jeugdigen tot 18 jaar te bereiken met een effectief gebleken programma ter verdieping van de kennis m.b.t. gezondheidsschade ten gevolge van alcoholgebruik door jeugdigen in samenwerking de onderwijsorganisaties. Met een aanvankelijk regionale en later landelijke uitrol van het programma voor scholieren in de onderbouw van middelbare scholen aangaande de schade van alcoholgebruik. Het plan past in 'de gezonde school' ambitie en het mede door NL2025 op initiatief ondersteunde thema vitale samenleving. Het heeft een positief lange termijn effect bij zowel de kinderen als hun ouders.

Inzet**Algemeen:**

Gebleken is dat voorlichting door artsen in het onderwijs zeer sterk van invloed is op het bewustwordingsproces aangaande alcohol en jeugd bij zowel de kinderen, ouders als het onderwijzend personeel. De eerste reacties vanuit de Pilot zijn positief (zie Bijlage). De opzet is vanuit de scholen zelf voortgekomen en met name ook vanuit de oudercommissies, heeft een breed draagvlak en is in onze optiek complementair aan de andere initiatieven waarin sommige van jullie aan deelnemen. Ook voor dit project geldt dat het Project wellicht ook interessant is voor de 'familiefondsen' om in te participeren. In de Bijlage de voorlopige feedback van de Pilot van de doelgroepen; leerlingen en ouders. Informatiemateriaal passend bij het Project is samen met onderwijsdeskundigen en uitgevers gemaakt, gericht op de onderbouw leerlingen.



Info materiaal voor de onderbouw

Specifiek:

De kennis, kunde en bekendheid voor het plan met het onderwijs is aanwezig binnen de St. J&A. Eind 2018 kan de eerste regionale pilot worden afgerond met bijbehorende evaluatie. Een geleidelijke uitbreiding van regionaal naar landelijk kan vanuit de St. J&A worden gerealiseerd door de intensieve samenwerking met kinderartsen van het reeds opgezette landelijke alcoholpoliklinieken netwerk. Zie bijlage plan van aanpak onderwijsproject 'Alcohol en jeugd, geen goede combinatie'

Benodigdheden

Algemeen:

Stichting Jeugd & Alcohol staat altijd open voor samenwerking en verbinding met partijen met vergelijkbare ambities of die onze doelstellingen willen ondersteunen. Een integrale lokale aanpak is voor beide projecten van grote toegevoegde waarde en het zou heel waardevol zijn om hiervoor gebruik te kunnen maken van bestaande infrastructuur. Belangrijke stakeholders zijn bedrijfsleven (oa zorgverzekeraars), rijksoverheid (Ministerie van VWS en OCW, gemeenten, onderwijsraden en organisaties, (sport)verenigingen en zorgorganisaties zoals ziekenhuizen en GGD's en het JOGG. NL2025 ondersteunt het werk van de Stichting en wil zich vanuit het thema vitale samenleving inzetten om de impact van Stichting Jeugd & Alcohol te helpen vergroten en ziet onder andere mogelijkheden voor samenwerking in het NL Vitaal platform (een

samenwerking van JOGG, Ministerie van VWS en NL2025 waarin op lokaal niveau samen met wethouders en cruciale lokale spelers wordt gewerkt aan een leefomgeving waarin jongeren gezond kunnen opgroeien.)

Specifiek:

De ST. J&A kan uit eigen ervaring rekenen op brede inhoudelijke steun voor dit plan van de onderwijsorganisaties, de Reinier de Graaf Groep als thuisbasis en de kinderartsen van de landelijke keten van alcoholpoliklinieken. Wij menen dat intensieve samenwerking met onderwijsraden en instanties als gezonde school en bijvoorbeeld GGD's van toegevoegde waarde is. Financiering is nodig, enerzijds voor de uitvoering van het project voor de centrale activiteiten vanuit de St. J&A, anderzijds voor de landelijke inzet van met name kinderartsen van de alcoholpoliklinieken in de betreffende regio's, die naast hun klinisch werk deel zullen nemen aan het onderwijsproject. Er zal gebruikt gemaakt worden van landelijk bekende 'ambassadeurs'.

Op 20 augustus vindt er verder overleg plaats i.s.m. het JOGG en de projectleider van het thema 'de gezonde school' als ook ouders en onderwijs aangaande de verder invulling.

 , kinderarts, 14 juli 2018

 Stichting Jeugd en Alcohol

Dr. J.C. Kuijpers

Voorzitter Stichting Jeugd en Alcohol

Project: "Voorkom alcoholmisbruik in de sport"

Thematafel: Alcohol
Potentieel deelnemende partij: Stichting Jeugd en Alcohol (St. J&A)

Ambitie**Algemeen:**

De Stichting houdt zich bezig met directe en indirecte schade van alcohol op het zich ontwikkelende kind. Deze schade voor kind, omgeving en samenleving wil de Stichting vaststellen, onderzoeken en zo mogelijk voorkomen. Haar doel tracht de Stichting te bereiken door activiteiten te stimuleren op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en onderwijs, bewustwording, advisering en gezondheidszorg. Om de doelgroepen te bereiken is er gekozen voor een aanpak met o.a. een focus op het terrein van de sport. Voor wat betreft de Sportverenigingen willen wij onderstaande specifieke bijdrage leveren.

Specifiek:

Samen met de NOC*NSF en de Sportbonden binnen de geledingen van de sportverenigingen de awareness betreffende alcoholische schade bij jeugdigen dusdanig laten toenemen dat de "mystery guest" nalevingsgetallen in de komende jaren sterk verbeteren, vergelijkbaar met die van de detailhandel. Bovendien wordt integratie van andere lifestyle aspecten, zoals roken, in het programma nagestreefd, dit i.s.m. het JOGG.

Aanleiding

St. J&A en JOGG zijn met elkaar in contact gekomen via het initiatief NL2025. De gezamenlijke ambitie om Nederland vitaler te maken is groot met het geloof in een integrale benadering op gemeenteniveau.

JOGG zet zich in om overgewicht onder kinderen terug te dringen met behulp van een lokale integrale aanpak voor gemeenten en focus op een gezonder aanbod in omgevingen waar kinderen veel komen. Hierbij richt JOGG zich niet alleen op het verbeteren van het voedingsaanbod, maar ook op het stimuleren van sport en bewegen. Ook voor JOGG is de school- en sportomgeving voor het bereik van kinderen van groot belang. JOGG werkt thans met 136 gemeenten samen om een structurele gezondere leefomgeving voor kinderen te bewerkstelligen.

In een gezonde samenleving zijn gezonde keuzes de voor de hand liggende keuzes. JOGG heeft verschillende initiatieven waarmee wij de omgeving van het kind willen beïnvloeden. Een van deze initiatieven is Team:Fit. Dit programma is erop gericht om een gezonder voedingsaanbod te bewerkstelligen in sportaccommodaties. Een team van coaches adviseert en begeleidt

sportaccommodaties op basis van de richtlijnen 'gezondere kantines' van het Voedingscentrum. De focus ligt op sportaccommodaties binnen JOGG-gemeenten, maar accommodaties in niet JOGG-gemeenten kunnen zich ook aansluiten. Er zijn momenteel ongeveer 1350 sportaccommodaties aangesloten bij Team:Fit.

Mede vanwege het preventieakkoord en de thema's die daarin zijn benoemd, hebben we op 15 mei een mogelijke samenwerking verkend. Beide partijen geloven in het bundelen van krachten en het verbinden van thema's om een gezonde leefstijl bij jongeren te bevorderen. Hetzelfde kan gezegd worden na het overleg met de sportbonden, het NOC*NSF en het JOGG welke op 3 juli plaats vond.

In een samenwerking zou de focus gaan liggen op het bundelen van krachten voor de sportomgeving. Met het programma Team:Fit is een stevig netwerk opgebouwd bestaande uit private en maatschappelijke partijen, maar ook uit sportaccommodaties op lokaal niveau. Het programma biedt de mogelijkheid om het thema 'alcoholmisbruik onder jongeren' in de sportomgeving te verbinden en bewustwording te vergroten.

Inzicht

Voor het bewerkstelligen van een gezonde generatie is een integrale aanpak essentieel. De partijen geloven in het bundelen van haar krachten om op gemeentelijk niveau kennis te verspreiden en bewustwording te stimuleren. De samenwerking beoogt een -uiteindelijke- gedragsverandering door de omgeving van het kind te veranderen. Het programma Team:Fit biedt de mogelijkheid om het thema alcohol te verbinden aan een bredere aanpak. Alcoholmisbruik door jongeren in de sportomgeving bleek onlangs uit onderzoek nog steeds een probleem te zijn. De naleving van de leeftijdsgrens voor het schenken van alcohol is binnen sportverenigingen minimaal verbeterd in de afgelopen jaren. Dit draagt niet bij aan een gezonde leefstijl van jongeren.

Inzet

Algemeen:

De afgelopen jaren is door de St J&A zeer ruime ervaring opgedaan bij de overdracht van kennis voor, bij en in de sportclubs. De kennisoverdracht wordt ingebed in het lokale beleid in samenwerking met de GGD's en Gemeenten.

Specifiek:

Bij aanvang van 2019 kan reeds op volle sterkte het effectief lopende plan voor de sportverenigingen worden geïntensiveerd en verlengd. De kennis, de praktijkervaring, de menskracht en de wil en noodzaak van het project is er. Zie bijlage conceptplan intensiveren en verlengen Project 'Voorkom alcoholmisbruik in de sport'.

Doelstellingen, te bereiken met JOGG, Sportbonden en NOC*NSF*Binnen de sportomgeving*

- Het vergroten van het bereik van sportverenigingen die zich committeren aan een gezonder voedingsaanbod in hun kantine, waaronder ook aandacht voor alcoholgebruik door jongeren onder de 18 jaar;
- Bewustwording over de schade van alcoholmisbruik onder jongeren en de verschillende doelgroepen binnen sportverenigingen vergroten;
- De toegenomen bewustwording moet resulteren in het minder drinken onder jongeren (onder 18);
- Een betere naleving van de leeftijdsgrens binnen sportverenigingen.

Binnen JOGG-gemeenten

- Het stimuleren van een gezonde leefstijl voor jongeren door het vergroten van de bewustwording onder bestuurders en stakeholders op gemeente niveau over de consequenties van alcoholmisbruik onder jongeren;
- Het voorkomen van alcoholmisbruik d.m.v. kennisoverdracht aan jongeren in de onderbouw van middelbare scholen door stakeholders in de gezonde schoolomgeving te informeren over dit thema.

Kansen

JOGG heeft momenteel een bereik van 137 gemeenten die zich hebben aangesloten bij de beweging. Team:Fit heeft een bereik van ongeveer 1350 sportaccommodaties, waaronder commerciële pachters (op sportparken, sporthallen en in zwembaden) en sportverenigingen waarvan de kantine door vrijwilligers wordt gerund. Beide netwerken kunnen worden benut om bewustwording onder verschillende doelgroepen over alcoholmisbruik door jongeren te vergroten. Deze netwerken kunnen aansluiting vinden bij het landelijk netwerk van poliklinieken jeugd en alcohol en het opgebouwde netwerk van de St.J&A.

Het programma Team:Fit stimuleert op een positieve wijze een gezonder voedingsaanbod in sportkantines. De focus ligt hierbij op het verleiden tot de gezondere keuze. In deze positieve benadering is er ruimte om sportkantines te adviseren op de verkoop van alcohol. Dit maakt het thema minder negatief en beladen en biedt de mogelijkheid aan verenigingen om het thema te borgen binnen een bredere aanpak, de wens ook van de sportbonden.

De huidige partners van St.J&A zoals de sportbonden KNVB en KNHB, maar ook NOC*NSF, zijn ook partners van JOGG binnen het programma Team:Fit. We kunnen gebruik maken van bestaande samenwerkingsverbanden en dus snel overgaan tot actie.

Door krachten van de partijen te bundelen en hiermee de thema's overmatig alcoholgebruik en overgewicht aan elkaar te verbinden, biedt de mogelijkheid van financiering uit het preventieakkoord.

Benodigdheden

Algemeen:

Stichting Jeugd & Alcohol staat altijd open voor samenwerking en verbinding met partijen met vergelijkbare ambities of die onze doelstellingen willen ondersteunen. Een integrale lokale aanpak is voor het project van grote toegevoegde waarde en het zou heel waardevol zijn om hiervoor gebruik te kunnen maken van bestaande infrastructuur. Belangrijke stakeholders zijn bedrijfsleven (o.a. zorgverzekeraars), rijksoverheid (Ministerie van VWS en OCW, gemeenten, onderwijsraden en organisaties, (sport)verenigingen en zorgorganisaties zoals ziekenhuizen en GGD's. NL2025 ondersteunt het werk van de Stichting en wil zich vanuit het thema vitale samenleving inzetten om de impact van Stichting Jeugd & Alcohol te helpen vergroten en ziet onder andere mogelijkheden voor samenwerking in het NL Vitaal platform (een samenwerking van JOGG, Ministerie van VWS en NL2025 waarin op lokaal niveau samen met wethouders en cruciale lokale spelers wordt gewerkt aan een leefomgeving waarin jongeren gezond kunnen opgroeien.)

Specifiek:

Continuering van de publieke ondersteuning van het Project. Actieve participatie van de sportbonden in de succesvolle samenwerking met NOC*NSF en het JOGG in de praktische uitvoering van het meerjarige project.

In augustus zal een vervolg overleg plaats vinden met het JOGG, de sportbonden en het NOC*NSF aangaande de voorgenomen Integratie van voornoemde plannen.

██████████, kinderarts, ██████████

██████████ Stichting Jeugd en Alcohol

Dr. J.C. Kuijpers

Voorzitter Stichting Jeugd en Alcohol

ALCOHOLALLIANTIE

Alcoholalliantie: een instrument t.b.v. het creëren van draagvlak in onze samenleving voor een effectief alcoholbeleid.

Vanaf 1 oktober 2018 start formeel de Alcoholalliantie in Nederland. De Alcoholalliantie is een samenwerkingsverband van organisaties en enkele zelfstandige professionals die actief betrokken zijn bij de voortgang van het alcoholbeleid in Nederland. Zij gaan ervan uit dat gezamenlijke betrokkenheid tot meer resultaat zal leiden.

De deelnemers aan de Alcoholalliantie willen zich belangeloos inzetten voor beperking van de alcoholconsumptie in Nederland en voor het de-normaliseren van alcoholgebruik. Zij kiezen daartoe in de eerste plaats voor het vergroten van het politieke en publieke draagvlak voor effectieve en kostenbesparende alcoholbeleidsmaatregelen. Ook pleiten ze voor ondersteunende kennis- en bewustwordingscampagnes. Zij onderschrijven daarmee het actuele beleid van de staatssecretaris van VWS, Paul Blokhuis.

De maatregelen die de Alcoholalliantie voorstaat, zijn gebaseerd op de aanbevelingen die zijn opgesteld door de Wereldgezondheidsorganisatie en worden aangeduid als de 3 Best Buys:

1. Verhogen van de prijs van alcohol
2. Verbieden van alcoholreclame en sponsoring
3. Beperken van de beschikbaarheid van alcohol

Op basis van vele studies is vastgesteld dat dit maatregelen zijn die er daadwerkelijk toe zullen leiden dat het alcoholgebruik in de samenleving substantieel wordt teruggebracht en die bovendien kosteneffectief zijn. Daarnaast zijn er maatregelen die volgens de WHO ook effectief zijn maar minder kosteneffectief. De belangrijkste zijn het bevorderen van vroeg-signalering van risicovol alcoholgebruik (overmatig gebruik, gebruik bij zwangerschap) en handhaving van wetgeving rond rijden onder invloed.

Beleidsondersteunende publiekscampagnes worden door de Alliantie gezien als belangrijk middel om het draagvlak in onze samenleving voor beleidsmaatregelen te vergroten.

Activiteiten van de Alcoholalliantie 2018-2019

Zoals aangegeven wil de Alcoholalliantie bereiken dat het draagvlak voor effectieve beleidsmaatregelen in Nederland wordt versterkt. Zij wil dat doen door:

- *Het organiseren van themabijeenkomsten over het alcoholbeleid voor gezondheidsprofessionals, beleidsmedewerkers, politici en andere geïnteresseerden.
- *Het stimuleren dan wel zelf uitvoeren van publiekscampagnes met o.a. als doel om de kennis van de risico's van alcoholgebruik te vergroten.

- * Het met behulp van rolmodellen creëren van een klimaat waarin het algemeen geaccepteerd wordt dat in het uitgaansleven en bij sociale interacties alcoholvrije producten worden gevraagd zonder zich daarvoor te moeten excuseren.
- * Het elke paar jaar publiceren van een nieuwe versie van het Alcoholmanifest met daarin een weergave van de aard en omvang van de actuele alcoholproblematiek en concrete beleidsadviezen voor zowel gemeenten als de landelijke overheid.

De Alcoholalliantie zal deelnemen aan het landelijke project de Gezonde Generatie van de Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF).

Deelnemers Alcoholalliantie

Organisaties die zullen deelnemen:

- * Cliëntenvereniging 'Het Zwarte Gat'
- * Foetaal Alcohol Syndroom Stichting Nederland (FAS stichting)
- * Lef Magazine
- * Nederlandse Vereniging voor Drank- en Horecawet Inspecteurs (NVDI)
- * Stichting 'Het Witte Bos' (alcohol en zwangerschap).
- * Stichting Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid STAP
- * Stichting Us Blau Hiem

Daarnaast neemt een aantal professionals (waaronder artsen) aan de Alcoholalliantie deel die zich op uiteenlopende wijze verdienstelijk maken voor het minder vanzelfsprekend maken van alcoholgebruik in onze samenleving. De verwachting is dat meer organisaties en professionals zich zullen aansluiten. De Stichting Positieve Leefstijl en Verslavingskunde Nederland hebben deelname in overweging.

Organisaties die commerciële belangen hebben bij de verkoop van alcohol kunnen niet deelnemen aan de alliantie.

Organisatie van de Alcoholalliantie

Ten behoeve van de Alcoholalliantie wordt uiterlijk 1 oktober 2018 a.s. een Stichting opgericht. De Alcoholalliantie krijgt een eigen gezicht: logo, website etc. Dit om de boodschap kracht bij te zetten dat het om een samenwerkingsverband gaat dat door vele participanten wordt gedragen. De huidige deelnemers van de Alcoholalliantie hebben nadrukkelijk de wens kenbaar gemaakt onderdeel te mogen zijn van de plannen binnen het Preventieakkoord.

Contactadres Alcoholalliantie
Postbus 9769
3506 GT Utrecht

Conceptplan Alcohol en studenten binnen het Nationaal preventie akkoord

1. Projectinhoud

1.1 Inleiding

Het doel van het project is het inventariseren van de grootte van het probleem rond alcohol en studenten middels een inventarisatie o.a. van het aantal hieraan gekoppelde IC opnames in de introductieperiode van de studenten, in de periode augustus, september en oktober. De Pilot zal plaatsvinden in Delft en de data zullen verzameld worden in het Reinier de Graaf gasthuis te Delft.

Het idee van de aanpak is oorspronkelijk tot stand gekomen in een samenwerking tussen Trimbos Instituut, Ministerie van VWS en kinderarts [REDACTED] van de Stichting Jeugd en Alcohol (St.J&A).

Naast een inventarisatie van het probleem middels dit voorliggende plan, is er ook een awareness programma ontwikkeld en reeds actief. Deze lezingen zijn georganiseerd i.o.m. de diverse verenigingen en in samenspraak met de Gemeente Delft en de TU Delft.

De Pilot is gestart na de intentie overeenkomst tekening welke op 11 Juli 2018 plaats vond (zie Bijlage).

1.2 Probleemstelling en context

Alcoholgebruik leidt niet alleen tot gezondheidsschade op korte en langere termijn. De beschadiging van de hersenen bij de jongeren zorgt voor verlies aan intellectueel kapitaal in Nederland. Daarnaast kan een verminderde ontwikkeling van de hersenen betekenen dat de emotionele en impulscontrole ontoereikend zijn. De samenleving leidt grote (financiële) schade door alcoholmisbruik. Niet alleen medische kosten, maar ook verlies in arbeidsproductiviteit, vernieling, politie-inzet en op de lange termijn intellectuele schade voor de samenleving als geheel.

De toegenomen bewustwording onder de jongeren, onder de andere bovengenoemde groepen binnen de verenigingen moet resulteren in het minder drinken van de jongeren.

Een en ander sluit naadloos aan bij de doelstellingen van de Gemeente Delft. De sterke stijging, gezien bij het aantal kinderen, opgenomen met een alcohol vergiftiging in de Nederlandse ziekenhuizen is tot staan gebracht echter het probleem is nog zeker niet verdwenen (Tabel 1).

De vraag is of en hoe groot het probleem is onder 18- 24 jarigen en met name onder studenten. Dit mede gezien het feit dat de groep kinderen/ het cohort wat op jongen leeftijd is gestart met drinken, nog voor de NIX 18 campagne en de wetswijziging, nu de leeftijd van 18 –23 bereikt heeft. Het voorliggend plan is opgezet in nauw overleg met IC artsen van het Reinier de Graaf gasthuis te Delft.

Tabel 1 - Overzicht aantal meldingen van alcohol gerelateerde opnames bij kinderen tot 18 jaar..

Tabel 1: Overzicht aantal meldingen van alcohol gerelateerde opnames en aantal verwerkte rapportages per jaar

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Aantal meldingen	297	337	500	684	762	706	713	783	931	791	860
Stijging t.o.v. eerder jaar	-	+13%	+48%	+37%	+11%	-7%	+1%	+10%	+19%	-15%	+9%
Verwerkte rapportages	263	331	450	574	761	704	577	700	874	701	804*
Respons	89%	98%	90%	84%	100%	100%	81%	89%	94%	89%	81%
Reden voor ziekenhuisopname											
Alcoholintoxicatie	226	274	379	471	547	451	434	545	713	574	671
Andere reden**	22	37	51	76	71	54	60	84	103	91	85
Niet geregistreerd	15	20	20	27	143	199	83	71	58	36	48

* Momenteel (april 2018) zijn 804 vragenlijsten verwerkt. Dit aantal kan echter nog oplopen, omdat in de eerste maanden van 2018 nog vragenlijsten binnenvallen over 2017. Gegevens uit de factsheet kunnen, evenals bij voorgaande jaren, nog marginaal wijzigen.

** Dit betreft (verkeers-)ongevallen, agressie/geweld, suicidepogingen, braken en meerdere redenen.

1.3 Ambities en doelstellingen

De St.J&A wil aanvullend op bovenstaande activiteiten interventies uit te voeren die gericht zijn op het verder vergroten van bewustwording binnen de studenten wereld. Dit bij zowel de jongeren, de verenigingen als ook de beleidsmakers betrokken bij deze groep. Een belangrijke interventie betreft zoals gezegd het organiseren van 'awareness meetings' lokaal naast het verzorgen van publicaties in de verenigingsbladen aangaande het onderzoek en het te voeren beleid. In Delft is hier reeds een aanvang mee gemaakt en zijn de bevindingen positief.

Dankzij de steun van de Gemeente Delft voor de huidige Pilot, naast de steun en de toezegging van de directeur van het Reinier de Graaf Gasthuis voor de inzet van een arts geneeskundige kan het plan in 2018 starten. Het plan sluit aan bij de NIX18 campagne van de centrale overheid. Het plan werd aan de burgerij voorgelegd ten tijde van het "TOP" overleg (jaarlijks overleg avond met Gemeente Delft, burgers en TU Delft) aan de burgers van Delft op 11 Juli 2018 en het plan werd na uiteenzetting begrepen en goed ontvangen.

1.4 Projectresultaten en activiteiten

Projectresultaat:

- Studenten, bestuursleden studenten verenigingen en gemeente personeel lokaal per Awareness meeting informeren.
- Inzicht krijgen in de grootte van het probleem door data generatie van de groep opgenomen patiënten en hun karakteristieken. Dit alle geanonimiseerd.
- Free publicity bereiken via o.a. verenigingsbladen/ bladen van de diverse studenten clubs en gemeenten met onze boodschap om alcoholmisbruik te voorkomen.

Om bovenstaand resultaat te bereiken zullen de volgende activiteiten worden ondernomen:

- Organiseren awareness meeting in TU ruimten en soms bij de verenigingen zelf
- IC data gebruiken om te komen tot een inzage van de grootte van het probleem in een specifieke periode.
- Verkrijgen van free publicity over voorkomen alcoholmisbruik

2. Aanpak

2.1 Interventieaanpak: Studenten en Alcohol Preventie

De awareness meetings zijn bedoeld om de studenten bewust te maken wat misbruik van alcohol met het ontwikkelend brein doet. De Stichting Jeugd en Alcohol / Nico van der Lely heeft hier als geen ander ervaring mee middels de alcoholpoli's.

Concept programma awareness meeting (in de avond, duur maximaal 2 uur).

- Doel: voor, in of vlak na de introductie periode.
- Presentatie : De presentatie is bedoeld om mensen bewust te maken wat misbruik van alcohol met het ontwikkelend brein doet. In de presentatie is ook informatie opgenomen aangaande ongezonde leefwijze incl. roken.
- Debat/discussie met aanwezigen over alcohol..

De meetings zullen bij voorkeur plaats hebben in een TU locatie dan wel bij de verenigingen zelf.

Ondersteuningsinstrumenten

Veel ondersteuningsinstrumenten zijn digitaal beschikbaar. Hier zullen de verenigingen ook op worden gewezen.

De awareness meetings zijn een mooie aanleiding om lokaal free publicity te genereren. Regionale cijfers kunnen ook bij een oproep worden geplaatst om naar een awareness meeting te komen. Na afloop kunnen de resultaten van de awareness meting ook weer worden gecommuniceerd.

2.2 Voorstel aanpak en fasering

Afstemmingsfase

Tijdens de afstemmingsfase werd het noodzakelijk geacht het projectplan in een definitieve vorm te gieten waarbij de studenten, IC artsen naast de St.J&A, het proces om de hierboven gestelde doelen te kunnen gaan halen.

In de afstemmingsfase (afgerond dd 110718) werden de volgende afspraken gemaakt en stappen ondernomen:

- I. Afstemming vond plaats met de verenigingen en de Gemeente Delft/ TU Delft, Rode Kruis en de St. J&A aangaande het bovengenoemde programma. De verenigingen blijven in de lead in de organisatie en communicatie van de awareness meetings. .
- II. Stichting Jeugd en Alcohol (St.J&A,) blijft verantwoordelijk voor kennisverspreiding.
- III. Het onderzoek aangaande de IC opnames zal primair gaan plaatsvinden binnen het RdGG. De landelijke uitrol (na 2018) zal plaatsvinden na overleg met VWS en passende in het Nationaal Preventie akkoord en zal begeleid worden door het Rode Kruis Nederland..
- IV. Acceptatie van het is door de directie van het RdGG ondersteund.

2.3 Capaciteitsverdeling Stichting Jeugd en Alcohol en Studenten verenigingen

De Stichting zal met name medische capaciteit in het project inbrengen. Door financiering door zowel DSW als ook het RdGG is een arts- assistenten aangenomen voor de periode tot 2019 die voor de helft dit project zal gaan oppakken en voor de helft in het ziekenhuis werkzaam zal zijn. Tijdens de Pilot fase vinden veel activiteiten plaats in eigen tijd.

2.4 Landelijke uitrol

Lokale pilot uniek in Nederland en complementair aan o.a. LKvV acties

Het beeld bestaat dat de situatie omtrent alcoholgebruik in andere studentensteden vergelijkbaar is. De Delftse samenwerking en integrale gezamenlijke aanpak zijn voor zover bekend uniek in Nederland. De aanpak en samenwerking zijn duidelijk complementair aan andere initiatieven zoals die van het LKvV en de Koninklijke Nederlandse Brouwers/ STIVA. Waarbij er wel kansen gezien worden om elkaar te versterken. Daarnaast beperkt de Delftse samenwerking zich niet tot de gezelligheidsverenigingen die zijn aangesloten bij de LKvV, maar richt zich op alle studentenorganisaties (bij de intentieovereenkomst zijn reeds een studentensportvereniging en de ontvangstweekorganisatie (OWEE) betrokken. De intentie is om breed studentenorganisaties te betrekken inclusief studentenhuizen, studieverenigingen etc.

Landelijke uitrol mogelijk via bestaande landelijke netwerken

De bedoeling is de aanpak na gebleken succes, ook elders toe te passen. Naar verwachting kunnen onder meer de (netwerken van) Stichting Jeugd en Alcohol en het Rode Kruis hierbij een rol spelen. Zo is er ook in veel andere universiteitssteden een Rode Kruis studentendesk en / of een alcoholpoli die onderdeel uitmaakt van het netwerk van de Stichting Jeugd en Alcohol.

Naar verwachting kunnen ook andere organisaties een rol spelen, zoals met name WWS, VSNU, VNG en LKvV. Met onder meer de LKvV zijn hier reeds eerste contacten over geweest. De aanpak lijkt goed aan te sluiten op en invulling te kunnen geven aan hun plannen en ambities.

Lokale samenwerking activeren en momentum creëren

Voor een succesvol vervolg is het vooral van belang om lokaal de samenwerking te organiseren, betrokkenen samen te brengen en waar mogelijk aan te sluiten op reeds bestaande initiatieven. De in Delft ontwikkelde aanpak zal per stad toegespitst kunnen worden op de lokale situatie. De in Delft te ontwikkelen producten kunnen hierbij behulpzaam zijn.

Creatie van momentum is hierbij een belangrijke succesfactor. Dit kan onder meer door te inspireren door relevante, aansprekende voorbeelden voor het voetlicht te brengen (het principe toepassen van zien/horen, geloven en volgen). Maar ook door aan te sluiten op bredere trends en ambities, zoals in Delft is gedaan. De beweging van community engagement, die in de universitaire wereld ook in Nederland zichtbaar begint te worden, is een van de kansen die hiervoor gezien worden en in Delft in de praktijk lijkt te werken. Maar ook werken met ambassadeurs, media-aandacht en sluiten van overeenkomsten zijn voorbeelden van het pallet waar uit geput kan worden.

Actieve inzet kwartiermakersgroep

Eerste gedachte is een kleine kwartiermakers groep de landelijke uitrol te laten organiseren. En per stad te bezien welke partij(en) het voortouw kunnen en willen nemen, dan wel vanuit de kwartiermakers groep de lokale samenwerking te initiëren en/of te faciliteren.

Aandachtspunten hierbij zijn onder meer:

- aansluiting op de ervaringen in Delft
- uitwisseling van ervaringen landelijk
- brede aandacht voor cultuurverandering, specifiek lokaal maar ook landelijk
- landelijke netwerken gebruiken om met lokale partijen aan tafel te gaan (top-down aanpak beperken)
- wetenschappelijk onderzoek zal plaats vinden in de ziekenhuizen

Dit betreft met name effectmeting. Naar verwachting kan dit o.a. via de alcoholpoli's samengebracht worden tot een landelijk beeld. Daarnaast mogelijkheden voor samenwerking met bijvoorbeeld lokale GGD's om waar wenselijk aanvullende effectmeting uit te voeren.

Na de zomer zal de aanpak verder uitgewerkt worden.

Dit document is tot stand gekomen in overleg met bovengenoemde instellingen en organisaties. Verdere informatie aangaande de Pilot te Delft en landelijke uitrol kan gevonden worden in het bijgevoegde 'Verantwoord alcoholgebruik door Delftse studenten; Plan van aanpak'.

2.5 Kwaliteit

De kwaliteit van het project kan uitgedrukt worden in een aantal succesfactoren:

Succesfactoren:

- ☐ Goede samenwerking tussen St.J&A en de verenigingen, Rode kruis, Gemeente Delft, IC artsen RdGG , LKvV, VWS
- ☐ Goede afstemming met lokale pers over free publicity
- ☐ Goede samenwerking met regionale alcoholmatigingsprojecten.
- ☐ Goede organisatie en communicatie door en binnen de participerende verenigingen
- ☐ Gebruik maken van de reeds bestaande IC data bestanden
- ☐ Bij aanvang verzekerde financiering voor gehele periode.

Maatregelen:

- ☐ Goede afspraken met IC artsen, Gemeente Delft, studenten verenigingen rolverdeling
- ☐ Start Project per 01-08-18.
- ☐ Het maken van standaardartikel voor lokale pers en betrekken van communicatiemedewerkers in het project.

Naleving leeftijdsgrens, inclusief wederverstrekking

Inleiding

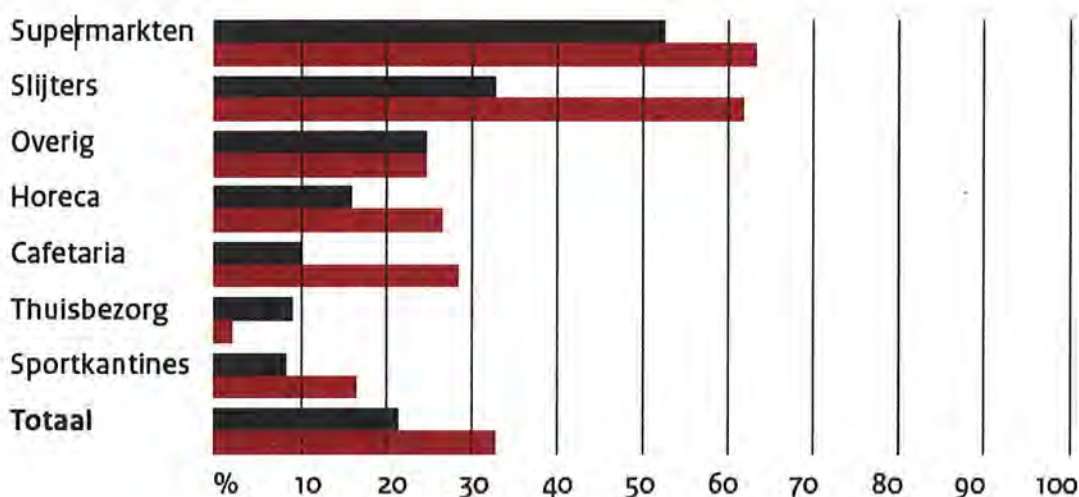
Voor jongeren (jonger dan 18 jaar) is alcohol, ook bij matig gebruik schadelijk. Daarom is steunen alle partijen maatregelen en acties om alcoholgebruik onder jongeren terug te dringen. Uit onderzoek blijkt dat jongeren alcohol voor het grootste deel krijgen van familie en vrienden. Uit een onderzoek van de bureaus Nuchter en Interval onder 16 en 17 jarigen bleek dat 83% alcohol krijgt van vrienden en familie en 17% van verkoopkanalen. De aanpak om het alcoholgebruik onder jongeren te verminderen moet zich niet alleen richten op de naleving van de leeftijdsgrens door verstrekkers, maar ook op het beïnvloeden van ouders bijvoorbeeld via de NIX18 campagne.

Dat neemt niet weg dat de naleving van de wettelijke eisen op goed niveau moet liggen. In deze notitie wordt beschreven wat de partijen willen bereiken en hoe we dat gaan doen.

Waar staan we met de naleving?

De laatste nalevingstudie die de verkoopkanalen vergelijkt is van 2016. Naleving wordt gemeten door mystery guests van 17 jaar aankoop pogingen te laten doen. Er is meer informatie beschikbaar over de naleving binnen branches bij de overheid en bij sommige branches zelf. Bij supermarktketens varieerde de naleving tussen 22,6% en 86,7% (onderzoek 2016). Bij zelfstandige slijters was de naleving 28,0% en bij ketenslijters 80,9% (2016) en bij sportkantines varieerde de naleving tussen 17,9 en 25,3% (2018)

Naleving leeftijdsgrens alcohol is verbeterd



Bron: Nuchter Kenniscentrum Leeftijdsgrenzen, 2016

2015 2016

Tabel 4 Percentage kooppogingen, slaagkans en koop-slaagindex alcohol*

	Kooppogingen, in % jongeren (N=510)	Slaagkans, in %	Koop-slaagindex, in %	Rangorde
Horecagelegenheden	9	84	8	1
Cafetaria's	3	90	2	2
Sportkantines	2	92	2	3
Supermarkten	3	48	2	4
Slijterijen	2	67	1	5
Avondwinkels	<1	67	<1	6
Thuisbezorgkanalen	<1	91	<1	7

*Onafgeronde cijfers zijn gebruikt om de koop-slaagindex te berekenen en de rangorde te bepalen.

Naast het percentage naleving is in het genoemde onderzoek van Nuchter en Interval ook een rangorde gemaakt van kooppogingen en slagingspercentage. In bovenstaande tabel zijn de resultaten weergegeven.

Hoewel er sprake is van een stijging van het nalevingniveau over de hele linie constateren we dat het de afgelopen jaren bij een aantal sectoren lastig was om de naleving op een fors hoger niveau te krijgen.

We gaan hierna in op enkele kenmerken van de verschillende verkoopkanalen die van invloed zijn op de naleving. Dit doet natuurlijk niets af aan de verplichting die voor iedereen hetzelfde is om de wet na te leven.

De kenmerken van de verkoopkanalen verschillen sterk en hebben invloed op de manier waarop er gestuurd kan worden op de naleving. Supermarkt- of slijtersketens sturen via personeelsbeleid en concernbeleid direct op de naleving. Voor de sportbonden met afzonderlijke verenigingen en veel vrijwilligers achter de bar en brancheorganisaties met een achterban die voornamelijk bestaat uit mkb-bedrijven (zoals Koninklijke Horeca Nederland en de Slijtersunie) zijn de sturingsmogelijkheden minder en blijkt het veel lastiger om naleving op een hoger plan te krijgen.

Een bijzonder risico vormen sommige grotere evenementen omdat er daarbij veel tijdelijk personeel wordt ingezet, er veel wederverstrekking plaats vindt en de eventuele sancties niet in verhouding staan tot het voordeel van niet-naleven.

We hebben ook stil gestaan bij de handhaving door de gemeenten. Het beeld is dat er grote verschillen zijn tussen gemeenten onderling. Een belangrijk knelpunt is dat de bestuurlijk verantwoordelijken in de gemeenten die de sancties uiteindelijk moeten opleggen terughoudend zijn om sanctionerend op te treden, ook als er meerdere overtredingen zijn vastgesteld.

Wat is de ambitie voor 2021 en 2040?

We zijn van mening dat alle verkoopkanalen moeten zorgen voor een goede naleving van de leeftijdsgrens. Alcohol is een bijzonder product dat niet geschikt is voor minderjarigen. Het naleven van de wet is de norm.

<We streven in 2021 naar een nalevingniveau van 80% voor verkoop ten behoeve van thuisconsumptie en 50% voor de verkoop voor consumptie ter plaatse. Het lagere percentage voor verkoop ter plaatse is een tussenstap op weg naar een goed nalevingniveau (80%).

Deze streefwaarden zijn geen resultaatverplichting voor de ondertekenaars. Deze waarden gaan we gebruiken om te beoordelen welke bedrijven of verkoopkanalen op schema liggen en waar er behoefte is aan extra inspanningen, controles of bijsturing. Het is daardoor voor alle alcoholverstrekkers een referentiepunt.>

of

<We spreken af de maatregelen en acties uit te voeren die hierna zijn beschreven. Deze hebben als doel om de naleving substantieel te verhogen bij de deelnemende partijen of indien aan de orde een hoog nalevingniveau vast te houden. Een kwantitatieve afspraak over het nalevingniveau hebben we niet opgenomen omdat de ondertekende partijen deze (zeker afzonderlijk) onvoldoende kunnen beïnvloeden.>

VWS stelt voor om in het akkoord op te nemen dat als uit de nalevingsmetingen blijkt dat sectoren een nalevingsniveau van 80% niet (gaan) bereiken, de sector verplicht wordt een beschreven en geborgde aanpak gericht op naleving te implementeren. In de DHW kan dit opgenomen worden.

Welke maatregelen / afspraken stellen we concreet voor?

We denken dat voor een betere naleving een systematische aanpak nodig is. Het vraagt een planmatige en consequente aanpak van alle betrokken partijen samen.

Met name een lokale aanpak lijkt perspectief te bieden, ondersteund door landelijke kaders en instrumenten.

Deze aanpak kent in ieder geval de volgende 4 onderdelen:

1. Beïnvloeden van de sociale norm

Aangezien jongeren vooral alcohol krijgen via familie en vrienden is het beïnvloeden van de sociale norm dat het geen probleem is als jongeren (af en toe) drinken van groot belang. Dit is tegelijkertijd een lastige opgave.

De NIX 18 campagne is hier mede opgericht. Deze willen we voortzetten en versterken. Voor het sterker beïnvloeden van deze sociale norm is meer nodig. We stellen voor een aanpak te ontwikkelen hoe de sociale norm effectief beïnvloed kan worden.

2. De verstrekkers, daarmee worden alle medewerkers en vrijwilligers bedoeld die feitelijk alcohol verstrekken, leven de regels na. Ze zijn voldoende toegerust met kennis en vaardigheden om adequaat op te treden. Het vraagt om een bedrijfscultuur waarin het naleven de norm is.

Wat hiervoor nodig is, verschilt per verstrektingskanaal en uitgangssituatie. Bij de kanalen zoals de horeca en de sportkantines is het toerusten van de verstrekkers met vaardigheden en hulpmiddelen nodig en het versterken van de norm. Er is behoefte aan goed e-learning materiaal en een programma om dit breed uit te rollen. Hulpmiddelen zijn bijvoorbeeld een ID swiper of kassahulp. Er kan geleerd worden van de programma's van de supermarkten en slijters.

Een mogelijkheid is ook om met financiële prikkels de aandacht te vergroten. Het model dat de gemeente Utrecht heeft opgezet samen met horecaondernemingen verdient navolging. Bij deze aanpak spreken gemeente en ondernemers af de naleving verhogen. Ze dragen beide bij aan de financiering, er wordt gemonitord en de resultaten teruggekoppeld en goed gedrag wordt beloond met teruggave van (een deel van) de inleg. Op deze manier draagt de 'niet-nalever' het meeste bij aan de kosten.

3. Monitoren van de naleving, evalueren en terugkoppelen.

Het meten van de naleving, ook op het niveau van afzonderlijke verstrekkingpunten (sportclubs, horecaondernemingen, slijters, supermarkten, internetbedrijven), moet een onderdeel zijn van de aanpak. Van groot belang is dat de uitkomsten snel worden teruggekoppeld met de gecontroleerden. Dat geeft aangrijpingspunten om te leren.

Complimenten als het goed gaat en bewustwording en verbeteradviezen als de naleving achter blijft.

Het is waardevol als ketens en brancheorganisaties met een eigen kwaliteitssysteem om de naleving te borgen hun systeem landelijk kunnen laten keuren. Hierdoor kan de controle-intensiteit lager zijn bij goed functionerende kwaliteitssystemen (onderdeel van risicogericht toezicht).

De monitoring dient zich ook te richten op de warenhuizen, kleine food speciaal zaken en dergelijke die alcohol verkopen.

Naast monitoring op het niveau van verstrekkingpunten kan de naleving ook landelijk gemeten worden per kanaal en mogelijk ook met verdieping voor de kanalen of regio's waar de naleving achter blijft.

4. Handhaving

Handhaving moet een vast onderdeel zijn van de aanpak. Straffen is geen doel op zich, maar is een onmisbaar onderdeel in een aanpak die daarnaast uitnodigt en stimuleert. Als niet naleven geen of onvoldoende gevoelde gevolgen heeft, wordt het heel moeilijk om een hoog nalevingniveau te bereiken.

We stellen vast dat de handhavingdruk in veel gemeenten omhoog kan en moet. Het ontbreekt nu te vaak aan een consequente toepassing van de mogelijkheden om te sanctioneren. Bij het al of niet opleggen van sancties spelen te vaak andere overwegingen een rol.

We streven naar een consequente, zichtbare en voorspelbare naleving. Als er een overtreding wordt vastgesteld wordt er gesanctioneerd. Dit kan door de handhavingaanpak vast te leggen in een protocol. Een landelijk op te stellen handreiking kan gemeenten ondersteunen bij het verplichte Preventie- en Handhavingsplan. We bekijken of door regionale samenwerking de naleving verder verstrekt kan worden. Tenslotte bekijken we of er naast bestuursrechtelijke sanctionering de strafrechtelijke route (Wet Economische Delicten) beter kan worden benut.

Gemeenten kunnen niet alleen door de toepassing van het bestuursrecht de naleving bevorderen, er zijn ook mogelijkheden om in de subsidievoorwaarden aan sportverenigingen en andere paracommerciële verstrekkers voorwaarden te stellen aan de naleving van de leeftijdsgrens.

Handhaving wordt risicogericht ingezet: de meeste inzet bij de verstrekkers met de slechtste naleving. Vanuit een risicoanalyse wordt de handhavingcapaciteit gericht ingezet. In de risicoanalyse wordt alle kennis samengebracht zoals of een verstrekker is aangesloten bij een geborgd systeem, resultaten van naleving tot nu toe, de mate waarin de jongeren het verkooppunt bezoeken. Zorgvuldig en proportioneel sanctioneren wordt beleidsmatig in de gemeenten geregeld en consequent toegepast.

5. Wetgeving

Waar nodig wordt bekeken of de wetgeving aangepast moet worden. Daarbij zal o.a. nader worden gekeken naar het strafbaar stellen van wederverstrekking en strafbaarstelling van de koper jonger dan 18 in de supermarkt. VWS wil samen met de partijen bekijken of bredere strafbaar stelling een bijdrage levert aan de naleving.

Ten aanzien van internetverkoop moet nader besproken worden of de regelgeving aanpassing behoeft, zowel voor sterke alcoholische dranken als voor zwak alcoholische dranken. Gezien de zeer lage naleving en beperkte mogelijkheden voor handhaving is het

te overwegen in ieder geval voor deze branche aan het verstrekken van alcohol de eis te verbinden dat ze een beschreven en geborgd systeem toepassen bij de verkoop.

Daarnaast wordt mede op basis van de evaluatie de Drank en Horecawet gemoderniseerd, hierbij komen o.a aan de orde de inrichtingseisen van horecaondernemingen, eisen aan het diploma Sociale Hygiëne en dergelijke.

Acties

We stellen voor de volgende acties af te spreken.

1. E-learning voor iedereen die alcohol verstrekt:

- a. E-learning lesmateriaal voor alle verstrekkers die niet beschikken over een diploma Sociale Hygiëne gericht op kennis van de regels, ondersteuning bij gedrag door verstrekkers (hoe verkoop je 'nee'). De e-learning voor het personeel van de supermarkten is recent herzien.

Er wordt vanuit één opdracht gecoördineerd door VWS voor de verschillende groepen (in ieder geval horeca en paracommercie) e-learning lespakket ontwikkeld. Voor slijters wordt de e-learning geactualiseerd.

Wie: KHN, CBL, VDN, Slijtersunie, NOC-NSF, LKVV, VWS

Kosten: 400.000,- (VWS)

- b. Communicatie campagne om het materiaal actief te verspreiden en deelname te organiseren bij de verstrekkers,

Wie: KHN, VDN, Slijtersunie, NOC-NSF, LKVV

Kosten: KHN, VDN, Slijtersunie, NOC-NSF, LKVV

- c. De medewerkers en vrijwilligers die niet beschikken over een diploma Sociale Hygiëne volgen deze training. In 2020 hebben x duizend verstrekkers de training gevolgd

Wie: KHN: 160.000 deelnemers, CBL: deelnemers, VDN: ... deelnemers, Slijtersunie: deelnemers, NOC-NSF: deelnemers, LKVV: Deelnemers

Kosten: KHN, CBL, VDN, Slijtersunie, NOC-NSF, LKVV

2. Nalevingsaanpak van gemeenten en verstrekkers

- a. Gemeenten richten risicogerichte handhaving in.

Hieronder passen de volgende activiteiten

- Handreiking Handhaving DHW. In deze handreiking wordt onder andere beschreven hoe leeftijdcontrole uitgevoerd kan worden (zoals een beschrijving hoe testkopers van 17 jaar ingezet kunnen worden), de geborgde procedures voor het sanctioneren om dat proces objectief en voorspelbaar te maken en de ruimte voor bestuurlijke bijsturing te beperken, inrichten van risicogericht toezicht. Ook de handhaving van doorschenken wordt hierin opgenomen.
- 10 gemeenten die concreet risicogericht de handhaving inrichten en extra handhavingsinspanningen leveren. De ervaringen worden gedeeld met andere gemeenten.

Wie: VNG, NVDI, VWS

Kosten: 500.000 (VWS)

- b. In de horeca: Bijvoorbeeld een aanpak zoals de gemeente Utrecht toepast samen met horecabedrijven. In 10 gemeenten wordt zo'n aanpak uitgerold.

Wie: VNG, KHN, VWS

Kosten: 80.000 VWS, 80.000 gemeenten (8000 per gemeente), 80.000 deelnemende bedrijven

- c. In de sport:

- d. Met supermarkten

Pilot voor de ontwikkeling van een periodiek systeemcontrole. Supermarkten brengen (onder toezicht van bijv een aantal GGD-regio's of de NVWA) hun naleving op orde. Onderdeel zijn periodieke controles met mysterieshoppers. Het is noodzakelijk een kwaliteitskader op te richten om de controles te ontsluiten voor de toezichthouder ten behoeve van risicogericht toezicht.

Wie: CBL, VWS, ?

Kosten: 700.000 (VWS?)

3. Campagnes

- a. NIX 18 algemeen

In de NIX 18 campagne is de expliciete koppeling aan roken en alcohol (als ondertitel van de campagne) losgelaten. De boodschap voor roken en alcohol is verschillend. De algemene NIX 18 slogan sluit roken niet uit. NIX 18 laat roken niet zien. Het laatste TV filmpje gaat expliciet in op de afspraak om geen alcoholische drank te nemen, zonder enige verbinding met roken.

Voortzetten NIX 18 campagne

Wie: VWS, NOC-NSF, KHN, CBL, GGD/GHOR (de huidige partners van NIX 18 die deelnemen aan het preventieakkoord), zijn er organisaties die willen meedoen?

Kosten: voor huidige campagne is financiering

- b. NIXzonderID: Campagne om tonen ID te bevorderen in de NIX 18 campagne.

Wie: VWS, KHN, CBL, NOC-NSF, (huidige partners), Nederlandse Brouwers, VDN, Slijterijen, LKVV

Kosten:

- c. Ontwikkelen aanpak om de sociale norm te beïnvloeden. Dit vraagt om een verkenning om tot een effectieve aanpak te komen. De aanpak zelf kan nu nog niet worden ingevuld.

Wie: Trimbosinstituut samen met de partijen aan tafel

Kosten: 100.000 (De aanpak zelf: PM post)

4. Monitoringsprogramma naleving. Landelijke monitoring wordt aantal jaren voortgezet

Wie: VWS, VNG, Slijtersunie, VDN, HKN, CBL, NOC-NSF, NVDI

Kosten: 2020: 150.000; 2022: 150.000,- (VWS)

Kosten: VWS

5. Aanpassen van de DHW. Voor de thema's zie paragraaf wetgeving.

Wie: VWS

6. Geborgde nalevingsystemen: Ketens en anderen? Hebben / ontwikkelen geborgde nalevingsystemen . Er wordt een kwaliteitstoets georganiseerd.

Wie: CBL, VDN, VNG, VWS

Kosten: 100.000 (VWS)

Onderwijs en Alcohol

De belangrijkste ambities en plannen op een rijtje

De leden van de preventietafel Onderwijs en Alcohol zien veel mogelijkheden om (problematisch en minderjarig) alcoholgebruik terug te dringen. Voor alle leeftijdsgroepen (van leerling tot student) en binnen alle onderwijstypen (van basisonderwijs tot universitair) is nog winst te behalen. In dit document doen we daar verslag van voorzien van concrete ambities en acties. Een kleine selectie:

- * De **startleeftijd** waarop jongeren gemiddeld beginnen met drinken is in 2040 idealiter gemiddeld **18 jaar**.
- * De **Middelenvrije School**, gericht op normstellend beleid over alcohol, roken en druggebruik, is in 2020 op 30% en in **2040 op 100% van de scholen** voor voortgezet onderwijs ingevoerd. In 2020 is op 25% en in **2040 op 100%** van de scholen voor voortgezet onderwijs een **Gezonde School coördinator** actief.
- * Er is in 2020 een evidence based aanbod aan **selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie** voor het **MBO** beschikbaar.

Maar waar is volgens de preventietafel Onderwijs en Alcohol de meeste gezondheidswinst te behalen? Waar zou de komende jaren extra in geïnvesteerd moeten worden? De doelgroepen **studenten** (HBO en WO) en **ouders** springen er wat ons betreft bovenuit.

Studenten

In alle steden waarin hoger onderwijs wordt aangeboden zijn in 2020 integrale actieplannen alcohol ontwikkeld. De plannen hebben tot doel om risicovol en problematisch alcoholgebruik onder studenten stevig terug te dringen. De focus ligt op de overgang naar het hoger onderwijs, 1^e en 2^e jaarstudenten en bijzondere momenten zoals de introductieperiode en de tentamentijd.

Om de actieplannen te ontwikkelen zijn op gemeentelijk niveau **werkgroepen** nodig waarin onderwijsinstellingen, studenten (i.e. studenten-, studie-, en sportverenigingen, introductiecommissies, etc.), de gemeente, de GGD en de preventieafdeling van de regionale verslavingszorginstelling vertegenwoordigd zijn.

Zijn werken aan betere monitoring van alcoholgebruik, verantwoorder schenkbeleid, het terugdringen van verkrijgbaarheid, betere vroegsignalering en een verandering van de sociale norm.

Ouders

Om ouders bij het thema te betrekken is het geven van alleen voorlichting aan ouders niet voldoende. Ervaring leert dat ouders ook met elkaar in gesprek willen over hun ervaringen en oplossingen over het alcoholgebruik van hun kind(eren), juist ook waar de opvoeding thuis raakt aan de school.

Nog aanvullen:

Onderwijs en Alcohol

Investerings

De leden van de preventietafel Onderwijs en Alcohol dragen vanuit hun reguliere werkzaamheden dagelijks bij aan het terugdringen van (problematisch en minderjarig) alcoholgebruik. Ze zetten schoolpreventieprogramma's in, werken aan het verminderen van alcoholgebruik tijdens de introductietijd of werken hard aan het realiseren van middelen vrije scholen en de inzet van Gezonde School coördinatoren. Om deze doelen te kunnen realiseren zijn op een aantal punten aanvullende middelen nodig.

Daarnaast vraagt het ontwikkelen van actieplannen alcohol in alle steden waarin hoger onderwijs wordt aangeboden om een financiële impuls. Werkgroepen moeten worden opgezet, activiteiten moeten worden ontwikkeld en uitgevoerd en hoe mooi zou het zijn als de verschillende steden van elkaar kunnen leren door jaarlijkse uitwisseling.

Een jaarlijks budget van **€2.5 miljoen** voor de komende drie jaar maakt het mogelijk om een flinke impuls te geven en de doelen en ambities in 2020 te realiseren.

Bijdragen aangeleverd door: [redacted] / [redacted] namens **GGD GHOR**, [redacted] namens **PO Raad**, [redacted] namens **Ouders & Onderwijs**, Cees-Jan Adema namens **Nederlandse Brouwers**, [redacted] namens **VO Raad**, [redacted] namens **Trimbos-instituut**, [redacted] namens **Jellinek / Verslavingskunde Nederland**, [redacted] namens **MBO Raad**, [redacted] namens **Stichting Jeugd en Alcohol**, [redacted] namens **LKVV**, Rob Bovens namens **Stichting Positieve Leefstijl**

Penvoerder: [redacted], Trimbos-instituut

Secretariaat: [redacted] en [redacted], Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Onderwijs en Alcohol

Inhoud

1.	De ambities.....	4
1.1	Verminderen van problemen	4
1.1.1	Ambities 2020	4
1.1.2	Ambities 2040	4
1.2	Verbeteren van preventie & zorg	4
1.2.1	Basisonderwijs & Speciaal Basisonderwijs	4
1.2.2	Voortgezet onderwijs & Speciaal voortgezet onderwijs.....	5
1.2.3	Middelbaar Beroepsonderwijs	5
1.2.4	Hoger Onderwijs	5
2.	De plannen.....	7
2.1	Alcoholgebruik onder leerlingen en studenten.....	7
2.2	Alcoholpreventie in het onderwijs.....	7
2.3	Basisonderwijs	8
2.3.1	Wat weten we?.....	8
2.3.2	Wat kan beter?.....	8
2.4	Voortgezet onderwijs	9
2.4.1	Wat weten we?.....	9
2.4.2	Wat kan beter?.....	10
2.5	Middelbaar Beroepsonderwijs	11
2.5.1	Wat weten we?.....	11
2.5.2	Wat kan beter?.....	11
2.6	Hoger Beroepsonderwijs & Wetenschappelijk Onderwijs.....	12
2.6.1	Wat weten we?.....	12
2.6.2	Wat kan beter?.....	13
3.	De oplossers.....	16
3.1	GGDGHOR	16
3.2	PO-Raad	16
3.3	Ouders & Onderwijs	17
3.4	Nederlandse Brouwers.....	18
3.5	VO raad	18
3.6	Trimbos-instituut	18
3.7	Verslavingskunde Nederland	19
3.8	MBO Raad.....	21
3.9	Stichting Jeugd en Alcohol	21
3.10	LKVV.....	22
3.11	Stichting Positieve Leefstijl (IkPas)	23

Onderwijs en Alcohol

1. De ambities

De preventietafel Onderwijs en Alcohol streeft een gezonde ontwikkeling van de Nederlandse jeugd na. Onder de 18 jaar past daar geen alcohol bij. Alcoholvrije basisscholen en scholen voor voortgezet onderwijs staan daarom centraal in ons plan. Daarnaast zetten we in op meer aandacht voor vroegsignalering en zorg voor kinderen die dat nodig hebben.

Voor jongvolwassenen in het MBO en hoger onderwijs zetten we in op het terugdringen van risicovol en problematisch alcoholgebruik, waaronder drinken door minderjarigen, bingedrinken en dronkenschap. Alcoholgebruik is wat ons betreft in de toekomst een minder vanzelfsprekend onderdeel van het studentenleven. Verder maken we werk van vroegsignalering en zorg voor studenten om problemen door alcohol te verminderen.

Alcoholgebruik is één van de factoren die een rol speelt bij een gezonde ontwikkeling van de jeugd. Daarom zorgen we ervoor dat de acties die worden genomen onderdeel zijn van een integrale benadering waarin ook andere gezondheidsrisico's aan bod komen.

1.1 Verminderen van problemen

1.1.1 Ambities 2020

-
-

1.1.2 Ambities 2040

- De **startleeftijd** waarop jongeren gemiddeld beginnen met drinken is in 2040 idealiter gemiddeld 18 jaar.
- Het aantal studerende jongvolwassenen dat **overmatig en/of problematisch drinkt** neemt tussen 2018 en 2040 50% af.

1.2 Verbeteren van preventie & zorg

1.2.1 Basisonderwijs & Speciaal Basisonderwijs

- In 2020 voert 75% en in 2040 100% van de basisscholen een integraal alcoholbeleid uit waarin aandacht is voor beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders).
- Basisscholen voeren vanaf 2020 ten behoeve van alcoholpreventie alleen **bewezen effectieve preventieve interventies** en initiatieven uit die (indirect) bijdragen aan het voorkomen van alcoholgebruik. (En dus geen interventies waarvan het effect niet bewezen is of contra-effectief).

Onderwijs en Alcohol

1.2.2 Voortgezet onderwijs & Speciaal voortgezet onderwijs

- De **Middelenvrije School**, gericht op normstellend beleid over alcohol, roken en druggebruik, is in 2020 op 30% en in 2040 op 100% van de scholen voor voortgezet onderwijs ingevoerd.
- Scholen voor voortgezet onderwijs voeren in 2020 ten behoeve van alcoholpreventie alleen **bewezen effectieve preventieve interventies** en initiatieven uit die (indirect) bijdragen aan het voorkomen van alcoholgebruik. (En dus geen interventies waarvan het effect niet bewezen is of contra-effectief).
- Er is in 2020 een evidence based aanbod aan **selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie** voor het voortgezet onderwijs beschikbaar.
- In 2020 is op 25% en in 2040 op 100% van de scholen voor voortgezet onderwijs een **Gezonde School coördinator** actief, als onderdeel van de Gezonde School aanpak.
- Voor het **Praktijkonderwijs** en het **Voortgezet Speciaal Onderwijs** is er in 2020 een op maat gemaakt en integraal aanbod alcoholpreventie volgens de vier pijlers beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders). Dit aanbod wordt op effectiviteit onderzocht en is in 2040 op 100% van de Praktijkscholen en scholen voor Voortgezet Speciaal Onderwijs ingevoerd.

1.2.3 Middelbaar Beroepsonderwijs

- De **Middelenvrije School**, gericht op normstellend beleid over alcohol, roken en druggebruik, is in 2020 op 10% en in 2040 op 75% van de MBO instellingen ingevoerd.
- Er is in 2020 een **integraal aanbod Gezonde Leefstijl waaronder alcoholpreventie** voor het MBO volgens de vier pijlers beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders). **Alcohol en zwangerschap** is daarbinnen één van de thema's.
- Er is in 2020 een evidence based aanbod aan **selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie** voor het MBO beschikbaar.
- Er is in 2020 een **strategische verkenning** naar gezond schoolbeleid uitgevoerd, waaronder alcoholbeleid, binnen het MBO. Daarin is in samenspraak met maatschappelijke partners (waaronder curriculum ontwikkelaars) verkend hoe een effectief alcoholschoolbeleid eruit ziet en geïmplementeerd kan worden. Daarbij is aandacht voor het welzijn van studenten en aandacht voor beroepsvaardigheden en kennis die zij ontwikkelen die van belang zijn voor het versterken van de professionaliteit van de alcoholpreventie.
- In 2020 is op 20% en in 2040 op 100% van de MBO's een **Gezonde School coördinator** actief, als onderdeel van de Gezonde School aanpak.

1.2.4 Hoger Onderwijs

- In alle steden waarin hoger onderwijs wordt aangeboden zijn **in 2020 integrale plannen** ontwikkeld tussen de onderwijsinstellingen, studenten (i.e. studenten-, studie-, en sportverenigingen, introductiecommissies, etc.), de gemeente, de GGD en de preventieafdeling van de regionale verslavingszorginstelling.
 - o De plannen hebben tot doel om risicovol en problematisch alcoholgebruik onder studenten stevig terug te dringen.

Onderwijs en Alcohol

- o De focus ligt op de overgang naar het hoger onderwijs, 1^e en 2^e jaarstudenten en bijzondere momenten zoals de introductieperiode, de tentamentijd, etc.
- Er is in 2020 een **strategische verkenning** uitgevoerd naar alcoholbeleid binnen het hoger onderwijs. Daarin is in samenspraak met maatschappelijke partners (waaronder curriculum ontwikkelaars) verkend hoe een effectief alcoholschoolbeleid eruit ziet en geïmplementeerd kan worden. Daarbij is aandacht voor het welzijn van studenten en aandacht voor beroepsvaardigheden en kennis die zij ontwikkelen die van belang zijn voor het versterken van de professionaliteit van de alcoholpreventie.

Onderwijs en Alcohol

2. De plannen

2.1 Alcoholgebruik onder leerlingen en studenten

- Tussen 2003 en 2015 is het percentage **basisschool**leerlingen dat ooit alcohol gedronken heeft, sterk afgenomen van de helft naar 13%. Ook nam in deze periode het percentage leerlingen dat dit de afgelopen maand nog heeft gedaan af, van 19% naar 2% procent¹.
- Het aantal scholieren in het **voortgezet onderwijs** dat in de afgelopen maand alcohol heeft gedronken is 25,5%. Dat is een daling ten opzichte van 2011 (38%)², maar bovengemiddeld ten opzichte van andere Europese landen³.
- Zo'n 70 a 80% van de **MBO**-ers drinkt wel eens. Studenten van het MBO hebben een milder drinkpatroon dan studenten van HBO en WO: zij drinken minder vaak en minder hoeveelheden alcohol⁴.
- Van de 17- jarige **HBO**-ers heeft 80% de afgelopen maand alcohol gedronken⁵.
- Zo'n 30% van de studenten in het **WO** is een zware drinker⁶.

2.2 Alcoholpreventie in het onderwijs

Eind 2016 is een richtlijn verschenen voor verslavingspreventie binnen het onderwijs. Op basis van wetenschappelijke inzichten geeft de richtlijn informatie over welke preventieve interventies er in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en MBO ingezet kunnen worden en welke strategieën beter achterwege kunnen blijven. Bij de beschrijving van de plannen hieronder citeren we per leeftijdscategorie de belangrijkste inzichten⁷.

Voor het Hoger Onderwijs is een dergelijke (wetenschappelijk onderbouwde) richtlijn niet aanwezig. Wel komen er voor het studiejaar 2018/2019 vier inspiratiesheets beschikbaar voor alcoholpreventie in het hoger onderwijs. Deze zijn tot stand gekomen op basis van gesprekken en ervaringen van vertegenwoordigers van introductiecommissies, studentenverenigingen, hogescholen, universiteiten, gemeenten en preventieafdelingen van instellingen voor verslavingszorg. We beschrijven de belangrijkste inzichten hieruit.

Effectieve alcoholpreventie richt zich op vier pijlers:

1. **Beleid:** bevorderen van een schoolbeleid met regels en afspraken over drinken op en rond school en op school gerelateerde activiteiten.
2. **Educatie:** evidence based voorlichting aan leerlingen over alcohol en bevorderen van de deskundigheid van docenten.
3. **Vroegsignalering:** signaleren en begeleiden van leerlingen die beginnende problemen hebben met gebruik en verwijzen van leerlingen met problematisch gebruik.
4. **Omgeving:** informatie en opvoedingsondersteuning aan ouders over alcohol en jongeren.

¹ Peilstationsonderzoek Scholieren/Leefstijlmonitor, Trimbos-instituut i.s.m. RIVM, 2015.

² Ten opzichte van het ongewogen gemiddelde in 36 Europese landen (ESPAD).

³ Van Dorsselaer, S. en Goossens, F.X. (2015). Alcohol-, tabaks- en drugsgebruik door studenten Inventarisatie van (onderzoeken naar) prevalentieschattingen onder MBO-, HBO- en WO-studenten in Nederland. Utrecht: Trimbos-instituut.

⁴ Verdurmen, J. Van Dorsselaer, S & Monshouwer, K. (2016) Middelengebruik onder studenten van 16-18 jaar op het MBO en HBO 2015. Utrecht: Trimbos-instituut.

⁵ CBS: Gezondheidsmonitor, 2013. Zware drinker: mannen 1 keer per week 6+ glazen op een dag, vrouwen 1 keer per week of meer 4+ glazen op een dag.

⁷ Velthuisen, B., Looyé, M., Van 't Klooster, B., Lammers, J & Alberti, I. (2016). Richtlijnen Verslavingspreventie binnen het onderwijs. Amersfoort: VPN / Utrecht: Trimbos-instituut

Onderwijs en Alcohol

2.3 Basisonderwijs

2.3.1 Wat weten we?

"Uit recente onderzoeken naar interventies over roken en alcohol in het basisonderwijs blijkt dat voorlichting aan leerlingen in groep 8 geen effecten heeft.

De meeste leerlingen in het basisonderwijs hebben nog geen alcohol gedronken of roken nog niet en de houding ten opzichte van alcohol en roken is overwegend negatief. Het geven van voorlichting over alcohol en roken en het toepassen van andere veelgebruikte preventiestrategieën zoals het weerbaar maken tegen groepsdruk, gericht op middelengebruik, kan zelfs een averechts effect hebben op leerlingen met een verhoogd risico.

Het versterken van algemene vaardigheden, zoals zelfcontrole, probleemoplossende vaardigheden en sociale vaardigheden, heeft wel een preventief effect. In plaats van specifieke aandacht voor roken en alcohol is het beter om de sociaal emotionele ontwikkeling van leerlingen te versterken.

De beschikbare interventies (voor de leerlingen) richten zich niet op middelenpreventie, maar op onderliggende motieven voor eventueel problematisch gebruik op latere leeftijd. Het is raadzaam aan te sluiten bij deze interventies en ons enkel te richten op voorlichting aan de ouders."⁸

Ouders dienen daarnaast goed voorbereid te zijn voor het moment dat hun kind in aanraking komt met alcohol, roken en/of drugs. Aan het einde van groep 8, ter voorbereiding op de overgang naar het voortgezet onderwijs, is een goed moment om ouders te informeren. Dit kan door middel van ouderavonden, informatiebrochures en websites voor ouders over roken en alcohol.

2.3.2 Wat kan beter?

Monitoring

GGD monitor jeugd en digitaal dossier JGZ. Jeugdgezondheidszorg brengt gezinsomstandigheden en gezondheidsrisico's in beeld om tijdig te kunnen signaleren, zowel op kindniveau als op populatieniveau. De gewenste indicatoren voor het Preventieakkoord kunnen daar (deels) in verwerkt worden. Ook kan het akkoord versterken dat de informatie die per kind, klas en school de situatie in kaart brengt, ook meer benut kan worden voor landelijke monitoring.

Weerbaarheid

In de Preventieagenda JGZ is weerbaarheid opgenomen als één van de vier pijlers. De JGZ investeert zowel in weerbaarheidstrainingen als in ondersteunen van het gezin. Versterken van de weerbaarheid helpt het kind om veilig op te kunnen groeien en om bestand te zijn tegen ongezonde verleidingen. Het Preventieakkoord kan de verdere invulling van dit thema ondersteunen. Hierbij moet ook gekeken worden naar de samenhang met de aanpak van de andere tafels (roken en overgewicht). Daarnaast is welbevinden één van de keuzethema's binnen de Gezonde School. Dit thema omvat

⁸ Velthuisen, B., Looyé, M., Van 't Klooster, B., Lammers., J & Alberti, I. (2016). Richtlijnen Verslavingspreventie binnen het onderwijs. Amersfoort: VPN / Utrecht: Trimbos-instituut

Onderwijs en Alcohol

onder andere de component weerbaarheid. Vanuit het Preventieakkoord kan de Gezonde School aanpak worden geïntensiveerd, om zo meer scholen te kunnen bereiken.

2.4 Voortgezet onderwijs

2.4.1 Wat weten we?

Leeftijd 12/13 jaar

"Als leerlingen de basisschool verlaten, hebben zij over het algemeen een negatieve norm ten aanzien van roken en alcohol drinken. Het is belangrijk deze norm in de brugklas zo lang mogelijk vast te houden.

De sociale norm blijkt belangrijk te zijn voor leerlingen in de brugklasleeftijd. Daarnaast heeft ook het versterken van algemene vaardigheden zoals zelfcontrole en probleemoplossende vaardigheden een preventief effect op het (toekomstig) alcoholgebruik van de leerlingen.

Leerlingen weerbaar maken tegen groepsdruk ten aanzien van middelengebruik (sociale beïnvloeding) is minder zinvol in deze leeftijdsfase. In de vroege adolescentie worden relaties met leeftijdsgenoten steeds belangrijker. Jongeren willen geaccepteerd worden door hun leeftijdsgenoten en zich niet afwijkend gedragen van de groep.

Ouders blijken een cruciale rol te spelen bij alcoholgebruik en roken van hun kinderen. Ouders dienen (in dezelfde periode als de leerlingen) te worden voorgelicht, zodat zij een duidelijke norm kunnen stellen voor hun kind.

Over de effectiviteit van de inzet van ervaringsdeskundigen in de klas is weinig bekend. Het onderzoek van Rutten et al. (2016) is één van de weinige. Uit een inventarisatie naar de effectiviteit van de inzet van rolmodellen komen een aantal voorwaarden en kenmerken naar voren (De Gee et al., 2015) voor de inzet van rolmodellen, waaronder ervaringsdeskundigen: de 'match' tussen het rolmodel en het onderwerp is van essentieel belang; om de identificatie verder te versterken moet het rolmodel heel dichtbij de doelgroep staan wat betreft leeftijd, achtergrond en moet de doelgroep de boodschap van het rolmodel op zichzelf kunnen betrekken ('het kan mij ook overkomen'). Bij de inzet van een ervaringsdeskundige is het belangrijk om de preventieboodschap niet waarschuwend te brengen."⁹

Leeftijd 13/16 jaar

"In de midden-adolescentie worden normen en waarden voornamelijk beïnvloed door leeftijdsgenoten. Jongeren durven meer risico's te nemen in het bijzijn van hun vrienden. Dit komt omdat er tijdens de ontwikkeling van de hersenen in het midden van de adolescentieperiode een grotere gevoeligheid voor druk van de omgeving ontstaat. Universele preventie gericht op middelengebruik in deze leeftijdsfase werkt alleen als er tegelijkertijd duidelijke stimuli in de omgeving van de adolescent zijn met de norm dat drinken, roken en drugs gebruiken niet normaal is. Het gaat hierbij om duidelijke regels stellen door ouders en beleidsregels op school en op de sportvereniging, die roken en drinken ontmoedigen.

⁹ Velthuisen, B., Looyé, M., Van 't Klooster, B., Lammers, J & Alberti, I. (2016). Richtlijnen Verslavingspreventie binnen het onderwijs. Amersfoort: VPN / Utrecht: Trimbos-instituut

Onderwijs en Alcohol

Leerlingen weerbaar maken tegen groepsdruk ten aanzien van middelengebruik is minder zinvol in deze leeftijdsfase. In de midden adolescentie is de relatie met leeftijdsgenoten heel belangrijk voor jongeren. Jongeren willen geaccepteerd worden door hun leeftijdsgenoten en zich niet afwijkend gedragen van de groep.”¹⁰

Leeftijd 16/18 jaar (Voortgezet onderwijs en MBO)

“In de late adolescentie wordt de persoonlijke identiteit steeds belangrijker en zijn jongeren minder gevoelig voor groepsdruk. De sociale invloedbenadering is effectief in deze periode. Met de sociale invloedbenadering wordt bedoeld dat jongeren bewust worden gemaakt van de sociale invloeden van anderen die aanzetten tot het gebruik van middelen, zodat zij zich tegen deze invloeden kunnen wapenen.

Sociale norm interventies zijn ook effectief in de late adolescentie. Met sociale norm interventies worden zowel interventies bedoeld waarin mispercepties van het middelengebruik van leeftijdsgenoten worden gecorrigeerd, als interventies waarbij jongeren hun eigen middelengebruik vergelijken met dat van anderen.

Door de verdere ontwikkeling van de hersenen zijn late adolescenten steeds beter in staat vooruit te denken en impulsen te beheersen. Schoolprogramma's die ontwikkeling van deze vaardigheden stimuleren lijken effectief in het verminderen van schadelijk middelengebruik.

De invloed van ouders op de keuzes die hun kinderen maken is in deze leeftijdsgroep nog steeds groot, bijvoorbeeld door regels en afspraken te maken en in gesprek te blijven.”¹¹

2.4.2 Wat kan beter?

Naast voorlichten is ook het gesprek met ouders van belang. Bij het thema alcoholpreventie is er een grote overlap tussen ouders thuis en het beleid van de school. Als scholen en ouders gezamenlijk invullen welke aanpak het beste bij de school past zorgt dat voor groter draagvlak en effectiviteit in de aanpak van overmatig alcoholgebruik.

Monitoring

GGD: gebruik van E-movo en digitaal dossier JGZ

Implementatie

Schoolbeleid (gezonde school) kan een preventief effect hebben. Er zijn goede voorbeelden maar de implementatie blijft achter. De Gezonde School moet ieder jaar scholen afwijzen die dan ook geen Ondersteuningsaanbod krijgen. Deze financiële prikkel en de ondersteuning vanuit de GGD helpt scholen op weg naar het behalen van het themacertificaat. Met extra middelen kan de Gezonde School meer scholen bereiken.

Signalering

Signalering van problemen door JGZ, mn bij adolescentensprekkuur. Dit gesprek is op geleide van de scholier. De JGZ onderzoekt met de jongere wat de mogelijkheden zijn

¹⁰ Velthuisen, B., Looyé, M., Van 't Klooster, B., Lammers, J & Alberti, I. (2016). Richtlijnen Verslavingspreventie binnen het onderwijs. Amersfoort: VPN / Utrecht: Trimbos-instituut

¹¹ Velthuisen, B., Looyé, M., Van 't Klooster, B., Lammers, J & Alberti, I. (2016). Richtlijnen Verslavingspreventie binnen het onderwijs. Amersfoort: VPN / Utrecht: Trimbos-instituut

Onderwijs en Alcohol

om de eigen problemen aan te pakken. Het Preventieakkoord kan worden ingezet om in kaart te brengen of de handelingsopties vervolgens voldoende beschikbaar zijn.

Selectieve preventie

Voor selectieve preventie, gericht op risicogroepen leerlingen zou uitgewerkt kunnen worden of en hoe de JGZ de aanpak bij incidentele overtreding van de leeftijdsgrens beter kan worden betrokken, vergelijkbaar met steun van de JGZ zoals bij leerplichtverzuim. Deze aanpak is deels onderwijsgerelateerd (informatie en voorlichting) en deels gekoppeld aan vroegsignalering van problematisch alcoholgebruik. Deze aanpak zou in samenwerking met HALT en verslavingszorg kunnen worden ontwikkeld.

2.5 Middelbaar Beroepsonderwijs

2.5.1 Wat weten we?

"In de late adolescentie wordt de persoonlijke identiteit steeds belangrijker en zijn jongeren minder gevoelig voor groepsdruk. De sociale invloedbenadering is effectief in deze periode. Met de sociale invloedbenadering wordt bedoeld dat jongeren bewust worden gemaakt van de sociale invloeden van anderen die aanzetten tot het gebruik van middelen, zodat zij zich tegen deze invloeden kunnen wapenen.

Sociale norm interventies zijn ook effectief in de late adolescentie. Met sociale norm interventies worden zowel interventies bedoeld waarin mispercepties van het middelengebruik van leeftijdsgenoten worden gecorrigeerd, als interventies waarbij jongeren hun eigen middelengebruik vergelijken met dat van anderen.

Door de verdere ontwikkeling van de hersenen zijn late adolescenten steeds beter in staat vooruit te denken en impulsen te beheersen. Schoolprogramma's die ontwikkeling van deze vaardigheden stimuleren lijken effectief in het verminderen van schadelijk middelengebruik.

De invloed van ouders op de keuzes die hun kinderen maken is in deze leeftijdsgroep nog steeds groot, bijvoorbeeld door regels en afspraken te maken en in gesprek te blijven."¹²

2.5.2 Wat kan beter?

Monitoring

Periodiek in kaart brengen stand van zaken van alcoholgebruik in het MBO

GGD: monitor jeugd t/m 18 en volwassenen 18+.

Beleid

Schoolbeleid gericht op alcoholmatiging is per school geregeld. Sommige scholen pakken dat integraal op in combinatie met Gezonde school. De aanwezigheid van jeugdartsen op het MBO varieert sterk per regio. Op de ene MBO is wekelijks iemand vanuit de jeugdgezondheidszorg aanwezig voor alle leerlingen, op een andere MBO kunnen alleen de leerlingen tot 18 jaar worden gezien; dat is ongeveer een derde van het totale aantal leerlingen. En weer elders is de JGZ nog niet betrokken. Gezien de ernst van de problemen die onder MBO-jongeren voorkomen is het wenselijk om de effecten van de

¹² Velthuisen, B., Looyé, M., Van 't Klooster, B., Lammers, J & Alberti, I. (2016). Richtlijnen Verslavingspreventie binnen het onderwijs. Amersfoort: VPN / Utrecht: Trimbos-instituut

Onderwijs en Alcohol

aanwezigheid van jeugdartsen op elk MBO nader te onderzoeken en mee te nemen in de langetermijn aanpak van gezonde leefstijl bij jongvolwassenen.

Alcohol en zwangerschap

Alcohol is slecht voor vruchtbaarheid van mannen en vrouwen. De vruchtbaarheid kan al verminderen bij één glas alcohol per dag. Bij meer alcohol wordt dat risico groter. Kinderen krijgen wordt daardoor moeilijker. Als je drinkt vóór de zwangerschap heb je meer kans op een miskraam. Hoe meer beide partners drinken, des te groter het risico op een miskraam. Risico's voor drinken tijdens de zwangerschap zijn: een te vroeg geboren baby, laag geboortegewicht, schade aan hersenen of andere organen van de baby, kans op het Foetal Alcohol Spectrum Disorder (FASD). Alcohol tijdens de zwangerschap is tot nu toe geen onderwerp geweest binnen preventieactiviteiten binnen het onderwijs. Hier dient in de toekomst meer aandacht voor te zijn.

2.6 Hoger Beroepsonderwijs & Wetenschappelijk Onderwijs

2.6.1 Wat weten we?

Instellingen voor hoger onderwijs vormen een belangrijke vindplaats voor jongeren en jongvolwassenen en de setting lijkt zich te lenen voor preventie. Aan alcoholgebruik ligt altijd een combinatie van factoren ten grondslag. Goed alcoholbeleid is dus nooit alleen gericht op het individu. Waarop dan wel? We onderscheiden vier componenten:

1. Visie en samenwerking: laat het niet bij eenmalige activiteiten.
2. Beschikbaarheid van alcohol: beperk het, zorg voor verantwoorde verstrekking, duidelijke regelgeving en naleving.
3. Communicatie en educatie: Beïnvloeden van de sociale norm en deskundigheidsbevordering.
4. Signaleren en begeleiden van problemen door alcohol: bied zorg en verwijs door.

Kosten voor de onderwijsinstelling

In de Maatschappelijke kosten-batenanalyse alcohol berekent het RIVM wat in het hoger onderwijs de jaarlijkse kosten zijn van studievertraging of -uitval als gevolg van alcoholgebruik:

- Jaarlijks zijn er in Nederland in het hbo 64.000 studenten die studievertraging oplopen of zonder diploma met hun studie stoppen. In het wo zijn dit er 26.000.
- Van de studenten in Nederland is 25,9% (hbo) tot 29,8% (wo) zwaar drinker. Zij drinken minstens één keer per week ten minste 4 (vrouwen) of 6 (mannen) glazen alcohol op een dag.
- Het aandeel alcohol in de studievertraging wordt gemiddeld geschat op 20%.
- De jaarlijkse kosten van studievertraging voor de onderwijsinstelling worden geschat op 9.813 euro (hbo) of 8.900 euro (wo) per student.
- Studievertraging of -uitval als direct gevolg van zwaar drinken kost het hbo dus jaarlijks 32,5 miljoen euro en 13,8 miljoen euro in het wo, op jaarbasis.

Samen beleid maken

Ontwikkel alcoholbeleid in overleg met de;

- onderwijsinstellingen
- studenten (via verenigingen, introductiecommissies, etc.),

Onderwijs en Alcohol

- gemeente,
- GGD,
- preventieafdeling van de regionale verslavingszorginstelling.

De onderwijsinstellingen zijn verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van de nieuwe studenten, en ze kunnen ondersteunen op organisatorisch en financieel vlak. Gemeenten spelen een belangrijke rol in het lokale uitgaansleven waar veel studenten zich bevinden. Verslavingszorginstellingen en GGD-en hebben veel kennis bij het opstellen van alcoholbeleid, deskundigheidsbevordering, monitoring en preventie.

Alcohol op de onderwijsinstelling

Het schenken van alcohol kan binnen verschillende settings op een onderwijsinstelling een rol spelen. Voor elk van deze settings moeten afspraken worden opgenomen in het beleid.

- feestelijke bijeenkomsten zoals de opening van het academisch jaar, de introductietijd, afstudeerbijeenkomsten, promoties, personeelsactiviteiten, bijeenkomsten met besturen van verenigingen, een biercantus
- onderwijsactiviteiten, zoals studiereizen, introductiekampen, lezingen, stages, studieopdrachten in horeca-settings
- locaties met een horecavergunning, zoals sportaccommodaties, culturele voorzieningen, kantines
- informele settings, zoals ruimtes op de universiteit waar studieverenigingen gebruik van maken en waarvoor zij zelf alcohol inkopen bij een supermarkt.
- de campus, waar specifiek alcoholbeleid nodig is omdat studenten hier niet alleen leren maar ook wonen en ontspannen, en er meestal voorzieningen zijn als supermarkt en horeca.

Effectieve interventies

Er is relatief veel wetenschappelijk onderzoek gedaan naar alcoholinterventies onder studenten in het hoger onderwijs. Daaruit valt op te maken dat relatief korte interventies voor deze doelgroep al impact kunnen hebben op kennis, houding, normen en intentie om te drinken. Componenten die de effectiviteit van een interventie verhogen zijn gepersonaliseerde normatieve feedback en matigingsstrategieën, aangevuld met informatie over schade beperkende maatregelen en het ter discussie stellen van verwachtingen (*beliefs*) omtrent alcoholgebruik. De korte interventies kunnen zowel face to face als per computer worden aangeboden, elke aanpak heeft zijn specifieke voordelen. Via computergestuurde interventies kunnen tegen lagere kosten meer mensen bereikt worden, ook groepen die traditioneel niet zo makkelijk bereikt worden met alcoholinterventies: vrouwen, zware drinkers en jonge mensen. De effecten zijn weliswaar niet heel groot maar door de kracht van de massa is de gezondheidswinst niet te verwaarlozen. Face to face interventies zijn echter effectiever, vooral bij vrouwen en zware drinkers.

2.6.2 Wat kan beter?

Studentenmonitor hoger onderwijs

Er is momenteel weinig informatie bekend over specifiek drinkgedrag onder studenten. Ook is er nog niet veel bekend over de kennis, houding en drijfveren ten aanzien van alcoholconsumptie in het algemeen en overmatige alcoholconsumptie in het bijzonder.

Onderwijs en Alcohol

Toch is het belangrijk hier meer te weten over te komen, enerzijds om te weten welke interventies kansrijk zijn en ook om te zien of er in de loop van de komende jaren verandering plaatsvindt.

Middels een landelijke monitor periodiek in kaart brengen stand van zaken van alcohol- en drugsgebruik onder studenten in het hoger onderwijs. Prevalentie van gebruik, setting, motivatie, attitudes en sociale normen worden meegenomen. Deels naar Vlaams voorbeeld, waar alle instellingen voor hoger onderwijs aangesloten zijn bij een monitor middelengebruik onder studenten.

Studentenmonitor ziekenhuizen

Monitoring van aantal studenten dat in het ziekenhuis terechtkomt na overmatig alcoholgebruik.

Beperken beschikbaarheid

Het beperken van de beschikbaarheid van alcohol is een effectieve manier om alcoholgebruik te beïnvloeden. Bijvoorbeeld door het verkorten van schenktijden, het verhogen van de prijzen of het beperken van het aanbod. Ook in het activiteitenaanbod zijn stappen mogelijk: organiseer activiteiten die alcoholvrij zijn of spellen die niet draaien om het drinken van alcohol.

Impliciete normen

Sommige studenten drinken alcohol door sociale druk die ze voelen om mee te doen. Vaak drinken ze meer dan ze zouden willen. Help ze door deze norm niet te bekrachtigen. Draag uit dat alcohol drinken niet verplicht is, dat dronkenschap niet de norm is en voer dat door in alle communicatie. Bijvoorbeeld door:

- alcohol niet centraal te stellen in de promotie en communicatie rond feesten
- de sociale druk om alcohol te drinken tijdens borrels weg te nemen
- een gevarieerd aanbod laag-alcoholhoudende dranken en alcoholvrije dranken aan te bieden
- overmatig alcoholgebruik niet te romantiseren
- geen verantwoording te vragen aan leden die niet drinken
- tafel- en wandtaps af te schaffen, verbouwingen vormen daarbij bijvoorbeeld een goed momentum

Introductiecommissies

Belangrijke punten voor introductiecommissies zijn:

- handhaving van NIX18 – leg ook verantwoordelijkheden vast
- schenktijden van alcohol – beperk het zoveel mogelijk tot de avond
- prijsstelling, dus niet goedkoper dan fris – let ook op het soort alcohol
- assortiment – zorg voor aantrekkelijke alcoholvrij alternatieven
- reclame/sponsoring van alcoholmerken
- alternatieve subsidie bij onderwijsinstellingen

Training in signaleren en bespreken van riskant middelengebruik

Studieadviseurs of decanen roepen studenten met een dreigende of al aanwezige studieovertraging op gesprek. Zij verwijzen eventueel door naar de psycholoog of studenten zoeken op eigen initiatief contact. De rol van middelengebruik bij

Onderwijs en Alcohol

studievertraging of psychische problemen wordt echter lang niet altijd herkend. Studieadviseurs (her)kennen niet altijd de signalen of vinden het lastig om middelengebruik ter sprake te brengen bij jongvolwassenen. Aanbieden van scholing aan personeel (docerend personeel, studiebegeleiders, zorgprofessionals) van hogeronderwijsinstellingen om zo te kunnen signaleren, begeleiden of tot motiverende gespreksvoering over te gaan wat betreft middelengebruik.

Training van barpersoneel

Achter de bar van de studentenverenigingen staan vrijwilligers, in de praktijk blijken dit vaak eerstejaars te zijn. Het volgen van een IVA-training is voor deze vrijwilligers verplicht. De IVA-training is op meerdere websites online te volgen. Het face-to-face uitvoeren van de IVA-training verdient de voorkeur boven de online training. Vaardigheden zoals weigeren om door te schenken aan dronken ouderejaars kunnen bij een face-to-face training aan de orde komen.

Drankspelletjes

Drankspelletjes stimuleren drankgebruik en binge-drinken. De uitdaging is om andere spellen te bedenken die de sfeer losser maken. De introductiecommissie kan bijvoorbeeld activiteiten aanbieden met een competitie-element erin.

Aanpak introductieperiode

Landelijk plan ontwikkelen voor alcoholpreventie tijdens introductieperiode. Onder andere met standaard voorlichting voor en training van mentoren, informatie voor studenten, tegengaan van drankspelletjes, etc.

Samenwerking

De lijntjes korter trekken tussen enerzijds gezondheidsinstellingen en anderzijds studentenverenigingen, hogeronderwijsinstellingen, studieverenigingen etc.

- Het instellen van een vaste contactpersoon vanuit de preventieafdeling van de IVZ die een band kan opbouwen met de studentenverenigingen, zodat bestuursleden weten waar ze om hulp kunnen vragen. Vergroten van vertrouwen is hierbij een belangrijke stap.
- Studentenverenigingen wijzen een bestuurslid aan dat contactpersoon wordt voor alle zaken rond studentenwelzijn. Deze persoon kan communicatie onderhouden met de contactpersoon vanuit de IVZ.
- Aan het begin van hun zittingstermijn (start studiejaar) hebben studentenbestuurders standaard een afspraak met de contactpersoon van de IVZ. Hierin is onder meer plaats voor een korte voorlichting in herkennen van riskant middelengebruik.

Voorlichting

Uitbreiden van voorlichtingsmogelijkheden op hogeronderwijsinstellingen. Besteed ook op een universiteit/hogeschool aandacht aan problematisch alcoholgebruik.

Onderwijs en Alcohol

3. De oplossers

In voorgaande twee hoofdstukken is het probleem uiteengezet en hebben de betrokkenen aan de preventietafel Onderwijs & Alcohol uiteengezet waar ze verbetermogelijkheden zien. In dit hoofdstuk staat per deelnemer aangegeven welke extra bijdrage zij gaan leveren.

N.B. Het is goed om te benadrukken dat bij onderstaande acties het accent ligt op extra inspanningen. Veel van de ondergenoemde organisaties werken binnen de onderwijssetting reeds lange tijd en middels een uitgebreid pakket aan de preventie van alcohol. Vanwege de leesbaarheid zijn niet al deze activiteiten hieronder beschreven, maar vooral de extra activiteiten die de komende jaren worden ingezet.

3.1 GGDGHOR

Wij denken als GGD-en op het gebied van voorlichting/onderwijs aan de volgende acties:

- Dat alle VO/MBO/HBO-scholen integraal alcoholbeleid voeren, ondersteund door GGD-adviseur gezonde school zoals geen alcoholgebruik tijdens school-contactmomenten (dus ook niet door leerkrachten), faciliteren dat ouders (vooral van VO en MBO) met elkaar contact hebben over alcoholgebruik, afspraken over voorlichting (Gezonde school is nu vrijwillig, en blijft belangrijk dat scholen zelf gemotiveerd zijn, maar elke VO/MBO-school zou wel aan moeten geven welke voorlichting en andere acties zij doen om alcoholgebruik bij de jeugd tegen te gaan), Waar mogelijk inhoudelijke samenwerking met Stichting Jeugd en Alcohol.
- Dat bij adolescentencontact van de Jeugdgezondheidszorg alcoholvoorlichting wordt gegeven, daar zou extra inzet voor nodig zijn of extra middelen vanuit Nix<18.
- JGZ-selectieve preventie voor risicoleerlingen – jeugd met (alcohol-)problematiek oproepen en op de rit helpen, ism HALT, st jeugd en alcohol en verslavingszorg.

Randvoorwaarde

- Betrokkenheid van gemeenten (VNG).
- Extra middelen om werkwijze en deskundigheid te verspreiden.

3.2 PO-Raad

- Onder de vlag van de Gezonde School versterkt de PO-Raad gezondheidsbevordering in het basisonderwijs. De Gezonde School aanpak is wetenschappelijk onderbouwd en bevat 8 thema's die zijn afgestemd op de vragen en behoeften van scholen. Alcoholpreventie maakt hier onderdeel van uit, binnen het thema Roken & Alcohol. Belangrijk voor de Gezonde School aanpak is om aan te sluiten bij thema's die in de scholen leven (vraaggestuurd). Hiermee worden scholen ondersteund in het maken van keuzes die aansluiten bij de behoefte van de school, leerlingen, ouders, samenleving en politiek. Gezien de ambities van het preventieakkoord is de infrastructuur en de bekendheid van de Gezonde School een logische keuze om op te investeren voor het onderwijsveld.

Onderwijs en Alcohol

- Via de Gezonde School aanpak worden scholen blijvend gefaciliteerd door hen bewezen effectieve interventies aan te bieden. De ontwikkelde digitale ondersteuning op www.gezondeschool.nl is voor iedereen te vinden; daarnaast wordt via jaarlijkse ondersteuningsrondes ingezet op extra ondersteuning via de Gezonde School adviseur (vanuit de GGD) en de Gezonde School coördinator (vanuit de school). De Gezonde School aanpak ondersteunt scholen in het basisonderwijs bij het integraal werken aan tabaks- en alcoholpreventie. Aandachtspunt binnen Gezonde School is de kwetsbare groep leerlingen en soms ook hun ouders in het speciaal (basis)onderwijs.

3.3 Ouders & Onderwijs

Om ouders bij het thema te betrekken is het geven van alleen voorlichting aan ouders niet voldoende. Ervaring leert dat ouders ook met elkaar in gesprek willen over hun ervaringen en oplossingen over het alcoholgebruik van hun kind(eren), juist ook waar de opvoeding thuis raakt aan de school. Een 'Goed Gesprek!' is een gesprek over schoolzaken met en voor ouders. Hiermee biedt Ouders & Onderwijs ouders de gelegenheid op een georganiseerde, laagdrempelige en tegelijkertijd informele manier met elkaar in gesprek te gaan over het onderwijs van hun kind(eren). Dit format kan ook ingezet worden om ouders over het thema alcoholpreventie via het onderwijs. Door elkaar vragen te stellen en ervaringen te delen, horen ouders hoe het kan. Bovendien bieden de uitkomsten van gesprekken input voor het maken van beleid ten aanzien van alcoholpreventie op scholen.

<https://www.oudersonderwijs.nl/over-ons/samenwerking-met-ouders/kind-op-school-goed-gesprek/>

Ambities

- Ouders weten wat zij rond thema alcohol van school mogen verwachten.
- Ouders bekend maken met actualiteit rond alcohol en onderwijs.
Ouders actief laten meedenken over invulling hoe school als gemeenschap (team, ouders, leerlingen) vorm geeft aan gezonde leefstijl en in het bijzonder rond gebruik en voorlichting over genotsmiddelen.
- Ouders in de medezeggenschapsraad dragen via hun bevoegdheden actief bij aan beleid hierover op school.
- Peilen wat onder ouders leeft op thema onderwijs en alcohol.

Ouders & Onderwijs kan bijdragen door:

- Artikelen over wat ouders van school mogen verwachten rond thema alcohol in kennisbank/website van Ouders & Onderwijs.
- Actuele berichten over thema alcohol (in relatie tot onderwijs) op website plaatsen en die verspreiden via Update (nieuwsbrief) en andere social media.
- Peiling onder ouders over thema onderwijs en alcohol.
- MR-en informeren en stimuleren over thema alcohol en actief het gesprek te voeren op school en afspraken voor beleid te maken.
- Ambassadeurs van Ouders & Onderwijs wijzen op het thema alcohol en onderwijs. Ambassadeurs kunnen het thema in gesprekstafels met ouders inbrengen.

Onderwijs en Alcohol

3.4 Nederlandse Brouwers

- Vereniging Nederlandse Brouwers gaat in overleg met de universiteiten.
- De brouwers werken actief met studentenverenigingen samen om de ambities zoals genoemd door de LKVV te realiseren. Daaronder vormen de IVA-tool, de beschikbaarheid en acceptatie van alcoholvrij bier bij studenten en voorlichting belangrijke aandachtspunten.
- De brouwers willen in samenwerking met studentenorganisaties, universiteiten, gemeenten en gezondheidsorganisaties werken aan een code verantwoorde alcoholverstrekking op studenten- en studieverenigingen.

3.5 VO raad

Onder de vlag van de Gezonde School versterkt de VO-raad gezondheidsbevordering in het voortgezet onderwijs op de 8 kerngebieden alcohol maakt hier deel van uit. Belangrijk voor Gezonde School is om aan te sluiten bij thema's die het meest in de scholen leven. Hiermee worden scholen ondersteund in het maken van een keuze die aansluit bij de behoefte van ouders, samenleving en politiek. Wij hebben in het project gezonde school een leerlijn ontwikkelt voor gezonde leefstijl waar genotsmiddelen deel van uitmaakt. Link naar de leerlijn:

Het uitproberen van alcohol past bij de experimentele fase van leerlingen in het voortgezet onderwijs. Binnen de afgelopen ondersteuningsrondes van Gezonde School hebben scholen aangegeven behoefte te hebben aan educatiemiddelen en ondersteuning op het gebied van alcohol. Via Gezonde School worden scholen hierin blijven gefaciliteerd door hen kwalitatief goede activiteiten aan te bieden. De ontwikkelde digitale ondersteuning is voor iedereen te vinden, in de deskundigheidsbevordering van de Gezonde School adviseur en Gezonde School coördinator zullen deze middelen een plek krijgen. Gezonde School ondersteunt scholen in het voortgezet onderwijs bij het middelenvrij maken van scholen door een integrale aanpak op dit thema.

3.6 Trimbos-instituut

Het Trimbos-instituut is het kennisinstituut op het gebied van de geestelijke gezondheid en alcohol-, tabaks- en drugsgebruik. Het Trimbos-instituut is reeds meer dan 20 jaar actief op het gebied van alcoholpreventie in het onderwijs middels het preventieprogramma *De Gezonde School en Genotmiddelen*.

De Gezonde School en Genotmiddelen is beschikbaar voor het (speciaal) basisonderwijs tot en met het hoger beroepsonderwijs. Naast voorlichting aan leerlingen is er aandacht voor een goed schoolbeleid en het betrekken van ouders. Ook is er binnen het programma speciale aandacht voor het signaleren en begeleiden van leerlingen die problematisch alcohol of drugs gebruiken. Deze gezamenlijke aanpak op school maakt jongeren weerbaar op het gebied van alcohol.

Het Trimbos-instituut heeft de ambitie om zich ook de komende 20 jaar in te blijven zetten voor alcoholpreventie binnen het onderwijs. We doen aan visie- en materiaalontwikkeling, implementeren de interventies en onderzoeken of ze effectief zijn. Naast deze 'reguliere' activiteiten hebben we hieronder een aantal speciale actiepunten opgesteld voor de komende jaren.

Onderwijs en Alcohol

Alcoholvrije Scholen

We gaan meer werk maken van alcoholvrije scholen. Bijna alle ouders van pubers (97%) vinden dat scholen rookvrij en alcoholvrij moeten zijn¹³. De huidige situatie is echter dat het overgrote deel van de scholen dat niet is. Uit onderzoek van STAP blijkt dat slechts 38 van de 645 scholen voor voortgezet onderwijs in Nederland het keurmerk Alcoholvrije School hebben. Op deze scholen is een duidelijk alcoholbeleid, gericht op leerlingen, personeel en ouders. Alle schoolse activiteiten, waaronder kerstborrels, studiereizen en schoolfeesten zijn dan alcoholvrij. Hierdoor wordt de norm gesteld dat de school een pedagogische en beschermende omgeving is voor kinderen, waar alcohol niet thuis hoort.

Selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie

Ontwikkelen van aanbod voor selectieve en geïndiceerde alcoholpreventie voor het voortgezet onderwijs.

Praktijkonderwijs en het Voortgezet Speciaal Onderwijs

Voor het Praktijkonderwijs en het Voortgezet Speciaal Onderwijs is er in 2020 een op maat gemaakt en integraal aanbod alcoholpreventie volgens de vier pijlers beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders).

MBO

Er is in 2020 een integraal aanbod alcoholpreventie voor het MBO volgens de vier pijlers beleid, educatie, vroegsignalering/zorg en de omgeving (waaronder ouders).

Alcohol en zwangerschap

Het voornemen is het thema alcohol en zwangerschap mee te nemen binnen de toekomstige interventies van DGSG voor het MBO en HBO/WO om zodoende toekomstige ouders te informeren over de risico's van alcohol voor en tijdens de zwangerschap.

3.7 Verslavingskunde Nederland

Het verstevigen van alcoholbeleid in het onderwijs en in bijzonder op HBO/WO. De preventieafdelingen van Verslavingskunde Nederland houden zich bezig met diverse interventies die worden uitgevoerd in het VO, MBO, HBO en WO. Op het gebied van alcoholpreventie worden in het voortgezet onderwijs en MBO grote regionale verschillen gezien in de implementatie. Vroeg signalering van problematisch gebruik en binge drinken bij beginnende drinkers (16-18 jaar) blijft een belangrijk aandachtspunt. In het HBO en WO onderwijs is het preventieve aanbod nog zeer beperkt, terwijl het alcoholgebruik daar hoog ligt.

Het VKN zet zich in voor een integrale aanpak die zich richt op zowel de studenten zelf, de onderwijsinstellingen, de studentenverenigingen als de bestaande zorgstructuren waar studenten gebruik van maken. De introductie periode is een kansrijk moment voor de implementatie van een dergelijke aanpak.

De aanpak tijdens de UIT-week in Utrecht is hier een goed voorbeeld van.

De instelling voor verslavingszorg, het Trimbos instituut, de introductiecommissie en de onderwijsinstellingen werken daar samen waarbij verschillende type interventies onderdeel uitmaken van dezelfde aanpak:

¹³ Peilstationsonderzoek Ouders 2015, Utrecht: Trimbos-instituut

Onderwijs en Alcohol

- A. Bewustwording van de risico's en voorlichting aan eerstejaars studenten.
Hiervoor kan ingezet worden op peer-to peer voorlichting tijdens de feesten en op studenten infomarkten die binnen het kader van de introductietijd georganiseerd worden. Andere mogelijkheid is het organiseren van een lezingen of zelfs een symposium. In samenwerking met de verenigingen worden voorlichtingsbijeenkomsten georganiseerd voor de eerstejaars leden.
- B. Alcohol- en drugsbeleid en handhaving daarvan.
Binnen het samenwerkingsverband met de introductiecommissie zelf kan al tijdens de eerste gesprekken aandacht besteedt worden aan het beleid, de communicatie over en wijze van handhaving. Een belangrijk onderdeel voor de handhaving van de drank- en horeca wet zijn de trainingen voor het barpersoneel of de barvrijwilligers, waarbij een fysieke training de sterke voorkeur heeft.
- C. Tijdens een verplichte training voor de begeleiders (ouderejaars studenten) van de eerstejaars studenten tijdens de activiteiten die vallen onder de introductiecommissie kan aandacht besteed worden aan:
 - a. Bewustwording risico's
 - b. Beleid: afspraken, handhaving, omgaan met weerstand (ook in het kader van NIX18)
 - c. Normsetting en vroegsignalering riskant gebruik

Het VKN streeft er naar een dergelijke integrale aanpak op meerdere gebieden en in meerder studentensteden op te zetten. Hiervoor zullen mogelijk nieuwe samenwerkingsverbanden en interventies opgezet of verder geïntensiveerd moeten worden. Terugkomende onderdelen zijn:

- a. Bewustwording van de risico's bij studenten.
- b. Alcohol- en drugsbeleid dat goed gehandhaafd wordt.
- c. Normen en vroege opsporing van problemen.
- d. Drempel verlagen naar geïndiceerde preventie en/of zorgaanbod indien nodig

Verbeterpunten die een belangrijke voorwaarde zijn voor een succesvolle aanpak:

- Om het risicogedrag te verminderen is er naast het bereiken van de studenten, meer kennis nodig over de specifieke risicogedragingen binnen verschillende subgroepen. Ook waar het gaat om het inzetten op het afzwakken van de drinkcultuur zal een verbeterd inzicht in die cultuur en onderliggende factoren en beliefs nodig zijn. Als onderbouwing voor effectieve communicatie zal bovendien onderzoek gedaan moeten worden naar de relevante en beïnvloedbare gedragsdeterminanten.
- Verbeteren van de monitor naar riskant alcoholgebruik onder scholieren en studenten. Middels de ontwikkeling en implementatie van een korte screener kan problematisch gebruik tijdig gesignaleerd worden.
- Heroriëntatie van de rol van verslavingspreventie in het onderwijs. Verbeteren van de toeleiding naar psycho-educatie en/of verslavingszorg. Hierbij aanhakend bij studie-uitval of spijbelen. Bekend maken van het aanbod en deskundigheidsbevordering onder studiebegeleiders, studentpsychologen en decanen speelt hierbij een belangrijke rol. De ontwikkeling van een aanbod voor

Onderwijs en Alcohol

lichtere jonge drinkers en een webportal met online tools specifiek voor HBO/WO zou hier verder aan bij kunnen dragen.

Hiervoor is nodig:

- a. Nauwe samenwerking met onderwijs, leerplichtambtenaren en in bijzonder HBO/WO instellingen en studentenverenigingen.
- b. Voor ontwikkeling screener, aanbod, portal, onderzoek, evaluatie en de monitor is financiering nodig.

Verslavingskunde Nederland is een landelijk netwerk van verslavingszorginstellingen. Daardoor kan zij fungeren als coördinatiepunt. Disseminatie naar andere relevante stakeholders, met name lokaal, is door landelijke dekking met duidelijke positionering in de regio's goed belegd bij VKN. Daarnaast is ook wetenschappelijke kennis door de aansluiting van de kennisinstituten geborgd. Dit, in combinatie met de korte lijnen met relevante onderzoeksinstituten binnen de verslavingskunde is er een brede kennisbasis aanwezig in het netwerk.

3.8 MBO Raad

- Themacertificaten van de Gezonde School
- Door middel van deelname aan Testjeleefstijl.nu (vanaf leerjaar 1) krijgen studenten zicht op hun leefstijl. Samen met de studieloopbaanbegeleider wordt een plan van aanpak opgesteld waarmee de student kan werken aan een gezondere leefstijl. Doel is om Testjeleefstijl.nu nog breder onder de aandacht te brengen bij de roc's. Tevens wordt er tijdens lessen Burgerschap (vitale dimensie) aandacht besteed aan gezonde leefstijl en dus ook de invloeden van alcohol.
- Periodiek in kaart brengen stand van zaken van alcoholgebruik onder studenten m.b.v. Testjeleefstijl.nu. Aan deze leefstijltest doen (nog) niet alle studenten mee. Ambitie is dit te verhogen.
- We zijn aan het onderzoeken op welke wijze het thema preventie alcohol/gezonde leefstijl voorkomt in het curriculum van kwalificatiedossiers en keuzedelen van betreffende beroepsopleidingen als kraamverzorgenden.
- Door te werken aan het thema Roken-, alcohol- en drugspreventie met behulp van de Gezonde School aanpak (4 pijlers: signaleren, beleid, omgeving en educatie) worden scholen begeleid bij het implementeren van dit thema.
- Onze studenten kunnen de opgedane kennis vanuit de kwalificatiedossiers en keuzedelen inzetten tijdens de stage/bpv.

3.9 Stichting Jeugd en Alcohol

Wij hebben de ambitie om alle jeugdigen tot 18 jaar te bereiken met een effectief gebleken programma ter verdieping van de kennis m.b.t. gezondheidsschade ten gevolge van alcoholgebruik door jeugdigen in samenwerking met de onderwijsorganisaties. Met een aanvankelijk regionale en later landelijke uitrol van het programma voor scholieren in de onderbouw van middelbare scholen aangaande de schade van alcoholgebruik. Het onderwerp zal integraal met gezonde voeding en sport via de gemeenten worden aangeboden. Het plan past in 'de gezonde school' ambitie en het mede door NL2025 op

Onderwijs en Alcohol

initiatief ondersteunde thema vitale samenleving. Het heeft een positief lange termijn effect bij zowel de kinderen als hun ouders.

Gebleken is dat voorlichting door artsen in het onderwijs zeer sterk van invloed is op het bewustwordingsproces aangaande alcohol en jeugd bij zowel de kinderen, ouders als het onderwijzend personeel. De kennis, kunde en bekendheid voor het plan met het onderwijs is aanwezig binnen de Stichting Jeugd en Alcohol. Eind 2018 kan de eerste regionale pilot worden afgerond met bijbehorende evaluatie. Een geleidelijke uitbreiding van regionaal naar landelijk kan vanuit de Stichting Jeugd en Alcohol worden gerealiseerd door de intensieve samenwerking met kinderartsen van het reeds opgezette landelijke alcoholpoliklinieken netwerk.

Studenten

In Delft is recent een pilot gestart op initiatief van de Alcoholpoli en Rode Kruis Delft en Midden-Delfland. Alcohol is van oudsher onlosmakelijk verbonden aan de studentencultuur. De integrale gezamenlijke aanpak is daarom gericht op bewustwording en gedragsverandering door, met en voor studenten in samenwerking met Alcoholpoli, Rode Kruis, Gemeente en Universiteit. De studenten zijn enthousiast en zelf met het voorstel gekomen om ook een samenwerkingsovereenkomst aan te gaan. Uiteraard maken voorlichting, professionalisering van personeel en gezamenlijke bespreking van beleid onderdeel uit van de aanpak. Maar ook bijvoorbeeld inzet van en opleiding tot ehbo-ers, uitwisseling van best practices m.b.t. cultuurverandering, koppeling aan bredere doelen en ambities, zoals die van de studentenverenigingen om meer focus te leggen op 'trots op' en 'bijdragen aan' de vereniging, het student-zijn, de universiteit en de stad. De bedoeling is om na gebleken succes landelijke uit te rollen m.b.v. het Rode Kruis Nederland.

3.10 LKVV

- Uitdragen minderjarigen beleid studentenverenigingen naar andere studenten/scholierenorganisaties & best practices delen.
- Samenwerken met [REDACTED] en Rode Kruis om initiatief tijdens stadsintroducties uit te dragen naar meerdere steden.
- Uitdragen van de commitment tussen de Landelijke Kamer van Verenigingen (LKvV), Nederlandse Brouwers en de bij de LKvV aangesloten Nederlandse studentengezelligheidsverenigingen aan lidverenigingen en zorgen dat deze door een groot aantal wordt getekend. Onder de commitment vallen:
 - o Bijdragen aan het opstellen van een standaard format voor de voorlichting van eerstejaars leden. Partners hierbij kunnen bijvoorbeeld GGD, Trimbos etc. zijn.
 - o Opstellen format voor de Speakers Academy en inventariseren van partners hiervoor.
 - o Bijdragen aan het verbeteren van de IVA-tool. Deze zal doorlopen worden door onze Werkgroep Verantwoord Alcoholbeleid waaraan verschillende verenigingen deelnemen.
 - o Iedere studentenvereniging die de commitment tekent zet de IVA-tool op de paklijst voor de eerstejaars leden en implementeert een voorlichting voor eerstejaars leden tijdens de kennismakingstijd of later.

Onderwijs en Alcohol

- o Bijdragen aan het opstellen van een standaard format voor tappersinstructie.
- o Iedere studentenvereniging die de commitment tekent implementeert de tappersinstructie.
- o Iedere studentenvereniging die de commitment tekent implementeert minstens twee acties per jaar om alcoholvrij bier als alternatief neer te zetten. Hierbij is de hulp van de brouwers essentieel.

Studentenverenigingen

Activiteiten gericht op studentenverenigingen:

- de Instructie Verantwoord Alcoholschenken (IVA) wordt geactualiseerd en iedere studentenvereniging laat deze maken door al haar eerstejaarsleden.
- Extra trainingen tapperinstructie (bv. IVA face-to-face) aan barcommissies.
- Eerstejaarsleden ontvangen een voorlichting over problematisch alcoholgebruik. Hiervoor wordt een 'Speakers Academy' opgezet met sprekers die deze voorlichting in een bepaalde stad kunnen geven.
- Het actief aanbieden en promoten van alcoholvrije varianten op verenigingen.
- Het opstellen van een zogenaamd (alcohol)manifest. Verenigingen kunnen zich op deze manier onderscheiden bij de hogeronderwijsinstellingen. Ze kunnen als het ware een perfecte score behalen door bijvoorbeeld alcoholvrij bier te schenken, een studieruimte te hebben voor hun leden, belangrijke borrels buiten de tentamenweken te plannen etc. Ook kan hierin worden opgenomen dat in het alcoholbeleid van verenigingen vermeld staat dat geen enkel individueel lid gedwongen mag worden om alcohol te nuttigen.

Introductietijd

Activiteiten tijdens de stadsintroducties:

- Het opstellen van een uitgebreid, veelzijdig voorlichtingsprogramma tijdens de stadsintroductie. Voorlichting wordt gegeven tijdens plenaire gedeeltes. Eveneens worden bestuurders van verenigingen op de hoogte gesteld van het beleid tijdens de stadsintroductie en worden ook zij voorgelicht.
- Adequate training van mentoren wat betreft problematisch alcoholgebruik + dus de besturen van verenigingen Geef de mentoren ook mee, zoals bijvoorbeeld in Maastricht gebeurd, wat alternatieven zijn op drankspellen.
- Het uitdragen van een streng minderjarigen beleid tijdens de stadsintroductie. Het Handbook of Best Practices van de LKvV wordt uitgedragen naar andersoortige verenigingen (studie, sport, etc.) om ervoor te zorgen dat NIX18 gehandhaafd wordt.

3.11 Stichting Positieve Leefstijl (IkPas)

Als een belangrijke doelgroep voor het preventieakkoord zal de stichting Positieve Leefstijl de komende jaren bijzonder aandacht schenken aan studenten in het MBO, HBO en aan de universiteit. Belangrijke momenten hiervoor zijn:

- De maand januari
- Toetsperiodes
- De introductie (bijv. mentoren als goede mentoren)

Onderwijs en Alcohol

Naast dat de stichting zich richt op studenten zullen tevens docenten en overig personeel in deze acties worden meegenomen, vanuit de gedachte dat ook zij kunnen bijdragen aan een gezond studieklimaat.

Onderbouwing

Uit een aantal kleinschalige kwalitatieve onderzoeken op Windesheim en Avans is gebleken, dat studenten zeer open staan voor deze interventie. Wel dient bij de werving/promotie rekening gehouden te worden met specifieke argumentatie, aankleding en ondersteunend instrumentarium.

Proposal: alcohol en verkeersdeelname

Alle voorstellen hieronder zijn alleen geldig indien en pas wanneer ze onderdeel uitmaken van het totale pakket aan activiteiten zoals overeengekomen aan de deeltafel problematisch alcoholgebruik en in de totaliteit van het Nationaal Preventieakkoord

Thema:

Alcohol en verkeersdeelname

Input geleverd door:

STIVA, Nederlandse Brouwers, andere organisaties buiten de tafel oa Veilig Verkeer Nederland, onderwijs-/onderzoeksinstituut, SpiritsNL (optie), KVNW (optie), ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (optie)

Dit voorstel zal in de loop van de komende twee weken ten aanzien van de details verder worden gefinetuned met bovenstaande partners.

Penvoerder:

STIVA

Probleemstelling:

Hoe kunnen we de daling van het aantal mensen dat met teveel drank op achter het stuur kruipt verder laten dalen?

Wat is de gezamenlijke ambitie voor 2020 en voor 2040?

2020

Onderzoek is afgerond naar motivatie van mensen die wel of niet de BOB willen zijn.

De BOB campagne wordt voortgezet en jaarlijks zijn er 1,5 miljoen 1 op 1 contactmomenten.

De BOB campagne wordt in 2020 geëvalueerd.

2040

Het percentage van mensen die bij politiecontroles met teveel drank op achter het stuur zitten is gedaald tot 0,5% of lager*

* target nog definitief vast te stellen in overleg met het ministerie van IenW en Veilig Verkeer Nederland.

Welke concrete acties worden voorgesteld?

1. De BOB campagne zal worden voortgezet;
2. Er wordt een onderzoek gestart naar de motivatie van mensen die wel of niet de BOB (willen) zijn. Met de uitkomsten van dit onderzoek wordt gekeken naar de motieven van mensen en op welke wijze de BOB campagne en de invulling daarvan door promotieteams van Veilig Verkeer Nederland kan inspelen op de motivatie van verkeersdeelnemers;
3. De alcoholcontroles uitgevoerd door de politie blijven/komen op een adequaat niveau.

Welke concrete bijdrage levert welke organisatie?

STIVA financiert de inzet van promotieteams van Veilig Verkeer Nederland, in ieder geval t/m 2020.

Veilig Verkeer Nederland verzorgt de inzet van de promotieteams en coördineert de operationele inzet op verschillende locaties.

Veilig Verkeer Nederland coördineert het onderzoek naar de motivatie van de BOB.

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat verzorgt de massamediale communicatie rond BOB.

Onderzoeks-/onderwijsinstelling (PM) voert het onderzoek uit.

Wat is de onderbouwing bij de acties? Hoe draagt dit bij aan de gezamenlijke ambities, wat voegt het toe aan het huidige aanbod/pakket?

Naar schatting vallen er 75-140 verkeersdoden per jaar in Nederland waarbij alcohol in het spel is. Problematisch alcoholgebruik in de setting van verkeer, leidt dus helaas tot directe en onomkeerbare persoonlijke en maatschappelijke schade.

Alcoholconsumptie (die leidt tot een overschrijding van de wettelijke limiet van 0,5 promille) en zeker overmatige alcoholconsumptie voorafgaand aan verkeersdeelname is altijd een vorm van problematisch alcoholgebruik.

Ondanks het feit dat het aantal mensen dat met teveel drank op achter het stuur zit is gedaald van 4% in 2001 naar 1,4% in 2017, is er nog alle reden om alcoholgebruik in het verkeer verder te laten dalen.

Naast het voortzetten van de BOB campagne door het ministerie van IenW, Veilig Verkeer Nederland en STIVA samen met de Nederlandse Brouwers, SpiritsNL en de KVNW, is het punt gekomen om te kijken in welke mate een verdere daling gerealiseerd kan worden via de BOB campagne en wat er voor nodig is om via die campagne het percentage van overtreders verder te laten dalen.

Hoe sluit het aan op de ambitie van de gehele preventietafel problematisch alcoholgebruik? (evt. later aanvullen)

Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek, is het denkbaar dat een link gemaakt kan worden met thema's die te maken hebben met bepaalde leeftijdsgroepen (indien er bijvoorbeeld een oververtegenwoordiging is van jongvolwassenen of 55+ in de groep mensen die bewust niet de BOB wil zijn). Ook is het denkbaar dat een link wordt gelegd met het thema 'vroegsignalering' in het geval van personen die bijvoorbeeld kort na elkaar met veel teveel drank op achter het stuur kruipen.

In ieder geval past het verder tegengaan van alcoholgebruik en verkeersdeelname bij de ambities van de gehele preventietafel, nl. het tegengaan van problematisch alcoholgebruik.

Proposal vroegsignalering problematisch alcohol gebruik Preventieakkoord

Deelnemers: GGD/GHOR Nederland, Stichting Positieve Leefstijl, Stichting Verantwoorde Alcoholconsumptie (STIVA), Verslavingskunde Nederland (VKN), Seniorenorganisatie KBO-PCOB, Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV), Zorgverzekeraars Nederland (ZN)

Aanleiding

Vroegtijdige herkenning van alcoholmisbruik en alcoholafhankelijkheid is van groot belang. Dit omdat behandeling in een vroeg stadium de beste kansen geeft. Ook de WHO beveelt vroegsignalering aan in hun rapport *Global strategy to reduce the harmful use of alcohol* (2010). Alcoholproblemen worden echter lang niet altijd herkend; voordat iemand zijn problemen voor zichzelf en anderen wil erkennen, is men het stadium van preventie doorgaans al ruimschoots gepasseerd. Mensen met een (beginnend) alcoholprobleem zijn zich daar niet altijd van bewust, of zijn zelfs geneigd te ontkennen dat er sprake is van een probleem. Uit onderzoek en ervaringsdeskundigheid komt naar voren dat het probleem pas kan worden aangepakt als de persoon zelf het probleem onder ogen ziet en bereid is er iets aan te doen.

Essentieel bij het (vroeg)signaleren van alcoholproblematiek zijn 1e lijn en 2^e lijn zorg, maar daarnaast ook personeel en vrijwilligers in het onderwijs, de sociale omgeving dichtbij de doelgroep (naasten en vrijwilligers), wijkteams en sociale teams. Tot dusver verloopt deze signalering echter helaas nog niet zoals gewenst: het thema vroegsignalering alcohol staat bij velen niet hoog genoeg op de agenda. Dit kan verschillende oorzaken hebben. Te denken valt aan onvoldoende kennis, gebrek aan vaardigheden en kennis over effectieve interventies, maar ook aan praktische zaken zoals tijd en taakopdracht.

Voor het agenderen en implementeren van vroegsignalering bij bovengenoemde partijen is het van essentieel belang dat er een implementatienetwerk in de vorm van een platform vroegsignalering wordt opgericht. Dit platform zorgt voor agendasetting bij diverse partijen, het verspreiden van opgedane kennis en implementatie van screening en kortdurende interventies voor probleemdrinkers. Daarnaast biedt het platform ondersteuning aan verschillende partijen om hun rol bij het vroegsignaleren optimaal in te vullen (oftewel: in kaart brengen wat hebben de verschillende partijen hiervoor nodig en hoe kan dit worden bewerkstelligd). Ook kan dit platform dienen als uitwisselingsplek van probate kennis en samenwerking tussen verschillende groepen professionals en vrijwilligers. Een dergelijk netwerk is van essentieel belang voor het verbeteren van vroegsignalering van problematisch alcoholgebruik, mede in het licht van een goede implementatie van de zorgstandaard alcohol. Noodzakelijk onderdeel van het preventieakkoord moet daarom zijn het mogelijk maken van het opzetten van een Platform Vroegsignalering.

Ambities voor 2020

- Er is een platform vroegsignalering opgericht
- Er is een stand van zaken opgemaakt (0-meting)
- Er is een knelpunten analyse gemaakt voor de verschillende deelgebieden
- Aan de hand van de knelpunten analyse zijn actieplannen op deelthema's gemaakt
- Concrete doelen en streefcijfers zijn opgesteld per thema/sector/doelgroep
- Een begroting per deelactieplan is opgesteld

- Er is een sociale marketing campagne gedaan omtrent problematisch alcoholgebruik
- Er is een keten van matched care (online) interventies
- Er zijn per doelgroep zorgpaden ontwikkeld en op lokaal niveau geïmplementeerd
- Vrijwilligers zijn getraind zodat zij goed geëquipeerd zijn voor vroegsignalering.
- Er zijn steunpunten voor consultatie, advies en deskundigheidsbevordering opgezet
- Er is een landelijk aanbod voor naasten geïmplementeerd

Ambities voor 2040

Met betrekking tot ambities voor 2040 wordt aangesloten bij de algemene ambities in het Preventieakkoord met betrekking tot vermindering problematisch alcoholgebruik. Harde cijfers over toename van (effecten van) vroegsignalering kunnen niet worden geformuleerd omdat er geen gegevens zijn over de huidige situatie. Daarvoor moet eerst een nulmeting worden gedaan. Wel is de ambitie om in 2040 een sluitende keten voor vroegsignalering op gebied van de vijf werkgebieden te hebben geïmplementeerd. Er is een netwerk actief van diverse professionele- en vrijwilligersorganisaties waardoor er een samenhangend aanbod van vroegsignalering tot en met hulpverlening wordt gerealiseerd. De ambities voor 2040 moeten naar aanleiding van de knelpuntanalyse verder in de plannen geconcretiseerd worden.

Het opzetten van een Platform Vroegsignalering.

Om te komen tot het behalen van bovengenoemde ambities wordt een Platform Vroegsignalering Problematisch Alcoholgebruik opgezet met landelijke en lokale stakeholders. Hierin zijn de volgende partijen vertegenwoordigd: eerste lijn zorgverleners (huisarts, verloskundigen, POH GGZ), tweede lijn zorgverleners (Ziekenhuizen, GGZ en verslavingszorg), niet verzekerde zorgverleners, vrijwilligers van o.a. seniorenorganisaties, Veilig Thuis, gemeenten, GGD/GHOR en zorgverzekeraars. In dit Platform wordt gewerkt aan het creëren van draagvlak, motiveren en agendasetting. Daarnaast worden kennis, expertise en werkbare (online) tools, screeners en interventies bijeengebracht en geïmplementeerd in de dagelijkse praktijk. Hierin wordt ook clientperspectief en –expertise nadrukkelijk meegenomen.

Het Platform heeft de volgende doelstellingen:

- Het beïnvloeden van eerste lijn professionals, tweede lijn professionals, vrijwilligers, werkgevers, naasten en professionals uit de niet-verzekerde zorg om het maximale te doen om problematisch alcoholgebruik tijdig te signaleren en daarop adequaat actie te ondernemen.
- Het uitvoeren van knelpuntanalyses onder diverse noodzakelijke partijen betrokken bij vroegsignalering zoals zorgverleners en vrijwilligers en het in kaart brengen van succes- en faalfactoren ten einde de vroegsignalering te verbeteren (oftewel: wat hebben partijen nodig om hun rol in te kunnen vullen).
- Het adresseren van de geanalyseerde knelpunten bij de juiste partij om de keten optimaal te faciliteren.
- Verbeteren van de Anamnese, verbetering van herkenning van symptomen, implementatie van de juiste screeners.

- Het verbeteren van instrumentarium, o.a. middels inventarisatie best practice interventies en verdere (door-)ontwikkeling en implementatie van kansrijke interventies (met bijzondere aandacht voor ehealth).
- Het verbeteren van de preventieketen door bevorderen van contact, en verbeteren van afspraken tussen de stakeholders in de keten door middel van verwijzingsprotocollen, monitoren van werkmethoden en stimuleren van samenwerking van diverse partijen.
- Verkennen van de mogelijkheden om samen te werken met cq door te verwijzen naar zelfhulpgroepen (on- en offline)
- Bevorderen van lokale coalitie-/netwerkvorming tussen GGD, lokale verslavingszorginstellingen, seniorenverenigingen, artsen en andere betrokken lokale zorgprofessionals en kennisinstellingen en vrijwilligers dichtbij de doelgroep.
- In samenwerking met zorgverzekeraars verkennen hoe een financiële vergoeding met betrekking tot vroegsignalering en kansrijke interventies geregeld zou kunnen worden.
- Het analyseren of alcohol ook een thema zou kunnen worden bij leefstijl coaches (naast overgewicht en tabak).
- Verbeteren kennis, attitude en vaardigheden met betrekking tot overmatig alcoholgebruik, de symptomen, en de interventiemogelijkheden van 1^e en 2^e lijnszorgverleners, andere professionals, naasten en vrijwilligers.

Extra aandacht voor risicogroepen

Bij behalen van bovengenoemde doelstellingen wordt extra aandacht voor de volgende kwetsbare en/of hoog risicogroepen:

- Jongvolwassenen
- Zwangeren, mensen die zwanger willen worden (beide aanstaande ouders, dus niet alleen de zwangere) en moeders die borstvoeding geven
- Senioren (55+)

Deze extra aandacht voor de doelgroepen wordt geborgd in de structuur van het platform.

Structuur

De coördinatie van dit platform kan belegd worden bij Verslavingskunde Nederland (VKN). VKN is een landelijk netwerk van verslavingszorginstellingen, kennisinstituten Trimbos en Resultaten Scoren, GGZ Nederland en cliëntenorganisatie Het Zwarte Gat. Door haar landelijke spreiding en netwerkstructuur kan VKN fungeren als coördinatiepunt. Met wetenschappelijke expertise vanuit zowel Trimbos als Resultaten Scoren, en de ervaring van Trimbos in opzetten van dit soort platformorganisaties, in combinatie met de zorginhoudelijke (professionele) expertise en cliënt kennis, is VKN de aangewezen partij om het platform vroegsignalering vorm te geven en te coördineren. Disseminatie naar andere relevante stakeholders, met name lokaal, is door landelijke dekking met duidelijke positionering in de regio's goed belegd bij VKN. Dit, in combinatie met de korte lijnen met relevante onderzoeksinstituten binnen de Verslavingskunde is er een brede kennisbasis aanwezig in het netwerk. Daarnaast zal gezocht worden naar een onafhankelijk voorzitter.

Aandacht voor de verschillende doelgroepen kan worden geborgd door verschillende werkgroepen op te zetten die zich met deze specifieke groepen gaan bezighouden. Elke werkgroep heeft een voorzitter/probleemeigenaar die vanuit professie of achtergrond natuurlijk bij het desbetreffende thema hoort. Daarnaast is er een procesbegeleider/secretaris. Er kan ook worden gekozen om voor een aantal werkgroepen gezamenlijk één procesbegeleider/projectleider vrij te stellen

Dit betekent dat er de volgende werkgroepen worden opgezet:

1. Werkgroep ouderen (55+), -Trekker: KBO-PCOB

De werkgroep ouderen zal zich nadrukkelijk richten op wijkgerichte zorg en vrijwillersorganisaties.

2. Werkgroep jeugd/jong volwassenen - Trekker: GGD/Ghor

De werkgroep jeugd/ jongvolwassenen zal zich richten op vroegsignalering op het VO, MBO, HBO en WO.

3. Werkgroep eerste lijn (incl. zwangerschap), -Trekker KNOV

De werkgroep eerste lijn zal zich richten op vroegsignalering bij de huisarts, POH GGZ en de verloskundigen. Hierbij zal ook specifiek aandacht worden gevraagd voor zwangeren, mensen (aanstaande moeders én hun partner) die zwanger willen worden en vrouwen die borstvoeding geven.

4. Werkgroep 2e lijn,- Trekker: Verslavingskunde Nederland (vanwege interne link met GGZ NL, Mind en Het Zwarte Gat)

De werkgroep 2^e lijn zal zich bezig houden met verbetering van vroegsignalering in ziekenhuizen (somathiek), maar ook verbetering van vroegsignalering in de GGZ.

5. Werkgroep werknemers/bedrijven – Trekker: NVAB (nog te vragen)

De werkgroep werknemers zal zich specifiek richten op verbetering van de vroegsignalering op de werkvloer. Hierbij spelen bedrijfsartsen een cruciale rol. In sommige landen, zoals België, is werkgeversbeleid met betrekking tot alcohol (en drugs en medicijnen) verplicht. Verkend zal worden in hoeverre een dergelijk beleid, al dan niet via wetgeving, ook in Nederland van werkgevers zou moeten worden vereist.

Voorwaarden werkgroepen

De werkgroep werkt de acties en interventies verder uit en zoekt daarbij zoveel mogelijk aansluiting bij bestaande structuren en initiatieven, inclusief de zorg-, welzijns- en vrijwilligersinfrastructuur.

Voor de nadere uitwerking geldt dat:

- Specifiek aandacht zal worden besteed aan alcoholgebruik onder mensen met een lage sociaaleconomische status (SES), mensen met een verstandelijke beperking en onder migranten binnen de eerder genoemde risicogroepen.
- Er wordt gekeken naar de onderlinge samenhang tussen de werkgroepen en er voortdurend wordt overwogen om vanuit co-creatie meerwaarde te creëren.
- Onder regie van het platform zal worden gezien of acties en interventies tevens in te bedden zijn in de bredere aanpak van gezondheidsbevordering, leefstijl en positieve gezondheid.
- In de activiteiten en plannen van de werkgroepen zal altijd het perspectief van professionals, de wetenschap en het clientperspectief worden meegenomen. Het clientperspectief wordt geborgd doordat o.a. Mind en Het Zwarte Gat en seniorenorganisaties onderdeel zijn van het platform.
- Zal worden gezien welke training en interventies de in te schakelen professionals en vrijwilligers aanvullend nodig hebben (incl. E-learning en blended learning, maar ook reguliere trainingen). Het ligt voor de hand hierbij ook de GGZ Ecademy te betrekken.

Inherent hieraan is dat er een laagdrempelig en breed geïmplementeerd aanbod moet zijn voor mensen die in problemen komen door hun alcoholgebruik. Bredere landelijke implementatie en onderzoek van bestaande individuele preventieproducten zijn daarvoor noodzakelijk. Daarnaast moet permanent in vizier blijven dat ook de wijk en het maatschappelijk veld wordt betrokken en vroegsignalering niet alleen een aangelegenheid is voor zorg.

Per werkgroep wordt er een knelpuntenanalyse gemaakt en een inventarisatie van instrumentaria en best practices. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de zorgketen maar juist ook nadrukkelijk naar de rol van aanpalende partners zoals preventie, wijkteams, herstellzorg, leefstijlcoaches en vrijwilligersorganisaties. Vroegsignalering staat of valt bij de kwaliteit van het aanbod. Er moet gekeken worden hoe het bredere veld instrumentarium gegeven kan worden.

Daarnaast kan er aandacht zijn voor het opstellen van ketenzorgprotocollen en afsprakenkaders, het opzetten pilots in bijv. 2 à 3 regio's onder begeleiding van een projectleider en evaluatie. Agendasettend kan in al deze settingen IkPas ingezet worden.

Planning

Er wordt minimaal een half jaar gereserveerd om de werkgroepen op te starten, probleemanalyse te maken, doelstellingen te formuleren, netwerk op te zetten en capaciteit te bepalen. Alle werkgroepen starten met inzet van een kwartiermaker in de eerste fase met een knelpuntanalyse per doelgroep. Op basis van deze knelpuntanalyse wordt een plan van aanpak per doelgroep geformuleerd. In dit plan van aanpak wordt ook aangegeven welke financiering nodig is om de knelpunten op te lossen. Aan de hand van dit plan van aanpak wordt er in de tweede fase gewerkt aan verbeteren van de vroegsignalering. In fase 3 wordt deze verbetering geëvalueerd en verder geïmplementeerd. Hierbij wordt dan ook gekeken naar lange termijn organisatiestructuur en financieringsstructuur om de vroegsignalering blijvend te borgen. Per werkgroep kan het tempo waarin de genoemde fasen elkaar opvolgen verschillen. Ook kan per werkgroep het benodigde budget verschillen, afhankelijk van de concrete actieplannen.

Voorwaarden voor behalen van de ambities:

Voor het behalen van de ambities op vroegsignalering zijn een aantal voorwaarden van belang:

- Betrokkenheid van koepelorganisaties van artsen (zowel 1^e lijn, 2^e lijn als bedrijfsartsen) en draagvlak van deze partijen voor de uiteindelijke structuur van het Platform
- Betrokkenheid van wijkteams
- Betrokkenheid onderwijsbrancheverenigingen bij de werkgroep jeugd
- Betrokkenheid van zorgverzekeraars
- Betrokkenheid van ervaringsdeskundigheid (zowel vanuit client perspectief als vanuit naastenperspectief)
- Financiële ruimte voor ontwikkeling interventies die uit de knelpuntanalyses komen
- Het opzetten van een ZONMWprogramma verslaving voor effectonderzoek van diverse interventies.
- Het uitvoeren van een algemene bewustwordingscampagne met betrekking tot risicovol alcoholgebruik.

Acties vanuit platform vroegsignalering

1. Sociale marketingcampagne problematisch alcoholgebruik

Van belang voor het op gang krijgen van vroegsignalering is een informerende social marketing campagne over problematisch alcoholgebruik. Deze campagne richt zich op het vergroten van de kennis omtrent problematisch alcoholgebruik onder zowel publiek als professionals en vrijwilligers. Zo'n campagne kan onder de vlag van het platform georganiseerd worden, met uitwerking van online tools, en in de verschillende werkgroepen kunnen de zorgpaden concreet worden uitgewerkt. Door in te zetten op een landelijke multimediale campagne kunnen beroepsgroepen en vrijwilligers makkelijker aansluiting vinden bij vroegsignalering en biedt het hen ook een natuurlijke ingang om het gesprek over alcohol te voeren. Professionals kunnen daarnaast gebruik maken van de tools die ontwikkeld worden in het kader van de campagne. IkPas en 40 dagen geen druppel! maken deel uit van deze campagne. Gebleken is dat deze acties aanzienlijk bijdragen aan bewustwording onder de

deelnemers, het discours met betrekking tot de rol van alcohol in onze samenleving op gang brengen en ook bijdragen aan een matiger alcoholgebruik. Tijdens de acties wordt ook veel kennis- en informatie overgedragen, hierin kan samengewerkt worden met het Expertisecentrum Alcohol en de Alcoholinfolijn. IkPas en 40 dagen geen druppel zijn inmiddels een samenwerking aangegaan.

2. Verbeteren van keten van Matched care (online) interventies

Aansluitend hierop wordt de keten van matched care verbeterd. Vroegtijdige, kortdurende interventies kunnen de ontwikkeling van meer ernstige afhankelijkheid helpen voorkomen.

Hieronder vallen diverse preventie (online) interventies en voorlichtingsmaterialen voor verschillende zorgprofessionals. Er kan gedacht worden aan filmpjes voor in de wachtkamer huisarts, posters en informatiefolders. Maar ook aan (digitale) interventies, zoals een landelijke eHealth keten met zelfhulp, begeleide zelfhulp, online behandeling. Daarnaast moet er gekeken worden naar de overgang van online interventies naar offline hulpverlening. Ook moet implementatie van preventieve interventies zoals Moti55, verbetering van consultatie en advies mogelijkheden en warme toeleiding naar de tweede lijn worden meegenomen. Belangrijk is dat er handelingsperspectief wordt geboden en dat probleemdrinkers geholpen worden bij het helder krijgen van hun probleem en het zoeken naar hulp.

Ehealth keten

Om de grote groep mensen met minder ernstige alcoholproblemen passende zorg te kunnen bieden kan gebruik gemaakt worden van (zelfhulp)interventies via internet. Zelfhulp en online hulpverlening is een manier om tegen beperkte kosten een grote groep mensen, in een vroeg stadium te bereiken. Vooral omdat het laagdrempelig van aard is, en in geval van zelfhulp ook gratis en anoniem beschikbaar gesteld kan worden. Er is sterk bewijs dat internetinterventies effectief zijn in het verminderen van alcoholgebruik. Door middel van anonieme online zelfhulp wordt effectieve zorg op een makkelijke manier toegankelijk voor een grote groep kwetsbare mensen. De ambitie is om een landelijke ehealth keten te ontwikkelen zodat er landelijk één kwalitatief goede standaard is die door alle instellingen gebruikt kan worden. Door middel van landelijke opschaling kan de interventie vervolgens gezamenlijk worden doorontwikkeld en ook gepromoot. Dit zorgt voor een groter bereik, hogere deelnemersaantallen en daarmee meer slagkracht om mensen in een preventief stadium te kunnen ondersteunen bij het veranderen van hun gebruik.

Moti55

Ook de landelijke implementatie van Moti55 moet meegenomen worden in deze keten. Moti55 is een programma voor ouderen vanaf 55 jaar, waarvan bekend is dat ze op een (beginnend) problematische manier bezig zijn met alcoholgebruik. Het is een individueel preventieaanbod dat met ouderen wordt uitgevoerd door een verslavingspreventiewerker. Het uiteindelijke doel is om het verder ontwikkelen van problematisch gebruik te voorkomen en waar mogelijk terug te dringen. Het aanbod is ontwikkeld naar aanleiding van de behoefte aan een laagdrempelig vroegtijdig interventieaanbod bij alcoholgebruik bij het ouder worden.

3. Ontwikkeling en implementatie zorgpaden

In het verleden zijn voor verschillende settings en beroepsgroepen zorgpaden ontwikkeld. Hierin zijn echter nieuwe ontwikkelingen in het WMO- en jeugdveld nog niet meegenomen. Nieuwe beroepsgroepen (bijv. leden van wijkteams en leefstijlcoaches), vrijwilligers en ervaringsdeskundigen

spelen een steeds belangrijkere rol in het preventieveld. Hun rol moet met de inmiddels ontwikkelde zorgstandaard alcohol in de hand erkend en bepaald worden. Het is van belang op lokaal en regionaal niveau, dicht tegen de onderscheiden doelgroepen aan preventie en aansluiting op zorg op maat te organiseren. In de werkgroepen zullen scenario's, protocollen en instrumenten ontwikkeld worden aan de hand van pilots. Er zal ervoor gezorgd worden dat dit goed aansluit op de beroepspraktijk en de interventiemogelijkheden die door verschillende beroepsgroepen en vrijwilligers kunnen worden uitgevoerd. Een en ander betekent dat de werkgroepen voldoende armslag moeten krijgen om pilots te kunnen opzetten en te evalueren.

4. Hulp van dichtbij (vroegsignalering vrijwilligers)

In aansluiting op de landelijke multi-mediale campagne is het belangrijk dat in de directe leefomgeving problematisch alcoholgebruik bespreekbaar wordt gemaakt en het gesprek wordt gevoerd over de risico's, gebruik/misbruik van alcohol en de aanpak daarvan. Vrijwilligers in de nabije omgeving (van allerlei soortige organisaties) kunnen hierbij een belangrijke rol vervullen. Zij staan dichtbij genoeg om het bespreekbaar te maken en ver genoeg om het niet te persoonlijk te maken. Dat vraagt echter wel iets van hen. Deze vrijwilligers moeten goed geëquipeerd zijn om de gesprekken te kunnen voeren, aansluitend bij de persoonlijke situatie en vanuit een signalerende en preventieve rol. Er wordt een trainingsprogramma opgezet voor deze vrijwilligers die bij alle drie de doelgroepen in het kader van vroegsignalering een belangrijke eerste stap teweeg kunnen brengen.

5. Aanbod voor naasten

Verslavingsproblemen raken niet alleen verslaafden zelf, maar hebben ook een grote impact op de mensen om hen heen. Er zijn geen concrete cijfers over het aantal naastbetrokkenen. Maar de 2.000.000 gebruikers hebben over het algemeen minstens één naastbetrokkene in hun omgeving. Het leven naast iemand met een verslavingsprobleem wordt vaak als zwaar ervaren. Tegelijkertijd zijn naastbetrokkenen een belangrijke schakel bij vroegsignalering, het motiveren tot matigen van het gebruik en bij het motiveren van problematisch gebruikers naar zorg. Het bieden van interventies voor naasten is dus zowel ter preventie van fysieke en mentale gezondheidsproblemen van de naasten belangrijk, als voor het bewerkstelligen van (betere resultaten in) zorg voor degene met een verslaving. In Nederland is er nog maar weinig aanbod voor deze naasten terwijl er goede internationale interventies zijn. Ook het aanbod voor naasten moet landelijk worden geïmplementeerd. Er wordt een evidence based interventie voor naasten geschikt gemaakt en landelijke geïmplementeerd door regionale verslavingszorginstellingen op te leiden om deze interventie aan te kunnen bieden. Nauwe samenwerking met ervaringsdeskundigheid in deze is van essentieel belang.

6. Aanbod voor zwangeren

Input van KNOV volgt

Financiering

Onderstaand is een begroting van de geschatte kosten van de bovengenoemde plannen. De begroting is uit twee delen opgebouwd. Het eerste deel heeft betrekking op de organisatie van het platform. Daarin ook gereserveerd budget voor stimuleringsubsidies per werkgroep welke op basis van de knelpunten analyse zal worden ingezet. Hierbij zal verbetering van de implementatie centraal staan. Het tweede deel zijn de begrotingen voor de concrete acties vanuit het platform. Bij financiering van activiteiten kan ook gekeken worden naar cofinanciering door bijvoorbeeld zorgverzekeraars of gezondheidsfondsen. Tevens zou in de komende drie jaar gekeken moeten worden hoe continuïteit na afloop van deze periode gewaarborgd kan worden en welke financiële middelen hiervoor nodig zijn.

Activiteit	Jaar 1 Kosten in euro	Jaar 2 Kosten in euro	Jaar 3 Kosten in euro
Platform			
Coördinatie platform	70.000	70.000	70.000
Vacatiegelden	10.000	10.000	10.000
Knelpuntanalyse	50.000		
Actieplan	30.000		
Communicatie	25.000	25.000	25.000
Stimuleringsubsidies werkgroepen (60.000 per werkgroep per jaar)	300.000	300.000	300.000
Subtotaal platform	485.000	405.000	405.000
Activiteiten			
1. a. sociale marketing campagne	750.000	750.000	750.000
1. b. Ik pas/40 dagen geen druppel	450.000	450.000	450.000
2. a. Ontwikkeling landelijke (ehealth)keten	552.500	430.000	430.000
2.b. verbetering consultatie en advies en toeleiding	300.000	220.000	220.000
2.c. Implementatie moti55	231.000		
3. ontwikkeling en implementatie zorgpaden (Uit stimuleringsubsidies)	-	-	-
4. Hulp van dichtbij (vroegsignalering vrijwilligers)	200.000	200.000	200.000
5. Aanbod naasten	330.564	165.282	
6.Aanbod zwangeren	Volgt	Volgt	Volgt
Subtotaal activiteiten	2.814.064	2.215.282	2.050.000
Totaal	3.299.064	2.620.282	2.455.000

Onafhankelijke Toetsing Nederlandse Reclamecode voor Alcoholhoudende Dranken (RvA).



Het Nederlands Instituut voor Alcoholbeleid STAP wil op basis van een internationaal ontwikkelde methodiek in 2019 en 2020 in het kader van het Preventieakkoord de alcoholreclame-uitingen die via Nederlandse media in 2019 en 2020 worden verspreid onafhankelijk toetsen. De methodiek is ontwikkeld in de VS door o.a. Prof. Jonathan Noel en Prof. Thomas Babor (1). De toetsing houdt in dat alcoholreclame-uitingen worden beoordeeld door experts aan de hand van vragen die zijn gebaseerd op de bestaande artikelen van Reclame Code voor Alcoholhoudende Dranken. Daarmee wordt objectief getoetst of de reclame-uitingen al of niet in strijd zijn met de artikelen uit de zelfregulering. De experts dienen onafhankelijk te zijn. Het spreekt vanzelf dat de toegepaste methodiek geheel transparant is. STAP heeft in het recente verleden samengewerkt met Prof. Thomas Babor n.a.v. een onderzoek naar alcoholreclame-uitingen in een aantal Afrikaanse landen, uitgevoerd door STAP in opdracht van WHO-Afrika (2).

Indien reclame-uitingen volgens de onafhankelijke experts mogelijk in strijd zijn met de Reclamecode voor Alcoholhoudende Dranken zal STAP een klacht indienen bij de Stichting Reclame Code. Indien bepaalde reclame-uitingen mogelijk in strijd zijn met één of meer artikelen van de Reclamecode voor Alcohol Dranken die betrekking hebben op jongeren dan zal vooraf aan een team van 16 en 17 jarige jongeren worden gevraagd hun mening daarover te geven. Op basis van het resultaat daarvan zal worden besloten al of niet een klacht in te dienen.

Het resultaat van dit toetsingstraject is:

1. Twee halfjaarlijkse rapporten in 2019 die de uitslag weergeven van de toetsing door experts.
2. Twee halfjaarlijkse rapporten die de uitslag weergeven van de toetsing van bepaalde uitingen door jongeren.
3. Jaarlijks rapport dat de resultaten weergeeft van de resultaten van de klachtenprocedures die op basis van de uitslagen van de toetsingen zijn ingediend.

Bronnen:

- 1). Jonathan K. Noel, Thomas F. Babor and Katherina Robaina: Reliability and validity of the Alcohol Marketing Assessment Rating Tool (AMART); In: Nordic Studies on Alcohol and Drugs (2018). Corresponding author: Jonathan K. Noel, Department of Health Science, Johnson and Wales University, Providence, USA; [redacted]@hotmail.com
- 2). Katherina Robaina, Thomas F. Babor and Jonathan K. Noel: Evaluating Compliance with Alcohol Industry Self-regulation in Seven Countries in Africa; an external evaluation of the MAMPA (Monitoring Alcohol Marketing Practices in Africa) project.; University of Connecticut School of Medicine, Farmington, USA (2017).

Wim van Dalen, juli 2018

Voorstel onderzoek naar alcoholreclame in relatie tot alcoholconsumptie in Nederland.

Geschreven door [REDACTED], Trimbos-instituut [REDACTED] (@trimbos.nl)

Op verzoek van de werkgroep alcoholmarketing tbv het Preventieakkoord.

Datum: 16-07-2018

Definities en afbakening

Dit voorstel voor onderzoek richt zich op reclame voor alcoholhoudende dranken en 0.0% dranken door merken die alcoholhoudende dranken in Nederland. De Reclamecode voor Alcoholhoudende dranken definieert reclame voor alcoholhoudende drank als volgt:

iedere openbare en/of systematische directe dan wel indirecte aanprijzing van alcoholhoudende drank en van niet-alcoholhoudende drank voor zover deze wordt aangeprezen om te worden gebruikt in combinatie met alcoholhoudende dranken door een adverteerder of geheel of deels ten behoeve van deze, al dan niet met behulp van derden. Onder reclame wordt mede verstaan diensten; (<https://stiva.nl/alcoholcode/>, 09-07-2018).

Het onderzoek richt zich op alle verschijningsvormen van alcoholreclame, zoals geïdentificeerd door Intraval (Kruize, Mennes, & Bieleman, 2018): commercials, advertenties, product placement, apps, posts en tweets van alcoholmerken, premiums en sponsoring. Gecombineerd met de mogelijke vindplaatsen van de verschillende verschijningsvormen van alcoholreclame, levert dat de volgende matrix op (overgenomen uit het rapport van Kruize et al., 2018). Naast onderstaande vindplekken en verschijningsvormen, voegen we ook de verschijningsvorm "labelling" toe van alcoholische dranken, en de presentatie van alcoholische dranken binnen horeca en publieke gelegenheden.

Matrix 2.1 Mogelijke locaties c.q. vindplekken en verschijningsvormen van alcoholmarketing

Categorieën	Locatie c.q. vindplek	Verschijningsvormen
Traditionele media	Televisie	- Commercials - Product placement - Sponsoring
	Radio	- Commercials - Sponsoring
	Tijdschriften	- Advertenties
	Kranten	- Advertenties
	Folders	- Advertenties
Internet en social media	Websites	- Advertenties
	Social media (Facebook, Twitter, Instagram, YouTube en Snapchat)	- Commercials - Advertenties - Product placement - Posts van alcoholmerken - Sponsoring
	Apps	- Advertenties - Commercials - Apps van alcoholmerken
	On Demand Services	- Commercials - Advertenties - Product Placement - Sponsoring
Publieke gelegenheden	Supermarkten	- Advertenties - Product Placement - Premiums
	Bioscopen	- Commercials - Product Placement - Premiums
	Musea	- Premiums
	Recreatieparken	- Premiums
	Sportaccommodaties/stadions	- Advertenties - Premiums - Sponsoring
	Festivals / Evenementen/Poppodia	- Commercials - Advertenties - Sponsoring - Premiums
Openbare ruimte	Bilboards	- Advertenties
	Gevels	- Advertenties
	Voertuigen	- Advertenties
Horeca	Hotels	- Premiums
	Restaurants	- Premiums
	(Eet)cafés	- Premiums
	Cafetaria's	- Premiums
	Discotheken	- Premiums

Onderzoeksvragen

De werkgroep alcoholmarketing heeft aangegeven belang te hechten aan een onderzoeksprogramma gericht op onderzoek naar en monitoring van alcoholreclame. Hieronder doet het Trimbos-instituut een voorstel voor een aantal onderzoeksvragen die met behulp van het onderzoek beantwoord zouden kunnen worden.

Onderzoeksvraag 1:

Aanleiding:

Recent heeft Intraval onderzoek gedaan naar de mate van blootstelling (volume/exposure) aan alcoholreclame onder verschillende groepen: jongeren, jongvolwassenen en volwassenen. Om blijvend zicht te houden op (veranderingen in) de mate van blootstelling aan alcoholreclame, zou regelmatig en gedurende een langere periode (bijvoorbeeld iedere 2 jaar gedurende de komende 10 jaar) blootstellings-onderzoek plaats moeten vinden.

Daarom formuleren we de volgende onderzoeksvraag:

In welke mate worden in Nederland de volgende groepen blootgesteld aan alcoholreclame (per verschijningsvormen en per medium/context), en hoe ontwikkelt zich dat in de tijd?:

- Jongeren (12-17 jaar)
- Jongvolwassenen (18-30 jaar)
- Volwassenen (30+ jaar)

Onderzoeksvraag 2:

Aanleiding:

Veel buitenlandse wetenschappelijke studies laten zien dat er een verband is tussen blootstelling aan alcoholreclame en alcoholconsumptie onder jongeren. Op dit moment wordt alle evidentie verzameld en getoetst aan de Hill criteria, om uitspraken te kunnen doen over of blootstelling aan alcoholreclame *leidt tot* alcoholconsumptie onder jongeren (impact).

Met deze onderzoeksvraag onderzoeken we of Nederlands onderzoek de resultaten uit buitenlands onderzoek bevestigt:

Hangt de mate van blootstelling aan alcoholreclame ook in Nederland samen met alcoholconsumptie onder jongeren.¹

Onderzoeksvraag 3:

Aanleiding:

De werkgroep heeft aangegeven, dat de mogelijke invloed van alcoholreclame niet alleen relevant is voor de alcoholconsumptie onder jongeren, maar ook voor specifieke groepen (jong)volwassenen. Genoemde groepen waarvan de werkgroep wil weten of en hoe blootstelling aan alcoholreclame samenhangt met (problemen door) alcoholconsumptie zijn:

- (Jong)volwassenen die binge en/of problematisch drinken
- (Jong)volwassenen die een wens hebben om hun alcoholgebruik te minderen.
- (Jong)volwassenen die hersteld zijn van een afhankelijkheid aan alcohol.

¹ Hierbij wordt gecontroleerd voor andere mogelijke factoren als leeftijd, geslacht, persoonlijkheidskenmerken, drinkgedrag van ouders, *peers* etc. Potentiële uitkomstmaten: leeftijd 1^e keer alcohol drinken, leeftijd 1^e keer binge drinken, recent drinken, zoals alcoholgebruik gedurende laatste 30 dagen, ervaren problemen met drinken.

Op dit moment is onderzoek naar het verband tussen blootstelling aan alcoholreclame en (problemen met) alcoholconsumptie onder deze groepen schaars. Daarom zou met onderzoek de volgende vraag beantwoord kunnen worden:

Hangt de mate van blootstelling aan alcoholreclame samen met alcohol gerelateerde uitkomsten onder de hierboven beschreven groepen (jong)volwassenen?²

Onderzoeksvraag 4 en 5:

Aanleiding:

Uit onderzoek uit de VS blijkt dat alcohol advertenties vaak aanhaken bij thema's als feest, lol, seks, en vriendschap (Morgenstern et al., 2015). Ook via sport sponsoring kunnen associaties worden gelegd tussen alcohol en sport(iviteit). Dit zijn thema's waarvan wordt verwacht dat ze (ook) minderjarigen aanspreken.

Op dit moment is onvoldoende duidelijk hoe de inhoud van de alcoholreclames in Nederland eruit ziet en hoe de verschillende groepen, zoals hierboven beschreven, daar op reageren. De inhoud van alcoholreclames zou gedurende een langere tijd systematisch geanalyseerd en gemonitord kunnen worden. Daarnaast kan onderzocht worden of het zien van specifieke reclames samenhangt met een verandering in determinanten van alcoholconsumptie, zoals uitkomstverwachtingen van alcohol, normen, *brand engagement*, intenties om te drinken, eigen effectiviteit om niet te drinken, identificatie met rolmodellen, en craving/cue-reactivity. Welke (impliciete) associaties roepen alcoholreclames op? Dit leidt tot de volgende onderzoeksvragen:

Hoe ziet de content van alcoholreclames in Nederland er uit?

Hoe reageren de hierboven beschreven groepen op specifieke alcoholreclames? Hangt blootstelling samen met veranderingen in determinanten van alcoholconsumptie?

Onderzoeksvraag 6:

Aanleiding:

Mogelijk vinden er de aankomende jaren veranderingen plaats in de afspraken (zelfregulering/wetgeving) rondom alcoholreclame. Potentiële veranderingen in **de Alcoholcode**, aanpassing/uitbreiding van wettelijke afspraken, andere signalering, afhandeling van overtredingen van gemaakte afspraken, etc. Één van de concrete voornemens van de werkgroep is om met maatregelen de associatie tussen alcohol en sport minder sterk te maken. Ook is er een voornemen om de Alcoholcode aan te scherpen.

Onderzoek naar de effectiviteit van (aanpassingen in) maatregelen is belangrijk, maar wordt zelden verricht. Onderzoek zou zich in eerste instantie kunnen richten op het monitoren en documenteren van veranderingen in afspraken rondom alcoholreclame. Voordat deze veranderingen in praktijk worden gebracht, kan er een "nulmeting" plaatsvinden. In het geval van maatregelen gericht op alcohol en sport, zou bijvoorbeeld de huidige sterkte van de associatie tussen alcohol en sport vastgesteld kunnen worden. Na het doorvoeren van de veranderingen in de afspraken wordt dezelfde meting opnieuw uitgevoerd, om te onderzoeken of er veranderingen, bijvoorbeeld in de sterkte van de associatie tussen alcohol en sport, zijn opgetreden.

² Potentiële uitkomstmaten: frequentie van binge drinken, mate van ervaren problemen met drinken, verandering van abstinentie naar alcoholconsumptie.

Het effect van veranderingen in afspraken op het niveau van exposure aan alcoholreclame en alcoholconsumptie kunnen met de onderzoeken onder vraag 1 t/m 3 onderzocht worden. Hiermee beantwoorden we de volgende vraag:

Welke veranderingen in afspraken over alcoholreclame vinden er de aankomende jaren plaats? En wat is het effect van deze veranderingen?

Onderzoeksvraag 7:

Aanleiding:

De werkgroep heeft aangegeven meer te willen weten over het effect van reclame voor alcoholvrije dranken op alcoholconsumptie. Het zou alcoholconsumptie kunnen verminderen, omdat het een aantrekkelijk alternatief voor alcoholhoudende dranken promoot. Aan de andere kant zou alcoholreclame voor alcoholvrije dranken bij kunnen dragen aan de bekendheid van merken, die bekend staan om hun alcoholhoudende dranken. Op die manier zou reclame voor alcoholvrije dranken, net als alcoholreclame, alcoholconsumptie kunnen stimuleren.

Het is op dit moment onvoldoende duidelijk hoe blootstelling aan reclame voor alcoholvrije dranken door merken die ook alcoholhoudende dranken verkopen samenhangt met de consumptie van alcoholhoudende- en alcoholvrije dranken.

Daarom zou in de onderzoeksvragen 1 t/m 5 ook reclame voor alcoholvrije dranken meegenomen kunnen worden om de vragen over blootstelling (1), impact op alcoholconsumptie (2 en 3), inhoud van de reclame (4), en reacties en invloed op determinanten van alcoholconsumptie (5).

Preventieakkoord – Problematisch alcoholgebruik**Voorstel werkgroep Alcoholmarketing** (concept 24 juli 2018)

Deelnemers aan de werkgroep: Cees-Jan Adema (Nederlandse Brouwers), Wim van Dalen (STAP), Peter de Wolf (STIVA), Rob Bovens (IkPas), [REDACTED] (KNKV), [REDACTED] (Trimbos), [REDACTED] (Trimbos), [REDACTED] (Trimbos), [REDACTED] (VWS) en [REDACTED] (VWS)

Inleiding

De werkgroep is twee keer bij elkaar geweest en het is zoeken naar een koers die kan rekenen op steun van de leden van de werkgroep en betekenis heeft voor het preventieakkoord om bij te dragen aan het terugdringen van problematisch alcoholgebruik. Deze versie is door VWS gemaakt naar aanleiding van de reacties van de werkgroepleden. Hierover is dus nog geen overeenstemming. Er wordt een nieuwe werkgroepbijeenkomst georganiseerd om de tekst verder af te stemmen.

Afspraken over verantwoorde reclame en marketing dienen bij te dragen aan de doelen die we ten aanzien van problematisch alcoholgebruik hebben vastgesteld. Dat wil zeggen jongeren onder de 18 en zwangere vrouwen drinken niet, voor de overige volwassenen is het doel om niet zwaar of overmatig te drinken.

Er is in de werkgroep veel discussie over de relatie tussen reclame en marketingactiviteiten en het effect op de doelen die we nastreven. Daarom stellen we voor om naast enkele concrete maatregelen in dit geval ook te investeren in gezamenlijke kennisontwikkeling. Op dit moment zijn er enkele wettelijke bepalingen (zoals het reclameverbod op radio en TV tussen 6.00 en 21.00 uur) en heeft de sector zich gebonden aan de reclamecode die is ontwikkeld en wordt beheerd door STIVA.

Overwegingen

De werkgroep heeft de volgende overwegingen op het gebied van reclame en marketing:

- alcoholmarketing vraagt om een integrale aanpak gericht op zelfregulering, wetgeving en voorlichting. Leidend is de effectiviteit en niet de vorm.
- alcoholmarketing vindt op een verantwoorde wijze plaats, waarbij verantwoord alcoholgebruik wordt gestimuleerd en onverantwoord alcoholgebruik niet wordt getoond, gesuggereerd of gestimuleerd.
- om problematisch alcoholgebruik tegen te gaan, dient gekeken te worden naar het effect van alcoholmarketing op alle leeftijdsgroepen.
- de Reclamecode Alcoholhoudende Dranken gaat mee in de tijd en met de technologische ontwikkelingen, zoals social media. Naast de letter van de bepaling, wordt rekening gehouden met de geest van de bepaling.

- de keuze om al dan niet alcohol te drinken moet een bewuste keuze zijn en niet één die vanzelfsprekend is vanwege gewoonte of groepsdruk. Associaties tussen alcohol en bepaalde activiteiten, zoals sport of festivals, zouden niet vanzelfsprekend moeten zijn.
- marketing speelt op twee manieren een rol: het mag niet inspelen om het gewoontegedrag van overmatige alcoholconsumptie onder (jong)volwassenen aan te moedigen. Maar de kracht van marketing kan juist ook gebruikt worden om die gewoonte te doorbreken (zoals nooit drinken en rijden en durf ook voor alcoholvrij te kiezen).
- de manier waarop de maatschappij tegen alcohol aankijkt en hoe met alcohol wordt omgegaan is aan het veranderen. Dat betekent dat ook de manier waarop tegen de combinatie alcohol en sport wordt aangekeken verandert en dat er steeds vaker vragen zijn over de hechte band tussen sport en alcohol. Het is daarom goed om de komende periode te kijken hoe we de band tussen sport en alcohol minder hecht kunnen maken.
- marketing in de sportomgeving dient gezond gedrag te stimuleren.
- alcoholvrije bieren zijn niet bedoeld voor minderjarigen en de reclame en marketing dienen daarom niet op minderjarigen gericht te worden.
- het is nodig om een gedragen en onafhankelijk onderzoeksprogramma op te zetten inclusief monitoren, om tot betere inzichten te komen over de impact en volume van marketing in Nederland. In het onderzoek worden alle leeftijdsgroepen meegenomen, om een realistisch beeld te krijgen van het effect van alcoholmarketing en het voorkomen van problematisch alcoholgebruik.
- als er maatregelen worden getroffen, dan zijn deze evidence based of er moet worden gewerkt aan het versterken van de evidence base. Maatregelen waarin wordt geïnvesteerd mogen in ieder geval niet bewezen contraproductief zijn. Dit betekent dat de acties die uit dit akkoord voortkomen niet tegen het doel van het preventieakkoord – het tegengaan van problematisch alcoholgebruik – dienen in te gaan.

Acties (alle voorstellen voor acties hieronder zijn alleen geldig indien en pas wanneer ze onderdeel uitmaken van het totale pakket aan activiteiten zoals overeengekomen aan de deeltafel problematisch alcoholgebruik en in de totaliteit van het Nationaal Preventieakkoord)

De werkgroep stelt de volgende acties voor om bij te dragen aan het voorkomen van problematisch alcoholgebruik:

1. Sport & alcoholmarketing en reclame

Nederlanders gaan steeds bewuster om met alcoholconsumptie. Dat komt ook tot uiting in de manier waarop tegen de combinatie alcohol en sport wordt aangekeken. Zo worden er vragen gesteld over de relaties die zichtbaar zijn tussen sport en alcohol in de vorm van sponsoring en marketing. Op zich is de reclame niet gericht op de sporters maar op de kijkers. Desalniettemin is het goed om de komende jaren de band tussen sport en alcohol tegen het licht te houden. De vraag

moet worden gesteld in hoeverre en op welke manier alcoholmarketing in de sport verantwoord is, welke manier van marketing sta je toe en wat is de rol van alcoholvrij bier? Deze discussie zou in onze ogen gevoerd moeten worden door een brede groep betrokkenen, zoals de sportbonden, de adverteerders, gemeenten en Stiva/ Nederlandse Brouwers.

In dit kader wordt gedacht aan:

- langs sportvelden op amateurclubs geen signing voor alcoholhoudende drank
- promotie van alternatieven (waaronder 0.0%, alleen voor meerderjarigen), waarbij het aanbod van brouwers aan sportverenigingen ligt op het alcoholvrij aanbod;
- de uitstraling van een gezonde kantine (en geen kroeg)

Ook is het belangrijk dat de blootstelling van jongeren aan alcoholcommercials tijdens sportwedstrijden wordt meegenomen, zodat de doelstelling van het tijdslot – voorkomen dat jongeren alcoholreclame zien op TV – wordt nagestreefd.

Doelstelling is om begin 2019 een Ronde Tafel te organiseren.

Wie: STIVA/Nederlandse Brouwers (initiator), KNKV en overige leden deeltafel

2. Social media & alcoholmarketing en reclame

STIVA/Nederlandse Brouwers checkt de stand van zaken rondom marketing via social media. Dat komt neer op de volgende commitments:

- STIVA zoekt uit wat de technologische stand van zaken is ten aanzien van het afsluiten van bepaalde leeftijdscategorieën door de platforms (zoals Facebook) zelf.
- STIVA gaat bekijken welke kanalen gebruikt worden door adverteerders en of er ook social media kanalen zijn die niet gebruikt worden en waarom (specifiek zal worden gekeken naar Snapchat vanuit het motief van de leeftijd van Snapchat gebruikers).
- Voorts zal gekeken worden wat de stand van zaken is ten aanzien van het openbare gedeelte van Youtube: iedereen kan filmpjes plaatsen en ook reclamefilmpjes worden daar gepost door particulieren. In welke mate gebeurt dat, zijn interventies van Youtube daarop mogelijk en wat zou daarbij de rol zijn van adverteerders?
- STIVA spreekt nadrukkelijk de intentie uit om in het bijzonder ten aanzien van Instagram na te streven dat ook voor dat platform de zgn. 'demographic age restriction policy' wordt toegepast, zoals Facebook (eigenaar van Instagram) die nu al gebruikt voor Facebook zelf.
- Al deze stappen worden geëvalueerd in 2020 waarbij gekeken wordt in welke mate ze hebben bijgedragen aan de verdere afname van het bereik van 18-minners via social media door alcoholmarketing.

3. Code marketing 0.0% bier

Nederlandse Brouwers zal in overleg met Stiva naast de code voor alcoholhoudende dranken ook een code opstellen voor verantwoorde marketing van alcoholvrij bier. Deze code zal tot stand komen na overleg met betrokken stakeholders in een consultatieronde. Dit zal parallel lopen aan de consultatie voor de Reclamecode voor alcoholhoudende dranken.

Wie: Nederlandse Brouwers en STIVA

4. Onafhankelijke consultatie en evaluatie van de Reclame Code voor Alcoholhoudende Dranken

De werkgroep is het eens dat de Alcoholcode wordt geëvalueerd. We vinden het belangrijk dat de evaluatie onafhankelijk plaatsvindt. We stellen daarom voor dat het onderzoek wordt uitgevoerd door een onafhankelijke organisatie die ervaring heeft met evaluatieonderzoek en dat het onderzoek breed wordt begeleid. De begeleidingsgroep, waar de deelnemers aan de deeltafel voor worden gevraagd, wordt betrokken bij de scope en opdracht en bij de bespreking van de uitvoering en resultaten. Onderdelen van het onderzoek zijn oa:

- inhoudelijke bespreking van de Reclamecode voor Alcoholhoudende dranken: formulering teksten, onderdelen die missen, etc
- draagvlak van adverteerders en mediakanalen, effectiviteit
- checken mate van naleving en handhaving
- monitoring
- governance.

Het onderzoeksbureau wordt gevraagd naar aanbevelingen.

Om de onafhankelijkheid van het onderzoek te borgen, doet VWS het voorstel de opdrachtgever en financier te zijn.

Wie: VWS (opdrachtgever en financier) en alle betrokken van de deeltafel in de begeleidingsgroep

Kosten:

5. Monitoren en klachten bij alcoholreclame

Indien reclame-uitingen volgens onafhankelijke experts mogelijk in strijd zijn met de Reclamecode voor Alcoholhoudende Dranken zal STAP een klacht indienen bij de Stichting Reclame Code (zie bijlage voor volledig voorstel).

Indien bepaalde reclame-uitingen mogelijk in strijd zijn met één of meer artikelen van de Reclamecode voor Alcoholhoudende dranken die betrekking hebben op jongeren dan zal vooraf aan een team van 16 en 17 jarige jongeren worden gevraagd hun mening daarover te geven. Op basis van het resultaat daarvan zal worden besloten al of niet een klacht in te dienen.

Het resultaat van dit toetsingstraject is:

1. Twee halfjaarlijkse rapporten in 2019 die de uitslag weergeven van de toetsing door experts.
2. Twee halfjaarlijkse rapporten die de uitslag weergeven van de toetsing van bepaalde uitingen door jongeren.
3. Jaarlijks rapport dat de resultaten weergeeft van de resultaten van de klachtenprocedures die op basis van de uitslagen van de toetsingen zijn ingediend.

Wie: STAP

Kosten: ...

6. Onderzoeks- en monitoringsprogramma

De werkgroep kiest voor een onderzoeksagenda om een afgestemd en gedragen inzicht te krijgen over het effect van marketing op problematisch alcoholgebruik. De werkgroep deelt het belang dat het onderzoek door een onafhankelijke organisatie wordt uitgevoerd. Om dit te waarborgen zal de onderzoeksagenda door de partijen van de deeltafel worden afgestemd en er vindt inhoudelijk overleg plaats over de opzet, aanpak en evaluatie. Trimbos heeft een voorzet gedaan voor de onderzoeksvragen en de toelichting daarbij (bijlage). Iedere twee jaar wordt de stand van zaken geschetst en op basis van de uitkomsten treden partijen in overleg om eventuele consequenties te bespreken.

Om de onafhankelijkheid van het onderzoek te borgen, doet VWS het voorstel de opdrachtgever en financier te zijn.

Wie: VWS (opdrachtgever, financier) en alle partijen van de deeltafel voor het afstemmen van de opzet.

Kosten:

Van: [redacted]
Aan: [redacted]; "Eus Peters"; "Wim van Dalen"; [redacted]@slijtersunie.nl";
[redacted]@noaberkracht.nl"; [redacted]"; "Assessor@kvv.nl"; "Peter de Wolf"; "Cees-Jan
Adema"; [redacted]@oudersonderwijs.nl"; [redacted]@knov.nl"; [redacted]@mboraad.nl";
[redacted]@vo-raad.nl"; [redacted]@depoortvankleef.nl"; [redacted]@tellinek.nl"; [redacted]";
[redacted]@kbo-pcob.nl"; [redacted]"; [redacted]@uvt.nl"; [redacted]@trimbos.nl";
[redacted]@vng.nl"; [redacted]"; [redacted]@khn.nl"; [redacted]@vnncw-mkb.nl";
[redacted]@ggdnog.nl"; [redacted]@depoortvankleef.nl"; "Rene Roorda"; "Rianne van den Berg"; [redacted];
[redacted]"; [redacted]@oudewater.nl"; [redacted];
[redacted]@mboraad.nl"; [redacted]@ggdghor.nl";
Cc: [redacted]@ede.nl"; [redacted]
Onderwerp: nazending 5e bijeenkomst preventieakkoord problematisch alcoholgebruik
Datum: dinsdag 24 juli 2018 16:03:20
Bijlagen: [Voorstel onderzoek naar alcoholreclame Trimbos- 16072018.pdf](#)
[Onafhankelijke Toetsing Nederlandse Reclamecode voor Alcoholhoudende Dra....docx](#)
[180724 Voorstel werkgroep Alcoholmarketing.docx](#)

Beste mensen,

Bijgaand de beloofde nazending van de werkgroep alcoholmarketing. Deze inzet zal morgen verder worden toegelicht.

Tot dan!

Hartelijke groet,

[redacted] en [redacted].

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 20 juli 2018 17:32

Dubbel met document 67



Van: [redacted]
Aan: [redacted]; "Eus Peters"; "Wim van Dalen"; [redacted]@slittersunie.nl";
 [redacted]@noaberkracht.nl"; "Assessor@kvv.nl"; "Peter de Wolf"; "Cees-Jan Adema";
 [redacted]@oudersonderwijs.nl"; [redacted]@knov.nl"; [redacted]@mboraad.nl"; [redacted]@vo-
 raad.nl"; [redacted]@poraad.nl"; [redacted]@mboraad.nl"; [redacted]@depoortvankleef.nl";
 [redacted]@jelinek.nl"; [redacted]"; [redacted]@kbo-pcob.nl";
 KBO-PCOB; [redacted]@uvt.nl"; [redacted]@trimbos.nl"; [redacted]@vng.nl";
 [redacted]@khn.nl"; [redacted]@vnoncw-mkb.nl"; "Rene Roorda"; "Rianne van den
 Berg"; [redacted]@oudewater.nl"; [redacted]";
Cc: [redacted]@ede.nl";
Onderwerp: Verslag 5e tafel & schets financiële middelen
Datum: vrijdag 27 juli 2018 14:23:46
Bijlagen: Verslag 5e tafel problematisch alcoholgebruik preventieakkoord.docx

Beste deelnemers aan de tafel problematisch alcoholgebruik,

In de bijlage vinden jullie het verslag van de bijeenkomst van woensdag. Mochten er zaken in staan die niet kloppen, dan horen we dat heel graag.

Zoals beloofd zouden we een schets maken van de financiële middelen die vanuit het Ministerie van VWS ongeveer beschikbaar zijn. Met een ruime slag om te arm, delen we daarover het volgende:

	2019	2020	2021
	7 miljoen	7 miljoen	3 miljoen
School en studie	1 miljoen	1 miljoen	0,4 miljoen
Marketing	0,5 miljoen	0,5 miljoen	0,2 miljoen
Vroegsignalering	2 miljoen	2 miljoen	0,8 miljoen
Gezonde sportomgeving	1 miljoen	1 miljoen	0,8 miljoen
Naleving en handhaving	1,4 miljoen	1,4 miljoen	0,4 miljoen
Bewustwordingscampagne	1 miljoen	1 miljoen	0,4 miljoen

Disclaimer: Aan deze tabel kunnen geen rechten worden ontleend. Wij zijn er bij deze verdeling even vanuit gegaan dat het geld dat volgens ons beschikbaar is per deeltafel ongeveer gelijkmatig zal worden verdeeld, maar dat is nog niet zo overeengekomen met de Staatssecretaris (die nu op vakantie is). Over hoe de gelden dus precies zullen worden verdeeld kunnen we nog geen harde uitspraak doen. Daarnaast moeten het Ministerie uiteraard aan regels omtrent aanbesteding en subsidies voldoen, waar we bij de uitvoering ook rekening mee zullen moeten houden. Deze bedragen dienen wat ons betreft als een belangrijk richtsnoer, zodat we een concreet en doordacht pakket kunnen voorleggen.

We vragen jullie op basis van dit richtsnoer een nieuwe indicatie te geven van de kosten en of daar financiering van VWS voor nodig is. Deze informatie nemen we graag mee in de voorbereiding van de stukken voor de volgende tafel (15 augustus). Idealiter ontvangen we 6 augustus een nieuwe indicatie per thema van de werkgroepjes. Mocht dat gezien de vakanties tot problemen leiden voor een groepje, dan horen we dat graag en kijken we samen naar een alternatief tijdsplan. Uiteraard zijn de zaken nu niet in beton gegoten, we zijn nog tot 7 september samen bezig een akkoord te vormen en wellicht gaan er maatregelen/acties in of uit de tekst wat weer financiële gevolgen heeft.

Voor diegene die de vakantie nog voor de boeg hebben, alvast een fijne vakantie toegewenst!

Mede namens de voorzitter,

Vriendelijke groet,

en

MSc | Beleidsmedewerker |

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport | Directie Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie |
Parnassusplein 5 | 2515 XP | Den Haag | Postbus 20350 | 2500 EJ | Den Haag |

M 06 | @minvws.nl | www.rijksoverheid.nl |

Van: [redacted]
Aan: [redacted]; "Eus Peters"; [redacted]; @knvb.nl; "Wim van
 Dalen"; @slitersunie.nl; [redacted]; @noaberkracht.nl; [redacted]; "Assessor@lkvv.nl";
 "Peter de Wolf"; "Cees-Jan Adema"; [redacted]; @oudersonderwijs.nl; [redacted]; @knov.nl;
 [redacted]; @mboraad.nl; [redacted]; @vo-raad.nl; [redacted]; @depoortvankleef.nl;
 [redacted]; @jellinek.nl; [redacted]; @knov.nl; [redacted]; [redacted]; @kbo-pcob.nl;
 [redacted]; [redacted]; @uvt.nl; [redacted]; @trimbos.nl; [redacted]; @vng.nl;
 [redacted]; @khn.nl; [redacted]; @vnoncw-mkb.nl; [redacted]; @depoortvankleef.nl; "Rene Koorda"; "Rianne van den
 Berg"; [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted]; [redacted];
 [redacted]; @mboraad.nl; [redacted]; @gggghor.nl; [redacted]; [redacted]; @vo-raad.nl;
 [redacted]; @mboraad.nl; [redacted]; @cbl.nl; [redacted]; "Verhoeve, Pieter"
Cc: [redacted]; @ede.nl; [redacted]; [redacted]
Onderwerp: indicatieve verdeling van het budget
Datum: woensdag 5 september 2018 17:55:47

Beste mensen,

Thema Problematisch Alcoholgebruik			
School en studie	1,4	1,2	0,6
Marketing	0,6	0,6	0,2
Vroegsignalering	2,4	2,4	0,9
Gezonde Sportomgeving	0,4	0,4	0,3
Naleving / handhaving DHW	1,4	1,4	0,4
Bewustwordingscampagne	1,0	1,0	0,6
Blurring	0,1	0,1	---

Nadere verdeling budget VWS:

Ik heb jullie beloofd te nadere te informeren over hoe we de budget verdeling voor ons zien. Hieronder vinden jullie daarvan het resultaat wat betreft de budgetten van VWS. De bedragen zijn aangepast adhv de laatste versie van de budgetten ontvangen van partijen/werkgroepen én de huidige teksten in preventieakkoord. Het totaalbedrag per jaar ligt iets hoger dan eerder gecommuniceerd, dat komt doordat we proberen aanspraak te maken op andere potjes. Nogmaals: over wie welk bedrag precies krijgt kunnen we nu geen uitspraak doen. Dit hangt af van de regels omtrent opdrachtverstrekking (vanaf een bepaald bedrag moeten we bv. aanbesteden en offerte bij meerdere partijen) en subsidie (denk aan de regels omtrent staatssteun). Dit traject zullen we na ondertekening met elkaar aan moeten gaan. Bovenal gaat het om de kwaliteit van de voorstellen. We noemen hier ook geen organisaties, het gaat om activiteiten.

School en studie:

- Versterken Gezonde School en versterken aanbod interventies o.h.g.v. PO, VO, MBO: 0,8 – 0,8 – 0,4
- Acties op het terrein van Hoger Onderwijs: 0,6 – 0,4 – 0,2

Marketing:

- Verschillende onderzoeken; zullen door VWS worden uitgezet.

Vroegsignalering:

- Opzetten platform en werkgroepen: 0,6 – 0,7 – 0,3
- Ondersteuning landelijke (ehealth)keten van preventie (online) interventies en warme toeleiding naar de tweede lijn: 0,7 – 0,6 – 0,3
- Ondersteuning ontwikkelen interventies/trainingen naasten, vrijwilligers en

zorgprofessionals (t.b.v. zwangere vrouwen): 0,7 – 0,7 – 0,3

- Ondersteuning IkPas/40 dagen geen druppel: 0,4 – 0,4 - 0
- Voor bewustwordingscampagne is apart budget gereserveerd: 1 – 1 - 0,6

Gezonde sportomgeving:

- Ondersteuning en begeleiding aan clubs bij opzetten en invoeren alcoholbeleid; ondersteuning bij ontwikkeling landelijk richtlijn hoe beleid eruit dient te zien. 0,4 – 0,4 – 0,3
- Ontwikkeling e-learning hebben we onder budget naleving/bewustwording geschaard.

Naleving/handhaving DHW:

- Ontwikkelen en verspreiden e-learning: 0.3 - 0.3 - 0.1
- Verbetering naleving door verstrekkers: 0.4 - 0.4 - 0.1
- Ondersteuning voor betere handhaving door gemeenten: 0.3 - 0.3 - 0.1
- Onderzoek naar effectiviteit ondersteuning gemeenten en verstrekker: 0.1 - 0.1 - 0.1
- NIX 18: 0.3 - 0.3 - 0

Blurring:

- Onderzoek; zal door VWS worden uitgezet. 0,1 – 0,1

Groet,



Buiten reikwijdte verzoek

Van: [redacted] [mailto:[redacted]@minvws.nl]

Verzonden: dinsdag 4 september 2018 11:31

Aan: [redacted]@knkv.nl; 'Eus Peters' <[redacted]@rndweb.nl>; [redacted]@knvb.nl <[redacted]@knvb.nl>; 'Wim van Dalen' <[redacted]@stap.nl>; [redacted]@slijtersunie.nl <[redacted]@slijtersunie.nl>; [redacted]@noaberkracht.nl <[redacted]@noaberkracht.nl>; [redacted]@telfort.nl; 'Assessor@lkvv.nl' <Assessor@lkvv.nl>; 'Peter de Wolf' <[redacted]@stiva.nl>; [redacted]@dranken.org; [redacted]@oudersonderwijs.nl <[redacted]@oudersonderwijs.nl>; [redacted]@knov.nl <[redacted]@knov.nl>; [redacted]@mboraad.nl <[redacted]@mboraad.nl>; [redacted]@vo-raad.nl <[redacted]@vo-raad.nl>; [redacted]@depoortvankleef.nl <[redacted]@depoortvankleef.nl>; [redacted]@jellinek.nl <[redacted]@jellinek.nl>; [redacted]@knov.nl <[redacted]@knov.nl>; [redacted]@rdgg.nl; [redacted]@kbo-pcob.nl <[redacted]@kbo-pcob.nl>; [redacted]@jellinek.nl; [redacted]@uvt.nl <[redacted]@uvt.nl>; [redacted]@trimbos.nl <[redacted]@trimbos.nl>; [redacted]@VNG.NL; [redacted]@minvws.nl; [redacted]@khn.nl <[redacted]@khn.nl>; [redacted]@vnoncw-mkb.nl <[redacted]@vnoncw-mkb.nl>; [redacted]@depoortvankleef.nl <[redacted]@depoortvankleef.nl>; 'Rene Roorda' <[redacted]@cbl.nl>; 'Rianne van den Berg' <[redacted]@ggdijsselland.nl>; [redacted]@trimbos.nl; [redacted]@vo-raad.nl; [redacted]@cbl.nl; [redacted]@knkv.nl; [redacted]@zn.nl; [redacted]@mboraad.nl <[redacted]@mboraad.nl>; [redacted]@ggdghor.nl <[redacted]@ggdghor.nl>; [redacted]@gezondeschool.nl; [redacted]@vo-raad.nl <[redacted]@vo-raad.nl>; [redacted]@mboraad.nl <[redacted]@mboraad.nl>; [redacted]@cbl.nl <[redacted]@cbl.nl>; [redacted]@ggdghor.nl; 'Verhoeve, Pieter' <[redacted]@oudewater.nl>
CC: [redacted]@ede.nl <[redacted]@ede.nl>; [redacted]@minvws.nl; [redacted]@minvws.nl

Onderwerp: nieuwe versie concepttekst PA problematisch alcoholgebruik tbv overleg 7 september

Beste deelnemers PA Problematisch alcoholgebruik,

In de bijlage vinden jullie de laatste versie van de concepttekst PA problematisch alcoholgebruik. Onze excuses dat deze later is verstuurd dan gepland. Er is gisteravond tot laat doorgewerkt, maar het was helaas niet mogelijk om op dat moment alle reacties te verwerken. Daar hadden we ook een deel van de ochtend voor nodig. Nogmaals dank voor alle de reacties, dat laat zien dat alle partijen erg betrokken zijn bij dit proces.

We hebben geprobeerd zoveel mogelijk transparant te zijn in het verwerken van opmerkingen. Meestal staat er bij van wie het voorstel komt. Als dat niet het geval is, dan was het ons inziens puur een tekstuele verbetering. In de tekstvoorstellen is vanuit het secretariaat geprobeerd een balans te vinden tussen de verschillende voorstellen.

Daarnaast vinden jullie in de bijlage de inleiding van het akkoord (dus het stuk dat voor de 3 akkoorden van de thematafels komt). De tekst, gemaakt door de verbindingstafel, sturen we ter info, met uitzondering van het deel over monitoring en borging (onderaan pagina 4). Dit deel zal ook een bespreekpunt zijn vrijdag a.s. Belangrijkste vraag is dan; zijn jullie het eens met de uitgangspunten benoemd in de tekst?

Over 2 zaken hebben een aantal partijen opmerkingen gemaakt en gaan we nog een slag mee maken. Uiteraard worden jullie daar voor vrijdag over geïnformeerd.

- Aangeven welke partijen verantwoordelijk zijn voor de genoemde thema's/actie's;
- Een nieuwe versie van onze concept-begroting.

Voor vrijdag staat op de agenda:

- Bespreken concepttekst. Voorstel van het secretariaat is dat we de tekst op het scherm afbeelden en ter plekke de laatste wijzigingen doorvoeren. Wees daar dus op voorbereid, evenals het feit dat de tijd zeer beperkt is.
- Bespreken monitoring en borging.

De bijeenkomst start om 10.00 uur en staat tot in ieder geval 12:30 uur. We proberen uitloop te beperken, maar de kans erop is aanwezig. Er wordt voor lunch gezorgd. De bijeenkomst is bij VWS, 4^e verdieping Muzenzaal 2/3.

We zien jullie heel graag aanstaande vrijdag!

Vriendelijke groet,

_____ en _____

_____ MSc | Beleidsmedewerker |

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport | Directie Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie | Parnassusplein 5 | 2515 XP | Den Haag | Postbus 20350 | 2500 EJ | Den Haag | M 06 _____ | _____@minvws.nl | www.rijksoverheid.nl |

Van: _____

Verzonden: vrijdag 24 augustus 2018 10:23

Aan: _____; 'Eus Peters'; _____@knvb.nl; 'Wim van Dalen'; _____@sljtersunie.nl; _____@noaberkracht.nl; _____; 'Assessor@lkvv.nl'; 'Peter de Wolf'; 'Cees-Jan Adema'; _____@oudersonderwijs.nl; _____@knov.nl; _____@mboraad.nl; _____@vo-raad.nl; _____@depoortvankleef.nl; _____@jellinek.nl; _____@knov.nl; _____@kbo-pcob.nl; _____; _____@uvt.nl; _____@trimbos.nl; _____@vng.nl; _____; _____@khn.nl; _____@vnoncw-mkb.nl; _____@depoortvankleef.nl; 'Rene Koorda'; 'Rianne van den Berg'; _____; _____; _____@mboraad.nl; _____@ggdghor.nl; _____@vo-raad.nl; _____@mboraad.nl; _____@cbl.nl; _____; 'Verhoeve,

Pieter'

CC: [redacted]@ede.nl'; [redacted]; [redacted]

Onderwerp: Concepttekst PA problematisch alcoholgebruik tbv achterbanchec

Beste deelnemers PA Problematisch alcoholgebruik,

Zoals afgesproken ontvangt u hierbij de nieuwe conceptversie van het Preventieakkoord voor het thema problematisch alcoholgebruik. In deze versie is jullie inbreng, de inbreng van de tektschrijver en de staatssecretaris verwerkt. We vragen jullie deze versie nogmaals door te nemen en, wanneer van toepassing, voor te leggen aan jullie achterban of relevante partners, uiteraard met nog steeds dezelfde vertrouwelijkheid als aan het begin van dit proces afgesproken. U heeft de mogelijkheid om uiterlijk 29 augustus met vervangende of aanvullende tekstvoorstellen te komen. Op 3 september kunt u de nieuwe laatste versie verwachten. Op 7 september zullen we vervolgens de 'puntjes op de i' zetten en toewerken naar – aan het einde van de bijeenkomst – de definitieve versie van ons thema van het Preventieakkoord. Tijdens deze bijeenkomst willen we voorkomen dat er nog grote wijzigingen plaats moeten vinden in de tekst. Indien er grote wijzigingen op de tekst nodig zijn, vragen we jullie dat tijdig te melden.

Tijdens de bijeenkomst van 7 september zal monitoring en borging tevens een bespreekpunt zijn. Jullie zullen hiervoor een tekst ontvangen voorafgaand aan de bijeenkomst.

Gelieve jullie tekstvoorstellen of evt. vragen aan mij te richten. Mijn collega [redacted] is op dit moment met verlof.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

[redacted] MSc | Beleidsmedewerker |

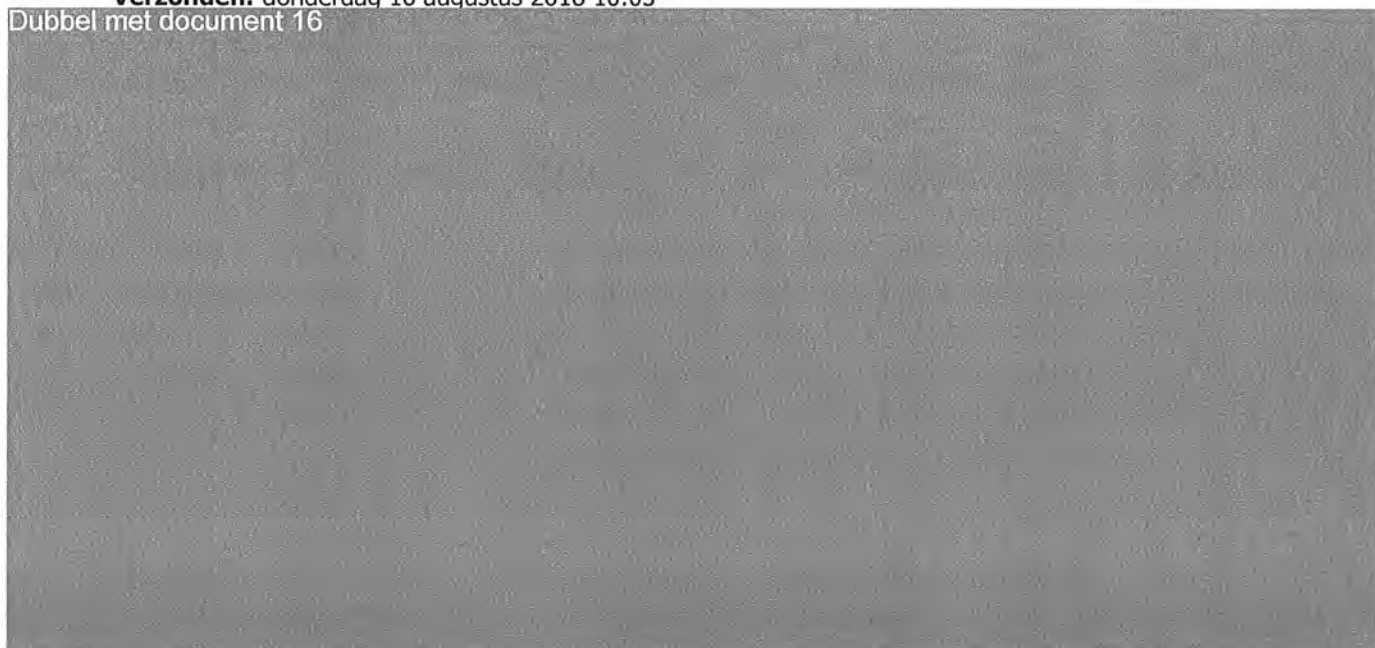
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport | Directie Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie | Parnassusplein 5 | 2515 XP | Den Haag | Postbus 20350 | 2500 EJ | Den Haag |

M 06 [redacted] | [redacted]@minvws.nl | www.rijksoverheid.nl |

Van: [redacted]

Verzonden: donderdag 16 augustus 2018 10:03

Dubbel met document 16



Van: Cees-Jan Adema; @slijtersunie.nl"; @flyingwinebuyer.nl";
Aan: @uyt.nl; @trimbos.nl; @noaberkracht.nl; "Rene Koorda"; "Wim van
 Daen"; @knvnb.nl; Eus Peters;
 @knov.nl; @knov.nl; @oudersonderwijs.nl; @kbo-pcob.nl;
 KBO-PCOB; Assessor@lkvv.nl; Peter de Wolf; @zn.nl";
 Kianne van den Berg; @ggdghor.nl"; @mboraad.nl; @vo-raad.nl;
 @mboraad.nl; @gmail.com; "SecretariaatvoorzitterCVB@hva.nl";
 @VSNU.nl"
Cc: @ede.nl;
Onderwerp: Bijeenkomst Preventieakkoord problematisch alcoholgebruik donderdag 1 november, 14.00-15.30 uur
 Ministerie VWS
Datum: maandag 22 oktober 2018 13:46:33

Beste deelnemer aan de tafel Problematisch alcoholgebruik.

Zoals [REDACTED] u onlangs heeft geïnformeerd, verwachten we op korte termijn het proces rondom het preventieakkoord af te kunnen ronden en de eindteksten te kunnen presenteren. De Staatsecretaris wil graag met u op 1 november, 14.00-15.30 uur op het Ministerie van VWS (Muzenzaal 2-3) te Den Haag, de thematafelbesprekingen afsluiten en een toelichting geven op het proces van de afgelopen weken. De tekst van het akkoord zult u vóór deze bijeenkomst ontvangen. Ik hoor heel graag of u hierbij aanwezig kan zijn (of u eventueel kunt laten vervangen), zodat we uw aanmelding voor binnenkomst in het gebouw kunnen regelen. Vergeet daarvoor ook uw ID bewijs niet.

Tevens willen we u vragen om alvast tijd in de agenda's te reserveren voor de ondertekeningsbijeenkomst op 12 november. De bijeenkomst zal waarschijnlijk tussen 11-14 uur plaatsvinden. Een definitieve uitnodiging volgt zodra de datum en locatie definitief zijn.

Nogmaals veel dank voor uw inzet en geduld gedurende dit proces.

Mede namens de voorzitter en het secretariaat,

Met vriendelijke groet,

MSc | Beleidsmedewerker |
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport | Directie Voeding, Gezondheidsbescherming en Preventie |
 Parnassusplein 5 | 2515 XP | Den Haag | Postbus 20350 | 2500 EJ | Den Haag |
 M 06 [redacted] | [redacted]@minvws.nl | www.rijksoverheid.nl |